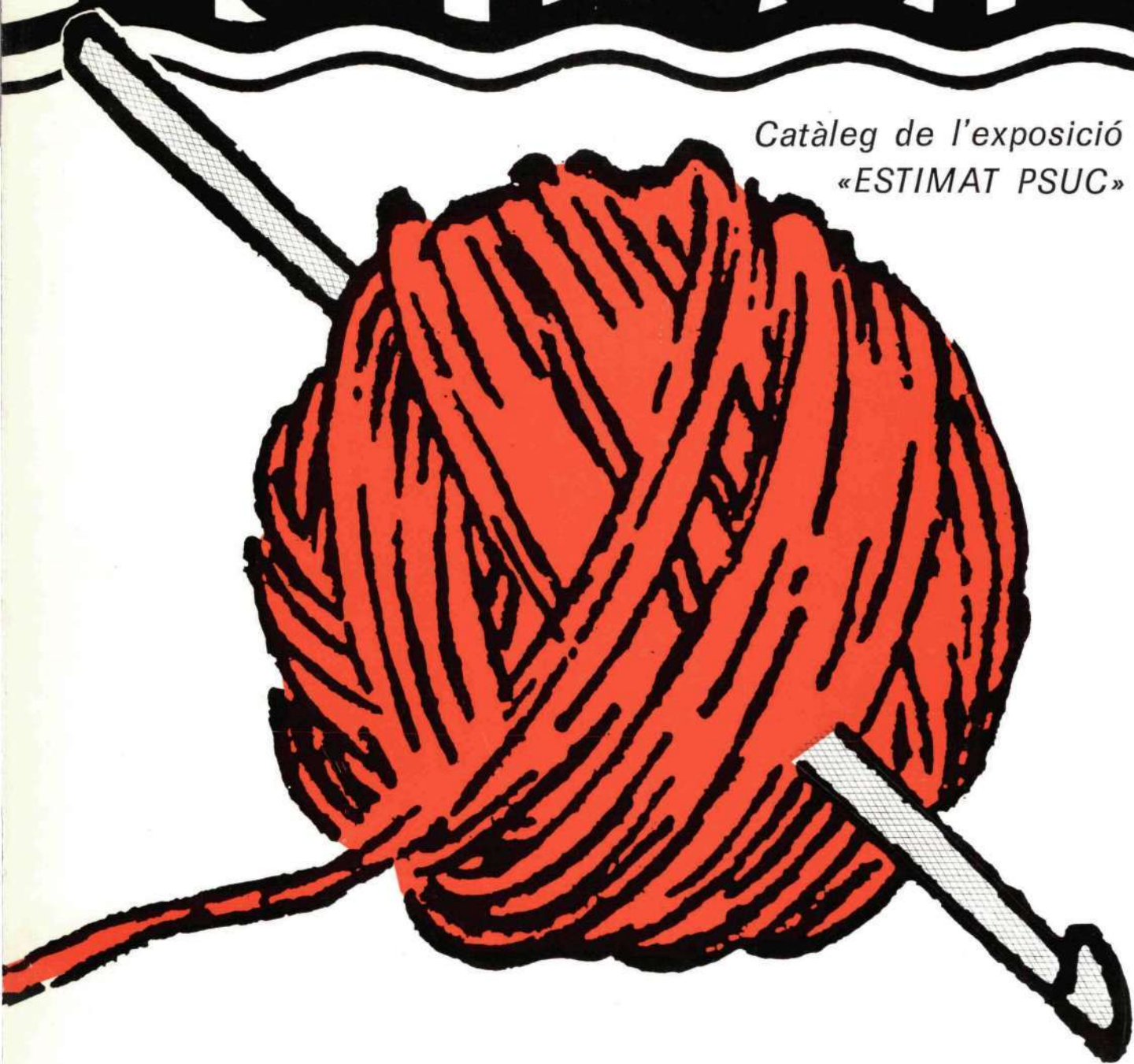

núm. 100-101, any 27
setembre 1986

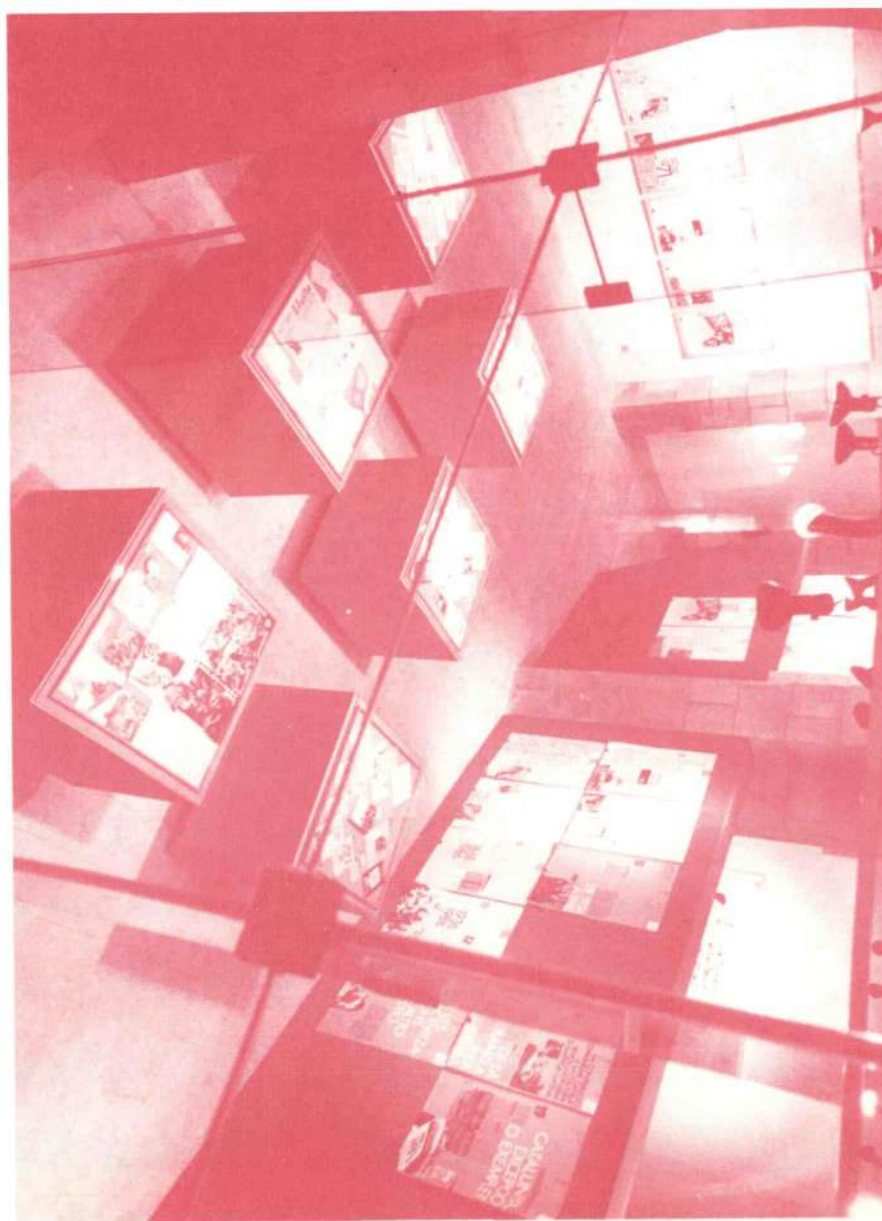
nous horitzons

*Catàleg de l'exposició
«ESTIMAT PSUC»*

Editorials. JOVES: TOT A GUANYAR ● INICIATIVES ● Pere Calders: UN ESDEVENIMENT HISTÒRIC ● Josep Palomar: EL FORT DE COTLLIURE ● Josep Pàmies: «IN MEMORIAM» ● Iris Zaida: MILITANTS ● Francesc Roca: QUI FA DE BURGESSIA, AVUI? ● E. Coll i Collet: INDIVIDUS I NO CLASSES: LA SUPERIORITAT DEL SOCIALISME ● Josep Massana: «Fragments» (1968-1970).

L'exposició «Estimat PSUC» ha passat pel Palau March, en plena Rambla de Barcelona, del 23 de juliol al 6 d'agost. (I pel bar de la universitat catalana d'estiu, a Prada, del 17 al 26 d'agost.)

*Malfia't de la història
Somnia-la i refés-la
Joan Oliver
Oda a Barcelona, 1936*

núm. 100-101, any 27

setembre 1986

Editor:

Ramon Espasa

Consell de redacció:

Joan Botella

Francesc de Carreras

Josep Chabàs

Joan Coscubiela

Emili Gasch

Anna González

Eduard Jiménez

Miquel Molins

Emili Muñoz

Oriol Ramis

Mariona Ribalta

Ignasi Riera

Francesc Roca

Laura Tremosa

Francesc Vallverdú

M. Vázquez Montalbán

Ricard Vinyes

Directora periodista:

Marta Corcoy

Disseny gràfic:

Josep Ramon Gómez

Pilar Villuendas

Correcció:

Miquel Vidal

Subscripcions:

Nous Horitzons

Tel. (93) 302 75 93

Edita:

CPR, SA

Redacció i administració:

Ciutat 7

08002 Barcelona

Tel. (93) 301 05 54

Producció:

Composició Mecànica

Fernández

Comte Borrell 168

08015 Barcelona

Impremta:

Gràfiques Abelló

Marquès de Barberà 25

08001 Barcelona

Distribució:

L'Arc de Berà

Llull 10-14, baixos

08005 Barcelona (Poblenou)

Tel. (93) 300 32 51

Subscripció

per deu números:

Espanya: 2.750 ptes.

Europa: 3.200 ptes.

Reste del món: 3.500 ptes.

Dipòsit legal: B. 37.808/77

ISSN: 0213-1366

NH és membre de l'APPEC

Editorials

2. Joves: tot a guanyar

3. Iniciatives

El pensament i l'acció

50 anys d'història de Catalunya, 50 anys d'història del món

4. Catàleg de l'exposició «Estimat PSUC», N. H., Enric Franch i Xavier Bas □ 24. La fundació del PSUC, un esdeveniment històric. Pere Calders. □ 25. Una pàgina de la nostra història: el Fort de Cotlliure. Josep Palomar. □ 28. «In memoriam»: per aquells que no veuran el cinquantenari. Josep Pàmies. □ 30. PSUC: la connexió de llenguatges artístics. Francesc Miralles. □ 31. Militants: la història somniada o la seducció revolucionària. Iris Zaida.

Desigualtat i igualtat

34. Del PSOE al PSOE (seguit de: Qui fa de burgesia avui?). Francesc Roca. □ 42. Individus i no classes: la superioritat del socialisme. Emili Coll i Collet.

Cartes a Nous Horitzons

46. Cartes de Josep Armenteras, Reis Bertral, Kai Resche, Francette Lazard i Sandra García.

Documents d'arxiu

50. Josep Massana. Fragments (1968-1970).

Llibres, revistes

54. El moviment obrer d'ara. Iris Zaida. □ 55. Presència no escrita del treball. Trinitat Escoda. □ 55. «La vaga dels tractors». Ignasi Aldomà. □ 56. Revistes.

Columnes

41. De mes a mes. Un repte per als diputats del PSC. Francesc Vallverdú. □ 49. T'avorreixes o fas política? ¿Realment, fan país? Francesc Artal. □ 53. Sense embuts. No és qüestió de formes. Teresa Pàmies. □ 57. La sala fosca. «La història oficial». Josepa Contijoch.

Cròniques marxianes. 58

editorial

Joves: tot a guanyar

Cent anys enrere la joventut era una cursa de seixanta metres llisos. Avui és una marathon, plena d'obstacles. Els joves dels anys vuitanta són fills de l'atur estructural, de la insolidaritat social... i de la nostra derrota. Són una collita embutida dins de l'entrepà felipista-pujolista i, als qui remenen les cireres, els fan més nosa que servei. Els joves, malgrat tot, no són com els Macdonals: tots iguals.

La joventut és un fenomen cultural que cal contemplar-lo en una societat determinada, dins d'un procés històric concret i en el si d'una classe social. Els joves d'avui volen una feina digna, fugir de la misèria, ser famosos, casar-se, passar-s'ho bé, ballar nit i dia, besar la noia bruna de somriure solar o donar un tomb aferrada al noi de la moto... Res de nou. Però també volen llibertat per a la creació de la seva personalitat, creativitat individual i de grup, i espai i recursos per fer realitat una societat civil no agressiva i no repressiva. La dels pares i adults ja la coneixen: normalment acaba en guerra. En aquest final de segle, els joves dels anys vuitanta volen tot allò que sigui humanament quotidià. S'han arrapat desesperadament a la vida i a la natura. Perquè, potser per estar tan amenaçada, se n'han enamorat eròticament. Se'n senten plens i posseïts. Esperen una ciutat feta a la mida del plaer i no dels negocis. Ja no suporten més l'autoritarisme i les sentències dogmàtiques. Volen viatjar, cap endins i cap enfora, i descobrir noves sensacions, noves places i carrers i cabells pintats de felicitat. Volen tot això. I més. I ho volen ara. Tot plegat, ja ho veien, res de nou.

El veritable problema, i no pas petit, del PSUC és comunicacional. Mirem la societat pel forat de la nostra petulància etnocèntrica. Encara creiem, ingènua-ment, que la societat gira al voltant nostre. Hem viscut massa temps abstrèts en els nostres problemes familiars, exiliats en l'interior d'una organització afeblida per les lluites tribals. Confonem els nostres de-

sitjos amb la realitat d'un carrer cada cop més allunyat i desconegut.

Parlem dels joves tot pensant en el temps en què nosaltres ho érem: joves de la gloriosa JSUC, dels mitificats anys seixanta, dels combatius moviments juvenils antifranquistes. Ens treu de polleguera el seu conformisme, la seva passivitat, la seva marca «ligh», fins i tot la seva estètica polida. Malgrat tot, fem pinya al voltant dels nostres principis axiomàtics i proclamem la nostra fe en el canvi social i en el protagonisme decisiu dels joves. El que hem de fer, diem, és oferir-los uns ideals de lluita, quatre coses clares i molta acció. Mentre nosaltres ens esgargamellem, ells s'entaforen uns auriculars i badallen mandrosament esperant l'hora de dinar.

Refundar el PSUC vol dir efectuar un canvi copernicà en la nostra manera de fer política. Ja no som el centre, sinó la perifèria d'una societat —sistema polític, si ho preferiu— que gira entorn d'altres centres i escales de valors. Hem de deixar de mirar-nos el melic i discutir sobre el sexe dels àngels. Als joves: hem d'escollir-los, sentir-los a prop i conèixer els seus neguits i il·lusions, a despit que la música no sigui del nostre grat.

Els joves d'avui no ens coneixen ni ens identifiquen. A tot estirar poden dir-nos que som uns polítics. I és clar, ells passen dels polítics. Els parlem amb un llenguatge que ignoren i refusen. Aquest fet hauria de ser suficient per canviar radicalment les nostres propostes, la nostra organització i el funcionament, la nostra imatge i el llenguatge. Suficient per tornar a refundar el PSUC després dels seus primers cinquanta anys d'història. Així, doncs, som-hi, sense embuts. De veres, tenim ben poc a perdre i tot a guanyar. Hem de tornar a ser com una esponja i absorbir de la societat, i principalment dels joves, el suc que ens dóna la vida i la raó d'existir. Perquè, com molt bé diu la Maruja Ruiz, quan mirem ens miren.

editorial

Iniciatives

Nous Horitzons ha esdevingut l'editor d'un llibre col·lectiu que té un títol clar: *La nostra utopia i un sots-títol descriptiu: PSUC: cinquanta anys d'història de Catalunya*. El publica una editorial gran en dues versions: en català (amb una foto de treball femení a la coberta) i en castellà (amb un fragment de *La planxadora de Ramon Rogent*). El llibre inclou, entre altres coses, un capítol titulat «El PSUC exporta o l'altra cara de la lluna», escrit per Iris Zaida.

Nous Horitzons ha ideat, també, l'exposició *Estimat PSUC*. És, també, una possible exposició múltiple, coral, que pot plantar-se, al mateix temps, en 500 punts diferents, car hom disposa de 500 cartells de cadascun dels 20 plafons de què consta la mostra.

Aquestes dues iniciatives se sumen a moltes altres: els 50 anys del PSUC són un patrimoni col·lectiu i la societat catalana els ha fet seus. Des de la base, però, també des dels mitjans i des de les institucions, han sorgit iniciatives ben diverses, monografies a les revis-

tes, cicles de conferències, exposicions, projeccions, reportatges. El pas següent és entendre que la història del PSUC no és, únicament, una història catalana, és descobrir que la història del PSUC —del Front Popular al «No» a l'OTAN, de les collectivitzacions a les Sals, de Juliol a Jovent, de les Brigades Internacionals a la solidaritat amb Nicaragua— és una història que ha configurat la vida de molta gent entre el Caucàs i el Carib, entre París i Praga, entre Lubiana i Barranquilla.

Una història plena d'idees noves i de combats diaris contra totes les opressions, una història arrelada entre paisatges concrets de pobles i ciutats, una història sense la qual l'evolució i l'esdevenidor de Catalunya mancarien de la força i de la consciència imprescindibles per poder construir un futur assolible de solidaritat, d'esperit creador, de democràcia innovadora, de societat (a Catalunya, al món) que viu amb una necessitat roent de llibertat.

ESTIMAT PSUC

1936-1986

CINQUANTA ANYS D'HISTÒRIA DE CATALUNYA

A l'entorn dels 50 anys de l'alta del PSUC es celebren —i continuarà— moltes actes i molts diversos: serrades, col·loquis, mítings, cicles de conferències, exposicions del Fons d'Art, projeccions cinematogràfiques, tallers de teatre, presentacions de llibres. És lògic: 50 anys d'història de Catalunya són un motiu de reflexió immensa, inabastable... L'exposició que, ara, presenta la revista *Nous Horitzons* s'articula en quatre parts. La primera és introductòria: situa el PSUC dins d'un context molt ampli. La segona es titula: "L'obra feta". S'hi mostra, molt gràficament, és clar, tot allò que volem saber sobre la imponent història del PSUC. La tercera part s'anomena: "Un reconegut pel PSUC actual". L'organització, la premsa, l'acció institucional, el càlcul. La quarta part és, potser, la que sorprèn més. És: "El PSUC exporta". El

IDEACIÓ "Nous horitzons".

GUIÓ Francesc Roca i Ricard Vinyes (amb Enric Gasch).

DISSENY Enric Franch i Xavier Bós.

DOCUMENTACIÓ Arxiu de Treball, Arxiu del PSUC, CEH, CEHC, IMHB.

BIBLIOGRAFIA

Nous horitzons, ed. La nostra utopia. PSUC, cinquanta anys d'història de Catalunya. Barcelona, Planeta.

L.V. Panimorova: *Formació del PSU de Catalunya*. Mèxic, Edicions Treball (ed. ca, 18, 1980). R. Vinyes: *La Catalunya internacional*. B. Curial. C. Molineri i P. Yab: *L'oposició antirrevolucionària a Catalunya*. B. La magnana.

I. Riera i J. Solalla: *El Baix Llobregat: 15 anys de lluita obrera*. B. Blume.

F. Artal i altres: *Ichneus*. B. Edicions 62.

PSUC, 1936-1981. 45 anys d'història. B. Edicions Treball.

PSUC exporta, encara que no sigui prou conegut, homes i idees, cultura revolucionària, models polítics. Originals, nascuts com a resposta a les sol·licitacions de la societat catalana. Però útils, per altres països, en altres moments. Per molts anys PSUC!

Amb el suport de: Diputació de Barcelona, Universitat de Barcelona, Departament de cultura de la Generalitat de Catalunya.

1

Us convidem
a visitar l'exposició
"Estimat PSUC"

HEREUS DE LLULL

2

LA TRADICIÓ COMUNISTA CATALANA

En el 1936, el PSUC (Partit Socialista Unificat de Catalunya) va ser creat a partir de la fusió de dos partits: el Partit Socialista de Catalunya i el Partit Comunista de Catalunya. Aquesta fusió va ser el resultat d'un procés de unitat d'acció entre les forces de l'esquerra catalana, amb l'objectiu de lluitar per la independència de Catalunya i la realització de la revolució social. El PSUC va jugar un paper clau en la defensa de Catalunya durant la Guerra Civil i en la lluita per la democràcia i la llibertat després de la guerra. Aquesta tradició comunista catalana és el focus principal de la conferència.

3

1936

La creació d'un partit nou i diferent el 23 de juliol de 1936 s'explica amb 3 raons:

- 1 Perquè en el moment de la guerra es trobava als costats revolucionaris -socialista, anticapitalista, antifeudal, antifeudalista, antifeudalista- no disposava a Catalunya d'un instrument eficaç per contribuir al procés revolucionari de la revolució.
- 2 Perquè en molts punts d'Espanya...

EPIFANIA LA FUNDACIÓ DEL PSUC

El 23 de juliol de 1936 es fundaren per constituir el PSUC quatre partits: la Unió socialista de Catalunya (USC), el Partit socialista (PSOE), el Partit comunista (PCC) i el Partit obrer i socialista (POS). Però, ben aviat, s'integraren al PSUC molts grups que no havien estat mai units: molts procedents del Bloc obrer i camperol (BOC) dels sindicats espanyols en la indústria (CNI) en el camp (Unió de Rabassaires), en el comerç (CADCE), en la universitat (FNEC)

el partit anarquista (IAPCE), el nou partit queix, el partit de Ramon V. Bellí, i molts altres del Partit Socialista Unificat de Catalunya, afegit Joan Comorera i com el secretari general, creia el diàleg Treball amb el portaveu de treballadors (SUT), amb el govern d'unitat de la Generalitat amb quatre camellers i creant la seva Conferència Nacional pel juliol de 1937.

ment més de 100.000 militants, el Front Popular. Al a Catalunya un moviment social més protagonista per una multitud popular que els obrers de l'època en el moment de la revolució i després la seva fe en la possibilitat d'un país transformat.

- 3 Perquè al llarg dels anys a hores d'ara a Catalunya es troba un poder socialista que ara podria ser el punt de partida de la nova etapa.

4

La situació de la societat catalana, l'endemà del fracàs del cop d'Estat iniciat el 17 de juliol de 1936, ha estat l'objecte d'una enorme quantitat d'anàlisis. Sembla poc creïble, però, que es produeixi una definitiva "emulació dels jacobins", un ampli triomf del sindicalisme apolític de la CNT i un cert aferrament del sentiment frantropulista que qualifica, pocs dies després, en la fundació del PSUC. L'eclosió simultània de tensions econòmiques i de forces socials i culturals de signe divers, contradictori, produeix una situació extraordinàriament complexa, lliberàtica, en la qual tot hom fabrica la seva pròpia, el seu refugi, la seva sortida. No ens trobem dins d'un carrer sense sortida, però sí davant múltiples i enrevesats carrers sense codi. En aquest context, la fundació del PSUC té una conseqüència —dones

contingents— d'una àmplia i difusa demanda social de projecte polític.

El resultat, pel que fa a la reconstrucció de la societat catalana, són clars: a) disseny del model de la "nova economia", en especial a partir del marc establert pel Decret de Collectivitzacions on la participació d'Estatís i de Ruz i Pons és decisiva; b) sorgiment d'un nou sindicalisme obert i participatiu amb la renovada UGT catalana, la Unió de Rabassaires, el CADCI, la FNEC i, en un altre pla, el GEPC; c) formació, per primer cop en la història contemporània de Catalunya, d'un exèrcit propi (l'Exèrcit Popular); d) aprovació de la Divisió Territorial de Catalunya i del Decret de Municipalització de la propietat urbana d'11 de juny de 1937; e) "reforma revolucionària" de la sanitat i l'assistència social a partir del Pla Bonifaci; f) esclat d'una comunicació cultural sense precedents: el cartell, la ràdio, el cinema, el teatre, el servei d'una "nova cultura"; g) primer acarament seriós, amb propostes funcionals i organitzatives, amb les grans marginacions: infants, joves, dones ■

"REPÚBLICA DEMOCRÁTICA NOVA"

1936
1939

Entornament de la nova
Barraca de la Canadella
(Barcelona)

5

DE LA MUNTANYA A LA FÀBRICA

1939

1956

De fet, "1939" fou un temps esblaimador: la diàspora catalana (i la diàspora dels comunistes catalans dins la diàspora catalana) i l'ocupació política-militar primer i sociocultural tot seguit. Però la generalització, a la fi de 1939, del combat antifeixista a tot Europa (i, és clar, el fet que els catalans combatessin a tots els fronts) i l'escletxa popular de la victòria de 1945, obrien la porta a l'esperança. Dos o tres anys més tard —cap al 1948—, tot sembla perdut: deu anys de resistència clandestina, de lluita desigual contra l'erm franquista s'enfonsen amb l'extensió sobtada, omnipresent, de la "guerra freda". "1948" és un altre moment excepcionalment crític. Carme Molinero i Pere Iba han explicat com totes les organitzacions polítiques, tots els sindicats clandestins s'enfonsen, excepte el PSUC. A Catalunya només surt, regularment, Treball. Des de la impremta (clandestina) del passatge Domingo, a tot el país. A desgrat de l'afusellament, el 1949, del seu director, Joaquim Puig-Pi de Montant. Es tracta, com diu Joan Crexell, d'un cas únic.

DELS PIRINEUS A LES FÀBRQUES
Però Treball no és únicament una publicació clandestina. Treball és el PSUC i el PSUC és l'únic que travessa la fossa del franquisme. Per què? Seria bo poder contestar bé aquesta qüestió. Com a hipòtesi, hom podria afirmar que es combina l'alta capacitat

política i moral d'uns homes (i d'unes dones. Regiu els llibres de Tomasa Cuevas, Neus Català, Teresa Pàmies) amb el fet de saber respondre adequadament a les sol·licitacions de tota la societat catalana, per bé que, sovint, estiguin formulades amb indefinició, desdibuixades. Quines eren aquestes sol·licitacions? Podrien escriure's així: abandonar els somnis de grandesa, tornar-se modest, fer-se petit. Fer política, però des de dins, des dels jurats d'empresa de les fàbriques, des dels patis dels instituts i de la universitat, des de les penyes culturals i les comptades associacions (centres, clubs, cooperatives) que resistien l'onada del franquisme sociològic. Deixar els Pirineus i baixar a les ciutats. Sense armes. O, si voleu, amb les armes de la intel·ligència, del diàleg, de l'organització ■

Lluita
Organ del Partit Socialista Unitari de Catalunya

**Angel CARRERO, Pere VALVERDE
J. PUIG-PIDEMUNT i Mamen MESTRES
han estat executats**

Primera pàgina de "Lluita" amb el gran títol que el PSUC publicava a França des de 1949. Ho va fer el 1950.

ORGANITZACIÓ
DE CATOLICS
PSUC
1936-1986

L'OBRA FETA

6

LA SOCIETAT CIVIL

1956
1971

EMERGEIX

SUMEU Comissions obreres, la CCNC, la Comissió obrera nacional de Catalunya (que es constitueix el 1964), el comitè el Sindicat democràtic d'estudiants de la Universitat de Barcelona, el SDEUB, les comissions obreres de barri, primer, i les Associa-

cions de veïns, després; la renovació dels col·legis professionals; el moviment de la Nova cançó; el teatre independent; el cinema clandestí; l'escat subterrani dels cartells; la primera Setmana de la Pau (1963); el primer Moviment democràtic de dones; els Fi-

mers de Maig; els Onze de Setembre. El resultat d'aquesta suma històrica no és una xifra, és un procés que no es pot explicar sense la presència creixent, múltiple, del PSUC. ■

Primer cartell de Josep Maria Sureda (1936) que es va fer a l'obra de la casa de la Plaça de Catalunya.

La reconstrucció del teixit social català ha estat, és clar, molt gran. Només cal llegir els documents del primer (1956) i del segon (1965) congressos del PSUC per tenir-ne una visió de conjunt no exempta de detalls significatius. Però, a l'alçada de 1969, els elements negatius, distorsionats, s'acumulen. En un ambient de crisi econòmica (provocada per la devaluació de 1967), es produeix la llegalització de Comissions Obreres, seguida d'una forta repressió, la desaparició del SDEUS, l'emancipament

del partit d'esquerra, les pressions sobre les indústries de la cultura de signe democràtic, la inhibició del que, de manera magnànima, ve'n del "burguesà català", la mort real i simbòlica d'Escarri, la proclamació (gener 1969) de l'estat d'excepció a tot l'Estat espanyol. Les folklòriques, la universitat, el món de la cultura, durament colpejats, es queden sense organitzadors. Molts destacats militants antifranchistes són neutralitzats de formes molt diverses: no s'exclou, ja, una certa violència, al costat dels assenyalaments tradicionals. A desgrat de la dramàtica presència de ministres catalans (i valencians) en el govern, amb López Rodó com a figura, la situació catalana no es foloqueja. Si el repte de la democràcia per a Espanya sembla llunyà, però insubornable, les perspectives específiques de la societat catalana no semblen comptar gaire per a ningú.

UN ENCARREC A LA RAO Com el 1936 i com el 1948, la societat catalana de 1970 demostra política catalana i d'esquerra, acció política. Rebutja el neoclerouisme que neix i l'abdicació de la gent amb cabals. De evangelització, la societat li demana al PSUC que s'adoneixi, començant i fent miracles. Que, com el flautista de Tòrris de Jordi Teixidor estrenada durant la temporada 1970-71, fongui les rates de la cultura i faci somiar en nens. El PSUC fa tot això: es l'encarrec que ha rebut, un altre encàrrec a la raó. Les clandestines Comissions Obreres de boni esdevenen les legals. Associacions de Veïns, Josep Solé Barberà defensa a Burgos als militants d'ETA, els intel·lectuals pugnen a Monbarri, els col·legis professionals, ocullen, com els pòtics prems, els catalans llurs. El 1971 comença l'Assemblea de Catalunya. Antoni Guterres Díaz hi representa el PSUC. S'inicia una experiència importantíssima: el disseny d'un nou model de transició de l'autoritarisme a la democràcia. Un model exportable, tan exportable com la "nova economia" i la "nova cultura" de 1936-39. Molt brillant, és clar, però potser no tenim prou perspectiva per dir-ho.

EL NOSTRE PROGRAMA MÍNIM: LA TRANSICIÓ DEMOCRÀTICA

8

1985. El "canvi" fa quasi tres anys que dura i la situació, començant per la situació econòmica, no és exactament engrescadora. L'erosió de sous, salaris i pensions no és compensada per un augment dels nivells d'ocupació. Ans al contrari. L'atur s'entén. Més a Catalunya (21% de la població activa) i al País Valencià (19%) que a Madrid (16,5%). La xifra de Catalunya és la més alta d'Espanya i Madrid és per sota de la mitjana espanyola. La societat catalana pateix, o més, l'onada uniformitzadora del govern del PSOE. El diari en llengua castellana La Vanguardia esdevé el principal instrument de comunicació escrita dels que s'autodenomenen "nacionalistes catalans". La situació de la llengua, a desgrat dels enormes esforços, des de la base, és gairebé en el terreny més (aparentment) fàcil: el públic.

LA VAGA DEL 20 DE JUNY I EL REFERÈNDUM DEL 12 DE MARÇ

En aquest context, l'èxit de la vaga del 20 de juny de 1985 és un alleujament. Més que després de les dues vagues generals anteriors (1917 i 1934). L'acció del PSUC, l'únic partit parlamentari que dona suport als onze sindicats que convoquen la vaga (i que participa en la direcció d'alguns d'ells), és, de nou, una acció fruit d'un encàrrec. Com en altres moments, l'encàrrec és formulat de forma difusa, car, de fet, inclou peticions disseminades, no sempre definides políticament. La vaga és una il·lusió que dura 24 hores. Però que retorna a la societat catalana (Catalunya és al capdavant de l'Estat pel nombre de vaguistes) la confiança en ella mateixa, que permet contemplar amb una certa tranquil·litat la següent "fita històrica": el referèndum sobre la permanència d'Espanya en l'OTAN del 12 de març de 1986. Aquí, de nou, la societat catalana (que votarà majoritàriament "no") es troba orfena. Només dos partits parlamentaris (el PSUC i ERC) responen a la demanda social. El "no" de Catalunya, la "regió" més europea de la península, i el "sí" d'Espanya han tornat a posar les coses al seu lloc. Però el "no" sense el PSUC és difícil d'imaginar. L'endemà, una sola consigna des de la dreta governant: l'oblit. El retorn a la feina. Però, qui l'havia deixada? El PSUC, no.

SALARIS O MÍS

1982
1986

Dirigents obrers i socials
Jordi Soler, Carles
García i Francesc Pons.

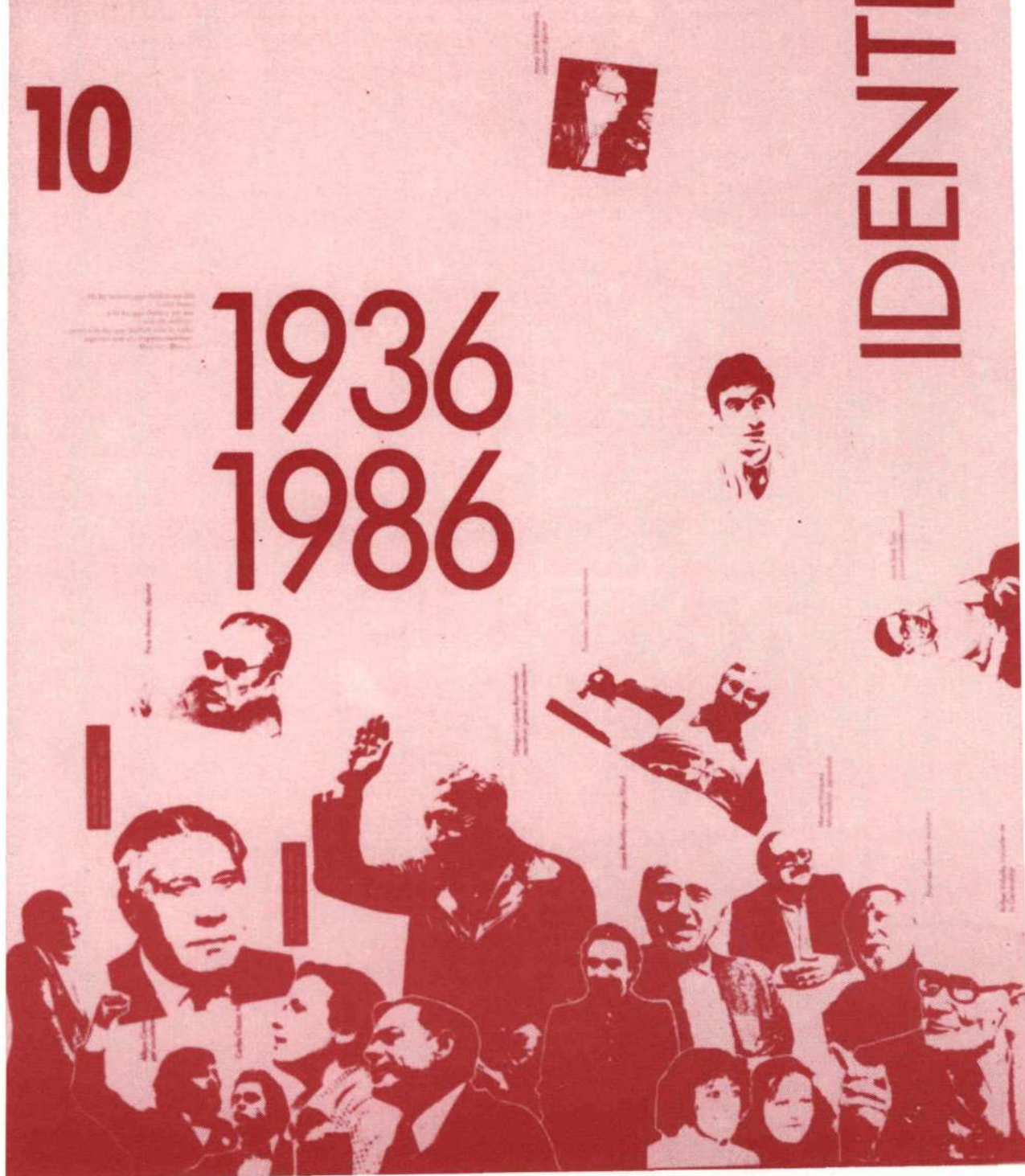
PSUC
1936-1986

L'OBRA FETA

10

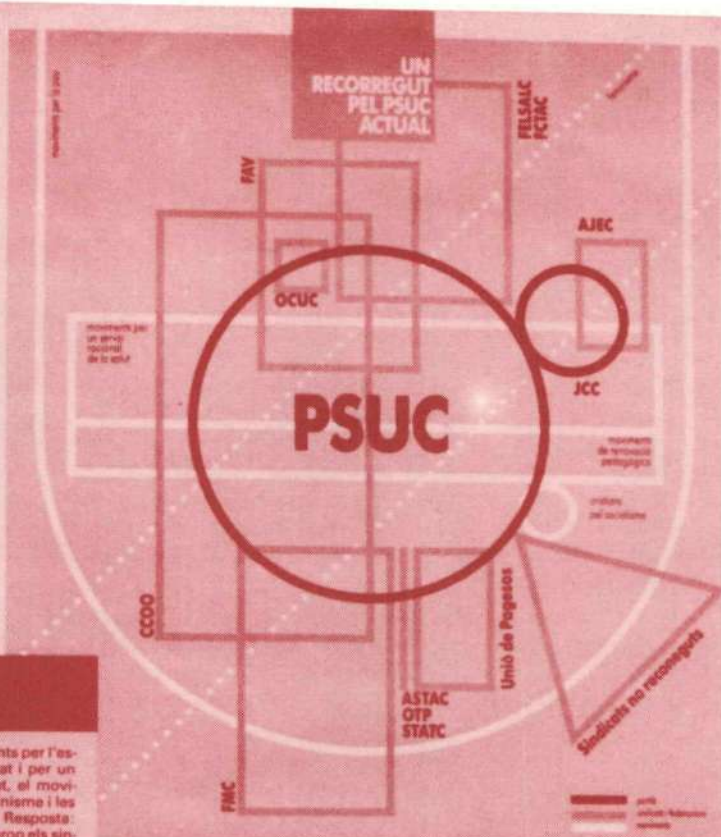
1936
1986

IDENTITATS

11

PSUC
ENQUADRAMENT
DE CATALUNYA
1936-1982

La pregunta és: què tenen en comú el sindicat majoritari (CCOO), les federacions de societats anònimes laborals (FESAL) i de cooperatives de treball associat (PCTAC), el sindicat agrari més important (Unió de Pagesos), la federació de municipis (FMC), les federacions d'associacions de veïns (FAV), l'organització de consumidors i usua-

ris (OCUC), els moviments per l'escola pública i de qualitat i per un servei nacional de salut, el moviment per la pau, el feminisme i les joventuts comunistes? Resposta: el PSUC. I de qui són a prop els sindicats no-reconeguts de policies, de militars, de soldats, d'objectors, de presos...? Resposta: del PSUC.

PSUC: GEOMETRIA DE RELACIONS

AJEC: Associació de joves estudiants de Catalunya
ASTAC, OTP, STATC: Sindicats de transport
CCOO: Comissions obreres
FAV: Federació d'associacions de veïns
PCTAC: Federació de cooperatives de treball associat de Catalunya
FESALC: Federació de societats anònimes laborals de Catalunya
FMC: Federació de municipis de Catalunya
JCC: Joventuts comunistes de Catalunya
OCUC: Organització de consumidors i usuaris de Catalunya
PSUC: Partit socialista unificat de Catalunya

12

LA PREMSA I L'EDICIÓ:

Libertat jovent a treball

La gent del PSUC surt (quan li demanen) per televisió, i parla (quan pot) a la ràdio, i escriu per als diaris i internet que li publiquin el que ha escrit.

El PSUC publica TREBALL, i moltes revistes d'àmbit local o comercial, i fulls solts, com PSUC Informa, i fa murals, exposicions, cartells, tríptics, tríptics. Els col·leccionistes es tornen bojos amb els adhesius del PSUC.

El PSUC edita o distribueix llibres, catàlegs, cintes gravades. El PSUC dona suport a l'edició de la revista Nous Horitzons. El PSUC respon a totes les trucades que rep, contesta totes les cartes que se li adrecen.

ZUCA El Carrer EL BATA

IVERSITAT COMBAT

ma EL FULL COMUNISTA

a treball demà horitzo

diálogo EL RAVAL PSUC Comar

el carrer de Cornellà LAFORCA La Paraula

UN ESPAI CREATIU

13

El PSUC participa en totes les eleccions. La gent del PSUC que surt elegida -regidors, alcaldes, diputats al Parlament o al Congrés- treballa per resoldre problemes. En relació constant, en diàleg obert amb els seus electors, i amb els qui no els han votat.

El PSUC governa o participa en el govern d'ajuntaments que, en conjunt, apregen el 70% de la població catalana.

Els seus militants són elegits en llocs de direcció als sindicats, a les cooperatives, a les societats laborals, als centres d'ensenyament, a les institucions científiques, a les associacions de veïns, d'usuaris i consumidors, i a ateneus i centres culturals.

El PSUC, al Parlament de Catalunya, i al Congrés dels Diputats de Madrid, proposa lleis, fa preguntes i interpel·lacions, participa en els debats i en les comissions.

UN
RECORREGUT
PEL PSUC
ACTUAL

EL PSUC I LES INSTITUCIONS DEMOCRÀTIQUES

PSUC
1936-1986

UN
RECORREGUT
PEL PSUC
ACTUAL

14

Així es podrà aplegar un nou recull de llegendes, festes i tradicions populars, que podrà seguir el curs de l'any. Sense les iniciatives de la gent del PSUC, aquest calendari no existiria. Per exemple, la Festa del Treball ha esdevingut, sense dubte, la més gran manifestació política, festiva i plàstica de l'any ■

PSUC: TRADI- CIONS AL CALEN- DARI

GENER

10 Aniversari de
Revolució d'Oran

FEBRER

16 Homenaje a
Josep Ray Palmarès, director del
Trabalh Nou i Nou Treball
i Angel Carrero, fundador del PSUC

MARÇ

8 Dia internacional
de la dona treballadora
15 Aniversari de la mort
de Salvador

ABRIL

23 Dia del PSUC
participa en el 100è de la Ocho
Tribuna de premsa
organitzada pel PSUC i el PUSC

MAYO

7 Manifestació del
Poble de l'Any

ESTIU

Participa en la
Setmana del PSUC del PC, del PCE del PC
del Llobregat

JULIOL

22 Actes d'Aniversari de
Fundació de la Llibertat del PSUC

SETEMBRE

11 Manifestació de
l'Unitat de premsa
Festa de Treball

OCTUBRE

Col·labora
amb el PSUC i el PUSC

NOVEMBRE

Participa en el
100è de la Ocho

DICIEMBRE

10 Dia de la Ocho
Manifestació

Students with
 inquiries
 at Columbia
 PSUJC
 7936-1986

15

EL DOLIBRE EN EL INFANT Anem a pams. Durant la II Guerra Mundial, els comunistes catalans combatien en tots els fronts, de totes les formes: foren guerrillers al Caucas i maquis a la França ocupada, resistents als camps nazis i al nord d'Àfrica, milicians a Anglaterra i organitzadors a Amèrica. De fet, era la guerra civil espanyola que continuava en uns altres països, a una altra escala. L'enemic era el mateix, i la forma de combatre, semblant. La llegenda diu que els primers tancs que arriben a París foren conduïts per espanyols, i per catalans.

Bé, doncs a l'Europa de 1945 els perills comunistes participen en totes les eleccions —quan venys igual-

den en primer lloc a França i a Txecoslovàquia, participen en governs d'unitat amb vista en guanyar els vots dels Estats. Aquesta governa d'unitat, doncs, té com a president, al home que és fortíssim a Espanya: l'estiu de 1936, i les polítiques que es posen en marxa el 1945 tenen alguns punts de contacte amb el model de 1936. 1) pluralisme polític i sindical, 2) formació d'un sector públic -industrial i financer- important, 3) foment de les formes cooperatives, 4) ordenació del territori, 5) escola nova, 6) renovació cultural. Hi ha, també, de clars diferencials entre el '1936' i el '1945': les col·lectivitzacions, per exemple, o el decret de lliure intercanvi o

J'embrasse, queden l'um de l'hont-
a europeu del moment).
Les semblances entre "1945"
"1939" no són, doncs, casuals. Ca-
talunya i el País Valencià i bona
part de l'Espanya interior -és el pri-
mer bloc que entra un cop feixista i
que, durant tres anys, mentre dura
la guerra, organitza la seva societat
a partir d'aquest fet no (el triomf
d'un ventall ben ample de forces
antifeixistes dins les quals el partit
comunista de masses ocupa un es-
pal rellevant). Les solucions adre-
tades l'estiu de 1936 -vot, pla i mer-
cat- són fruit d'una circumstància
excepcional, que en la mesura que
se reproduïren a gran escala en l'Eu-
ropa de 1945, originen solucions
semblants.

Over 300 members of
Chicago, Cook, and DuSable
County Paragons, Agents
from Seattle, Boston, New
York, Dallas, Indianapolis, and
Portland.

16

LA CONTRIBUCIÓ DEL COMUNISME CATALÀ A LA CULTURA REVOLUCIONÀRIA D'AMÈRICA LLATINA

Un moment de la reunió del PSUC a Barcelona.

1936-1939. 16. ha una foto amb Ernesto "Che" Guevara i algú altre jugant als estacs. Aquest algú altre és l'autor d'un llibre titulat *Al desembarcament a Mallorca* (1944). És el capità Albert Riera que dirigeix l'agost de 1936, un petit exèrcit, format essencialment, per gent del PSUC, que volia recuperar Mallorca i evitar que esdevingués un portaveu del feixisme italià. Evidentment no assolí, es sabut, els seus objectius car ni la CNT ni el PSOE (govern de Madrid) li donaren suport. Però Riera esdevindria, anys més tard, instructor de les guerrilles de Fidel Castro. I caldria parlar també del paper d'Hernán Alzamora, o de Ramon Costa i Jové, en la planificació de l'enrenyament l'enderroc de la revolució de Francisco Franco esdevindria en la reforma urbana de l'Heaven. El PSUC estigué amb entusiasme la revolució cubana. Joan Oliver va escriure: "Ja no serà una illa". Però, a mesura que creixia, el PSUC hi ha fet petites aportacions de no tan petites: una reforma urbana, per exemple, inspirada en el Decret de municipalització de la propietat urbana de 1977. No es pot negar, doncs, que un dia el PSUC i es declarés partidari de la revolució cubana, el si més de la lluita era el d'una revolució europea com l'europea.

1936-1939. A Berga hi ha un monument a l'exemplar Ramon Vinyes que reproduïa, a la seva base, un fragment de Dan al·lor de anàlisi: aquest és qui Genet Márquez parla amb apassionament de "el socialisme català". Ramon Vinyes, un

liat a Barranquilla, Colòmbia, era el "socialisme català".

Havia col·laborat molt estretament en els programes culturals del PSUC durant la guerra civil. Fins i tot escrigué obres de teatre com *Comiat a tren d'alba* (1936) que guanyà un premi de la Federació Catalana de Societats de Teatre Amateur. El futbol colombià és un producte de l'anomenat Grup de Barranquilla, l'impulsor d'aquest grup fou Ramon Vinyes.

Però els exemples es podrien multiplicar: el bast de laminat al menjador mexicà d'Estimolau Ruiz i Porras és tot un símbol. Ruiz i Porras fou l'home de la "nova economia"

me (1970), publicat al núm. 92 de *Nous horitzons* (1984), o la tasca del psicòleg i pedagog Emil Miró, primer al Brasil i més tard a l'Argentina.

1936-1939. Es comença a dir, exagerant, que ningú PSUC ha vi-

jat a Nicaragua d'ençà el triomf de la revolució sandinista. Han tornat amb compromissos, amb feina a fer: ajutaments agrícoles, hospitals en projecte, escoles en construcció, xerrades, conferències, defensar la llibertat d'expressió, sensibilitzar la gent.

DE LA RAMBLA A LA SAMBA

el 1936-39, l'home d'UTEHA a Bèlgica (la casa editorial que donà feina a tanta catalana i l'home l'home a tot Amèrica) i fou elegit membre del comitè central del PSUC al seu I Congrés, el 1965. Però, també, per posar un exemple ben allunyat, el darrer tram -ja a Veneçuela- de la intensa trajectòria intel·lectual de Carles Pi i Sunyer, (Regia Social-

17

DEL FRONT POPULAR A LA VIA ITALIANA

La via italiana al socialisme, el PCI, Gramsci, Togliatti, han tingut un gran impacte en el món contemporani. El que caldrà afegir, però, és que les arrels de la via italiana no són, únicament, italianes. En un text editat per Luciano Barca (de la direcció del PCI) titulat *Comunisti e l'economia italiana 1954-1974* (Bari, De Donato, 1975), s'ajunten: "Les matèries teòriques i les realitats reals que han inspirat l'acció i el programa dels comunistes italians, s'han venut dubte les experiències realitzades a França i a Es-

panya els anys trenta amb els fronts populars", i que "menor pes ha tingut l'experiència realitzada a la Unió Soviètica amb la NEP". És: els fronts populars de França i d'Espanya foren interessentíssims, però, Catalunya fou el lloc on es formà un partit front-popular: el PSUC. I en el debat teòric i pràctic arribà més lluny.

Al mateix temps, a l'hora de fer el càlcul regional de la Constitució, Itàlia s'inspirà clarament en l'Estatut català. I la via italiana hauria trobat el camí molt més difícil si no

haguessin existit, a Itàlia, governs regionals amb majoria comunista. L'Emília-Romanya ve sex, el 1970, un exemple, una sorpresa. Però el marc constitucional que la feia possible és deutor del model de l'Estatut català del 32.

Antonio Togliatti, secretari general del PCI

Elaboració d'alguns elements de l'Estatut de 1978 que s'inspiraren en el model de l'Estatut català, 1978

DE LES COL·LECTIVITZACIONS A L'AUTO- GESTIÓ

18

El projecte d'autogestió
del PSUC
a Catalunya de 1936

Gabriel Jackson, historiador català que hauria, sense poder adoptar-se'n, a convertir-se en un còctol d'aquest país, preocupat, per exemple, per la permanència d'Espanya en l'Orient, ha escrit: "Catalunya va ser víctima d'una revolució descentralitzada, col·lectivista i no burocràtica que recorda a molts observadors els més alta ideal de les corrents socialistes utòpiques del segle XIX a els autòcton contemporanis d'Israel, i que, en la seva forma industrial, en un primer fase de la revolució que es desenvolupa a l'agricultura els anys 30. Per tot el món industrial, arribà en la part correspon-

expressió democràtica dels sentiments nacionalistes, e possibles models d'una societat col·lectivista voluntària... els observadors continuen fascinats per la història de Catalunya dels anys 30". Joan Sardà, el més important economista català del segle XX, l'honre tècnicament decisiu, des del Pla Terradellas de 1937 als Pactes de la Moncloa de 40 anys després, ha dit i repetit el mateix: el model autogestionari significava l'ingrés en el marc del país a partir del Decret de col·lectivització nacional. De fet, avui, els dos punts comunions als quals se sent més proper al PSUC són l'Itàlia i el Ljubljana. El Pireneu (Espanya) ocupen sempre un espai miteic a la Festa del Treball, i els intercanvis culturals entre Barcelona, Turí i Ljubljana són freqüents.

19

DARRERAMENT:

CATALUNYA, EXCEPCIÓ O EXEMPLE?

Un ministre local del govern del PSOE ha dit: "Catalunya pagarà car el seu no a l'Òtan". L'amenaça de fer-hi si en creus fort, Catalunya, i Euzkadi, i Canàries han estat l'excepció. Però aquesta excepció, pot esdevenir exemple: mitja Europa ara ha mirat, alguns han vingut a veure'ns. El ministre serà oblidat. El No català creixerà, s'estendrà. Amb el PSUC.

El model de transició. El PSUC ha originat dos models més: el "model de transició" a la democràcia i el model de l'equidistància entre els blocs. Es pot dir que el procés de la transició s'inicia el 1971 amb la fundació de l'Assemblea de Catalunya, es tancaria al III Congrés del PSUC, el 1973, i funciona, sense parar fins a foragitar les restes de franquisme formal a les eleccions generals d'octubre de 1982. El model de la transició —amb Constitució, Estatut, mançeta, llibres de text L., memòries— és un model suportable, que serveix per

destruint les dictadures militars que hi ha arreu del món sense que es produïssi el caos, desajustat. És massa d'hora, però, per fer-ne una valoració de conjunt.

El model de la transició. El model de la transició no és, de clar, omni-comprensiu, sense clivells. A Catalunya, i a Espanya, s'han fet especialment visibles, en contra del que podria semblar, en un sector important de l'opinió pública. D'ara 1982 ho pensem la vaga general del 20 de juny de 1985 —la torçora del segle— i la forta votació obtinguda pel No a l'Òtan en el re-

rèndum del 12 de març de 1986. És el sorgiment d'un nou model, que té el seu origen el 1988, amb la condemna, per part del PSUC i en plena clandestinitat, de la interrupció de la "primavera de Praga" (aquell assaig valent dirigit pel partit comunista de renovació política del socialisme en construcció). La força del No a Catalunya és conseqüència de l'afany de reconstrucció de la llar, d'independència, d'equidistància. Només en els propers anys sabem si, ara, el PSUC també es porta. Encara que sigui poc visible, com l'altra cara de la lluna.

20 JUNY VAGA GENERAL

La fundació del PSUC, un esdeveniment històric

24. **Reneix la tranquil·litat
i tornem per la unitat.**

Pere Calders

La fundació del PSUC, resultat de la fusió de diversos partits socialistes i comunistes, fou d'una eficàcia política extraordinària. L'alçament militar feixista produí un desconcert terrible, davant el qual no van poder o saber reaccionar una bona part de les organitzacions que ja existien. La joventut d'aleshores, i entre elles, naturalment, la nacionalista, es va trobar una mica perduda, mancada d'una direcció coherent i decidida. El PSUC ofería a aquesta joventut el principi de l'autodeterminació dels pobles com a punt essencial del seu programa. I a la promesa de lluitar per aconseguir que les llibertats socials i nacionals formessin part d'un mateix projecte de futur.

El nou partit comptava amb dirigents que gaudien d'un gran prestigi entre els elements més progressistes de Catalunya, els quals van pugnar des dels primers moments perquè la Internacional Comunista reconegués el PSUC com a Secció Catalana Independent. Això era difícil d'obtenir, perquè la Internacional Comunista tenia com a norma que tan sols hi hagués una secció (o partit) per cada estat. Tanmateix, el PSUC va assolir el seu propòsit, un triomf molt important de cara al món, pel que fa al reconeixement de la nostra identitat nacional.

Tot això va atreure una gran massa de militants, la majoria d'ells amb plena consciència de l'opció que triaven, perquè van jugar un paper indiscutiblement abnegat en el transcurs de la guerra. I és de justícia reconèixer la seva participació en la resistència durant la llarga postguerra.

És evident que el concepte d'«internacionalisme» sembla superar el concepte tancat dels «nacionalismes». Però també ho és que el sentiment de nació s'ha mantingut vi-víssim, fins i tot en els països de l'àrea socialista.

Cal no oblidar que la joventut que va nodrir els primers quadres del PSUC procedia de distintes formacions o preocupacions polítiques, i no pas totes elles de signe proletari. En tot cas, el PSUC ha contribuït al desvetllament d'una consciència oberta a la comprensió que no hi pot haver llibertat nacional sense justícia social.

Es pot afirmar que el PSUC és dipositari d'una herència la bona administració de la qual és indispensable per a afegir-la als guanys que puguem obtenir en el procés de recobriment de la nostra identitat com a poble.

Una pàgina de la nostra història: El Fort de Cotlliure

Josep Palomar

Era a finals del mes, d'agost de 1939, fent la xerrada amb uns companys a la barraca de l'illot dels Carrabiners, al Camp de Concentració de Barcarès, als Pirineus Orientals, quan a les dues portes que s'obrien a cada extrem de l'enorme barraca, aparegueren uns guàrdies mòbils cridant el meu nom. Amb més poc temps del que es triga a explicar-ho m'havien agafat i conduït a pas lleuger al comandament del camp, degudament vigilat i amb ordres de no parlar, a despit de les meves, no massa fortes, protestes. Al cap d'una estona van portar el capità Montero, després el Sánchez i un altre i un altre. Total cinc. Tots membres del Comitè de les J.S.C. del camp de la platja de Barcarès. A la mateixa hora, una escena idèntica havia tingut lloc en cinc illots diferents de l'enorme camp de concentració, on s'aplegaven més de 50.000 refugiats.

Ens van fer pujar en un autocar, van prohibir tot intent de parlar entre nosaltres i, tot rient de les nostres protestes o preguntes, els guàrdies mòbils ordenaren a l'autocar de tirar carretera endavant, sense que nosaltres sabéssim on ens portaven. Només veïem els indicadors de la carretera que deien: «A la frontera d'Espanya, 35 km», més tard, 27 Km; la idea que ens entreguessin a Franco, després d'algunes insinuacions dels guàrdies, se'ns acudí un moment, com un esglai. Es veu que el «suspense» del destí del nostre viatge era la forma de sadisme que corresponia al tractament dels elements «perillosos». No sé qui, va dir, en veu baixa, que ens portaven a Cotlliure, un altre digué que Cotlliure no era per aquella carretera, i els gendarmes obligant-nos a callar; però després de travessar Argelès l'indicador anunciava Cotlliure, i efectivament, allà vàrem anar a raure... per a la nostra tranquil·litat.

El Fort de Cotlliure és una fortalesa del segle VIII erigida pels Templaris al bell mig del poble, esquitllant una roca i enfront de l'entrada del port, rodejada de muralles i glacis, que a l'edat mitjana tingué una gran importància estratègica. El 1939 fou habilitat com a camp de càstig per als combatents de l'exèrcit republicà que el govern francès d'aleshores considerava «perillosos».

Del Fort de Cotlliure no se n'ha parlat massa. En tots els llibres i articles sobre els camps de concentració se n'ha fet esment de passada, tot anunciant que fou un lloc terrible, però no gaire més; això ha estat així perquè els qui hi hem estat no ho hem escrit, llevat d'un llibret que es féu a Mèxic, i perquè després de Cotlliure van venir els horrors dels camps de la mort hitlerians; però a Fran-

ça, i en aquells moments, no hi havia una presó tan dura ni denigrant com el Fort de Cotlliure.

Crec, però, que en el moment de celebrar el 50 aniversari de la fundació del nostre PARTIT SOCIALISTA UNIFICAT DE CATALUNYA, no és desenraonat de recordar, talment una pàgina més de la nostra història, que fa 47 anys un nucli de dirigents i quadres del Partit i de les Joventuts, junt a molts altres del Partit Comunista d'Espanya, patiren la repressió a mans dels mercenaris d'un govern que ja havia contribuït a assassinar la República i començava una de les tantes caceres de bruixes contra els comunistes.

Del meu record, eren a Cotlliure, entre d'altres, els companys Miquel Valdès, del Comitè Executiu; Miquel Ferré, del Comitè Executiu i Secretari General de la UGT de Catalunya; García Lago, posteriorment del Comitè Central; els nostres malaguanyats Jaume Girabau, afusellat per Franco l'any 1941, i Pere Valverde, afusellat l'any 1947; Manuel Trueba, cap de divisió de l'exèrcit republicà; Angel Estivill, Delegat de Carrabiners; el destacat militant i comandant Vilella; Pere Pujol, avui regidor del PSUC a Sant Feliu de Guíxols; Josep Serradell «Román»; Quílez i Brunet del Comitè Nacional de les JSUC; Roca, del Comitè de Barcelona; Panicello, del de Tarragona; Picanyol, del Vallès Oriental, de les JSUC...

També hi havia un petit grup de combatents de les Brigades Internacionals, entre ells i companys de cella, Peko Dapceovich, posteriorment cap de l'Estat Major de l'Exèrcit iugoslau i avui Vice-President de l'Assemblea Nacional de Iugoslàvia.

Els detinguts érem uns 220, 200 comunistes, 10 anarquistes i 10 diversos, la qual cosa dóna una orientació tocant a quins érem els «perillosos». Es veu que els comunistes sempre som «perillosos», independentment del lloc i del temps.

Una vegada al «Castell», sense que hi hagués cap mena de judici, ens van assabentar que havíem estat expulsats de França «per atemptar contra la seguretat exterior de l'Estat». L'acusació feia riure. Com podíem ser un perill per a la seguretat exterior de l'Estat tancats en un camp de concentració des de la nostra entrada a França? Però del que es tractava era de portar a terme la política antidemocràtica d'apaivagament que abocà finalment a França, durante uns anys, a les mans dels nazis, i el corolari de la qual era la persecució dels comunistes, inclosos els espanyols, la privació del treball organitzat i la nostra tasca junt als altres refugiats, cosa aquesta que, naturalment, no era al seu abast aconseguir-la. En retornar a França des de Mèxic, l'any 1946, tant al Roca com a mi ens anunciaren que no podíem viure al país perquè pesava, encara, una ordre d'expulsió contra nosaltres des del 1939. Jo vaig poder arreglar la situació amb l'ajut del President de la Federació Mundial de la Joventut Democràtica, Guy de Boisson, però Roca, malgrat diverses gestions, fou retornat a Mèxic l'any 1949. Es veu que allò de Cotlliure

pesava! Estàvem en plena guerra freda i el combat era el mateix.

Només entrar a Cotlliure et posaven a pa i aigua durant tres dies en un calabós molt humit, amb una troneira sense tapar, que donava al port, sense cap manta, i tot i que era l'estiu ens pelàvem de fred, car quan em van detenir jo anava amb pantalons curts, samarreta i la gorra de carrabiner, fins que uns dies després em van portar els meus escassos estris. Amb la manta, passava igual amb els altres; dormíem arreplegats en un racó, tossint sense parar.

Després, alguns, passaven a la secció especial, encarregada de fer les feines més ingrates, entre elles les de netejar les letrines i buidar els pixats i els excrements en els bidons, per traslladar-los a les portadores i anar-los a descarregar en un pou d'un fossat de la fortalesa que donava al mar, car es veu que els Templaris no utilitzaven ni l'aigua corrent ni els desguassos. El pitjor d'aquesta feina, per a la qual no et donaven cap element mecànic a fi de portar-la a cap, era que el bidons s'omplien fins a vessar i per moure'ls calia buidar-los una mica amb un pot de llauna, però sempre empastifant-se les mans. Després, carregar les portadores i dur-les al fossat; amb el trontoll s'esquitxaven i alguna vegada queien, indefectiblement davant les rialles dels guàrdies mòbils i senegalesos que els vigilaven.

Un dels treballs més feixucs, inoperants i absurds, era de traslladar unes pedres molt grosses d'un fossat a l'altre del castell, sense saber per què. Feina de presidiari que recordava les cadenes dels presos de les pel·lícules. O fer trinxeres al voltant del castell, sense cap necessitat.

Manava el Fort un capità de la Legió estrangera anomenat Rollet; individu brutal, lladre i mesquí, escollit per la funció que havia de complir, secundat per uns oficials, i sobretot, uns sots-oficials, encara pitjors. El règim era el de la jurisdicció militar a la qual ens van sotmetre. Guàrdies mòbils a l'interior i senegalesos a l'exterior. Formació militar a l'hora de passar llista i salutació a la bandera francesa pel matí en el moment d'hissar-la i pel vespre en arriar-la.

Els càstigs sovintejaven; per qualsevol protesta o reivindicació elemental t'imposaven uns quants dies de càstig a complir en una cel·la especial o, en alguns casos, en uns nínxols individuals que hi havia adossats als murs del Fort, on només podies estar ajupit, car no era prou alt per estar dret ni suficientment profund per estar estirat. El company Valverde fou un dels més durament castigats, es passà pràcticament la meitat del temps al calabós de càstig o al nínxol. L'altre company més castigat fou en Vilella, apallissat terriblement i ficat de mala manera dintre d'un nínxol perquè davant tothom va cridar contra el tracte inhumà que ens donaven i va tractar d'assassins els mercenaris. Quan va sortir cap a la Unió Soviètica estava molt malmès pels brutals tractaments.

A les cel·les, unes 16 persones a cadascuna i una màrrega de palla per terra era tot el que teníem, ah! i un pot de llauna de les que es buidaven de greix, per a les necessitats de la nit, car ni que tinguessis mal de ventre no et deixaven sortir.

Si als camps de concentració el menjar era dolent i escàs, allí era pitjor, ja que al camp no treballàvem i allí no et deixaven parar. Al camp, el que podia, encara rebia algun paquet o comprava malvenent algun record; àdhuc l'anell de matrimoni, del qual molts es van desfer per matar la gana. A Cotlliure res d'això no era possible car estàvem en règim d'incomunicació total amb l'exterior; solament la correspondència, i censurada.

Tot i que el pressupost pel manteniment dels empresonats no era massa sucós, la meitat dels productes que entraven es feien fonedissos; simplement, se'ls emportaven els gendarmes, cafè, sucre, sardines, etc. Sembla que ens tocava un conjunt de treball, que els francesos anomenen «bleu», però mai no el vam tenir; més ben dit, sí, un mati va visitar-nos un general i ens van distribuir a cadascú un «bleu» amb ordres de guardar l'etiqueta a la butxaca. Un cop formats, amb els conjunts blaus, tots nous, ens passà revista el general, que es veu que ens trobà molt ben afaïçonats; passada la revista ens recolliren tot seguit la indumentària i cadascú es va tornar a vestir amb el que tenia, però el «bleu» no el tornàrem a veure més, la intendència en treuria de nou l'import de la compra, que aniria a la butxaca d'algu.

També rèiem, ni que fos de les nostres misèries. Precisament aquest dia de la revista, a l'hora de la formació al matí, al pati del castell, el tinent que manava la formació, en veure que la majoria dels pantalons eren massa curts, donà l'ordre, en un castellà bastant acceptable, de «¡Bajarse los pantalones!»: la cosa però no anà més enllà. Va ser l'única vegada que ens van deixar riure col·lectivament.

Els dos darrers mesos els vaig passar a la cuina, d'ajudant, cosa que, a part de matar la gana que duia, servia per participar en la tasca de solidaritat amb els qui estaven als calabossos de càstig, car en aquests només se'ls donava una vegada de menjar al dia i un cafè, aigualit naturalment, al matí, quan els treien per fer les necessitats. L'inoblidable Dr. Joaquim Moré, antic sots-director en el Ministeri de Sanitat, que romania gairebé sempre a la secció especial, era l'encarregat de la solidaritat i jo complia les seves instruccions al peu de la lletra. Al matí, quan treien els 3 o 4 que sempre hi havia als calabossos de càstig, els preparava el cafè amb molt de sucre, que treia dels altres, perquè poguessin aguantar el fred del calabós, i després me n'anava, tot dissimulant, a les letrines darrera els castigats i allí, ajupit com els altres, els donava el que havia pogut arregar i que m'amagava per les butxaques o a la pitrera: un tros de pa, unes sardines de les que deixaven els senegalesos al seu menjador, que jo netejava, un tros de carn, quan es podia, etc. S'ho amagaven per menjar-s'ho després. La solidaritat en-

tre els militants del partit fou sempre, en tots els aspectes, exemplar.

Una altra forma d'aquesta solidaritat que feia que tots els comunistes ens veièssim com una gran família unida, era a l'hora de treballar a les trinxeres dels glacis o amb les pedres. Les pedres més grosses sempre les carregaven els més forts i deixaven les més petites als altres. A l'hora de cavar les trinxeres, si el lloc era molt dur, el més fort agafava el pic i l'altre la pala, si el terreny era tou, al revés.

En aquesta situació i malgrat les immenses dificultats, el treball del partit no es deturà ni un moment, perfectament estructurat; es discutia la situació política a les cel·les i el comitè del Partit i de les Joventuts feien arri-

bar els informes corresponents a l'exterior, d'on rebíem també la informació necessària. Això féu que el poble francès comencés a saber que a més dels camps de concentració hi havia un camp especial, el Fort de Cotlliure, on es tractava com a bèsties un nombrós grup de combatents de l'exèrcit republicà. El Partit Comunista Francès, malgrat ser ja a la clandestinitat, ajudà en la protesta, i la premsa en parlà força. Vàries interpellacions en el Parlament per part d'alguns diputats socialistes, sobre el tracte inhumà que es donava als qui anaven a parar al castell de Cotlliure, així com a l'estranger, obligaren el Govern francès a tancar el Fort de Cotlliure, enviant-nos al camp de Vernet, habilitat al final de l'hivern 39-40 per als expulsats de França, des d'on vàrem sortir la gran majoria cap a Mèxic... però això ja és una altra història.

«In memoriam»: Per aquells que no veuran el cinquantenari

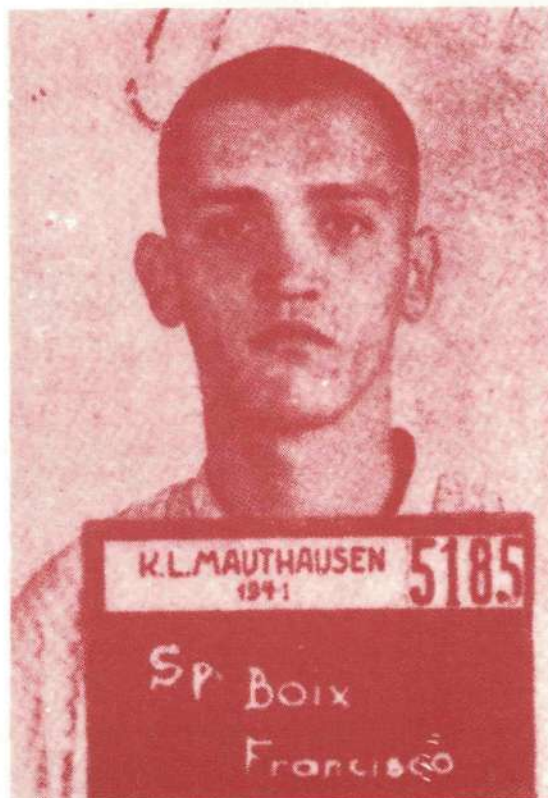
Josep Pàmies

... Si avui escric tot això, és per recordar d'altres camarades de l'organització del PSUC de París, que després d'una més o menys llarga estada a l'hospital, han mort, havent mantingut fins llur darrer alè la fe en la victòria de la nostra causa i la justesa del nostre ideal socialista. En vull parlar perquè em temo que un dia no siguin oblidats, puix l'oblit és sovint la recompensa a la generositat revolucionària. Tampoc no es tracta de passar el temps lamentant-nos, però sí almenys tenir-los presents el dia que la democràcia triomfarà a casa nostra. Vull parlar d'aquells camarades que sabent que mai no esdevindrien dirigents «prestigiosos», militaren sobretot a la base en condicions no sempre fàcils, però amb tenacitat i eficàcia, puix que eren conscients que de llur activitat depenia el manteniment i el desenvolupament del Partit. Sense cap ordre de preferència, començaré pel camarada Esterio Leal, mort a 46 anys després d'una greu malaltia. Actiu, eficaç, convincent. Els diumenges, de matí, anàvem a visitar-lo. En les nostres converses, mai no féu qüestió de la seva malaltia malgrat que sofria terriblement. Era l'època del 5è Congrés del PCE i ens parlava entusiasmat de les repercussions per a la formació dels militants massa temps estancats en idees que havien fet el seu temps. Poques hores abans de morir, havent sabut que l'havien ficat, a l'hospital de la Salpêtrière, en una sala infecta on alguns vells, malalts i bruts, s'allunyaven del seu llit de tant que la terrible malaltia que li rosegava la galta l'havia desfigurat, vàrem poder visitar-lo, encara que amb molta desfiguració. En veure'ns, fou ell qui ens recomanà de «treballar bé pel Partit», com si anés a sortir de l'hospital. Poques hores després, moria. Ara vull parlar del camarada Francesc Boix, d'aquell «titi» sempre somrient i simpàtic que tenia a l'ull un objectiu fotogràfic. Jove fotògraf i comunista durant la guerra d'Espanya, passat a França i deportat després al camp de Mathausen, allà fou assignat al servei encarregat de revelar les fotografies que els «SS» prenién durant l'exercici de llurs funcions. Tingué la idea, junt amb un altre camarada del PSUC, Antoni García, d'amagar un duplicat de les fotografies més comprometedores, ja que sabien que un dia els nazis serien vençuts i coneixien el valor testimonial d'una fotografia. Quan estava al camp de la mort, el seu somni era de poder un dia prendre la «Leica» que el cap alemany del camp posseïa. I quan els alliberadors s'apropaven i el camp es revoltà, ell va realitzar el seu somni i conservà l'aparell fins a la seva mort. Les fotos

foren un testimoniatge capital pels acusadors en el procés de Nuremberg, en el qual participà com a testimoni... I un dia caigué malalt. Una malaltia estranya. Malgrat les aparences de la seva cara juvenil, tenia l'organisme usat, com el d'un home de 100 anys. Els metges li digueren: «Si t'endorms, et moriràs». I així fou. Abans, va distribuir els seus magres béns, puix morí molt pobre, malgrat que hagués pogut guanyar molts milions si hagués acceptat de vendre les fotos famoses als americans o als alemanys, que les estaven buscant. La «Leica», la va regalar al seu millor amic, escapat com ell del camp i que encara viu... Parlem ara d'en Josep Soler. Fou, un temps, batlle d'un poble de la província de Barcelona. Un antic rabassaire dotat d'una forta personalitat. Un home que havia sabut fer front a la guàrdia civil, als terratinents i als capellans reaccionaris. Que sabia convèncer i arrossegar els pagesos com ell a l'acció revolucionària de masses. Fins al darrer moment, fou fidel al seu càrrec de batlle. Passat a França, després dels camps i les companyies de treball, vingué a viure a Pantin, barriada de París. Ja molt gran, hagué de treballar com a manobre en una fàbrica. Era alt i de constitució robusta. Cadascun dels seus mots, era més que reflexionat, puix per ell, una paraula era com un sacrament. En les seves reflexions d'home polític, hi havia molt de seny i ben sovint, les seves inquietuds eren la manera d'expressar el seu desacord. Tant que va poder, va assistir a les reunions de cèl·lula, on parlava cada cop menys, puix considerava que certs camarades no tocaven bola. Un dia ens digué: «Certs camarades sembla que ho volen fer tot d'un sol cop. Per la manera que parlen, jo no crec que cap obrer o cap pagès els pugui comprendre. Escoltant-los, sembla que la revolució és imminent mentre que la realitat diu i prova que en tenim per dies. Em sento cada vegada més lluny d'aquesta manera de presentar les coses, d'aquesta xerrameca incoherent i inútil. La revolució, no la farem solament parlant-ne una vegada cada 15 dies...». I un dia, aquell home que semblava un roure, caigué malalt. Molt malalt. I no volgué anar a l'hospital. Vàrem anar a veure'l al seu modest pis de Pantin. I aquell pagès, acostumat a viure en els grans espais d'una masia catalana, residia en una sola peça. Vivia juntament amb una camarada francesa, obrera com ell i que l'assistí amb molta tendresa fins als darrers instants. Ens va dir que no necessitava res, que el Partit tenia prou dificultats i no havia de passar massa temps ocupant-se de malalts com ell. I quan hi vàrem tornar, ja era mort i enterrat. La seva companya, amb molta tendresa, ens va parlar de l'home de ruda aparença però bo com un tros de pa. I sobretot, de la seva fidelitat a Catalunya i al comunisme. Abans que ens n'anéssim, ens donà un sobre. Eren les cotitzacions de dos mesos que sabia que no havia pagat. Sentint-se morir va dir-li: «No vull que previnguis els camarades, ja tenen prou feina. Quan tornaran, els donaràs això. No vull que enlloc sigui dit que en Soler ha mort amb deutes amb el seu Partit». Parlem també d'en Sebastià Flor. Bon administrador i organitzador que a Espanya havia treballat a les Cooperatives Obreres de consum. Passat a França, va viure la vida de la major part dels exiliats pobres. Després de l'alliberament vingué a viure a París on participà en la direcció

de l'organització en una època en què el PSUC a París el composaven més de 500 camarades. Després, per raons d'edat i de salut, deixà la plaça als joves. Però a la seva cèl·lula continuà treballant per tal que fos una de les millors de París. La seva esposa i la seva filla, arribades d'Espanya després de la guerra, s'ajuntaren amb ell; això li valgué quasibé l'expulsió del Partit. Era l'època de la intransigència i del sectarisme. Quan aplicàvem amb poca humanitat i consideració la rigorosa concepció d'una vigilància política que alguns haurien fet millor d'autoaplicar-se, puix que després se n'h'an anat de mala manera. Però ell sabé passar amb serenitat i dignitat aquesta prova i continuar essent un militant actiu i fidel fins a la darrera hora. La seva companya, Carmeta Armengod, pocs anys després, també moria, i junts reposen al cementiri de Pantin. I ara parlem igualment del matrimoni *Germinal Pérez i la seva companya Maria*. D'en Germinal, antic anarquista que havia comprès que és en el PSUC on millor es pot servir la causa dels treballadors, que he conegut solament a la fi de la seva vida, en un moment en què la malaltia el minava, no en conec gaire la història. Amb la seva companya Maria, havien transformat el petit pisot d'una sola peça en refugi per a dissortats, o més aviat, víctimes de la dictadura que no sabien on anar a menjar. De vegades, quan fèiem les reunions a casa seva, fèiem una mica de brometa perquè quan s'acabava, ell dormia ja. No hi veia quasibé gens i la Maria era sorda i diabètica. Eren molt sensibles a la tasca d'ajut als presos, i el nom de Maria, en una època, era molt conegut al penal de Burgos, sobretot després que, havent sabut que el camarada Ríos s'havia quedat sord i necessitava un aparell,

la primera cosa que va fer fou enviar-li el seu. Germinal morí d'una crisi cardíaca, i la Maria, gastada per les seves malalties. El camarada Fernández mereix també ser recordat. Antic militant de la FOSIG, no li agradaven i rebutjava els «càrrecs», però assumia responsabilitats. Modest en les seves intervencions, però eficaç en la seva acció, va contribuir fins al darrer alè perquè el nostre Partit pogués tornar a refer-se i esdevenir el Partit que som avui. Una terrible leucèmia ens el prengué també, després d'una curta malaltia i el dia del seu enterrament, hagueren de respectar la seva voluntat de «ni flors, ni discurs, ni corones». Parlem també del camarada Descàrrega. Havent fet la guerra d'Espanya i la resistència a França, el Partit l'envià a treballar clandestinament a Espanya. Emprisonat per Franco, a la sortida de presó, considerant que estava cremat, decidí de tornar a França sense l'«autorització» del Partit, fet que li valgué una llarga i dolorosa separació. Reincorporat a la vida activa, no pogué ésser tan útil com hagués volgut puix que un càncer generalitzat se l'emportà. Vaig tenir l'honor de dir-li uns breus mots d'adéu, en nom dels camarades que el vàrem acompanyar al cementiri de Pantin, on reposa. I podria continuar parlant d'altres nombrosos camarades. Com del matrimoni Roig, de Bot, província de Tarragona. Del matrimoni Pamplona, d'Agramunt (Lleida). Del matrimoni Gasol, de la Pobla de Cérvoles (Lleida); del camarada Barcia, del camarada Escofet, i també de dos camarades que havien estat membres del CC del PSUC: Hernández («Sastre») i Vilalta. Aquests noms simbolitzen moltíssims d'altres, morts a l'exili, però fidels al Partit i al socialisme, dels quals parlarem un altre dia.

PSUC

La connexió de llenguatges

Francesc Miralles

La present reflexió es basa en la mostra que recull una part —la més remarcable— de les peces artístiques que el PSUC té en patrimoni. Hi trobem obres de diferents plantejaments estilístics, com poden ser —per citar-ne algunes— la *Persiana del PSUC* de Daniel Argimon, *Mort de l'Eleuteri* d'Armand Cardona Torrandell, *Condecoració Dona del Guernica* de Joan Josep Guillén, *Marinero en tierra* de Maria Girona, *Natura morta amb fons roig* de Robert Ortuño, *La vena* de Joan Pere Viladecans... Obres que tenen unes referències concretes a fets socials i polítics; altres hi tenen una al·lusió simbòlica; altres semblen no tenir-ne cap. Aquestes peces, aquesta mostra, per la seva heterogeneïtat, ens dona peu a fer unes reflexions generals sobre l'obra artística i el lligam directe amb el seu creador i amb la societat.

De bell antuvi, cal tenir present que el partit comunista és el partit polític que ha connectat de manera més persistent amb un ampli nombre d'artistes que li han donat suport de molt diferents maneres. Caldria fer un estudi detallat de tantes mostres promogudes de manera indirecta per donar suport econòmic —a través de les vendes— a grups multats i obrers en vaga; a tantes exposicions d'homenatge a diverses figures del món cultural. Aquestes mostres, sempre obertes a la participació de qualsevol artista, assolien un ampli ressò. Entre les primeres pot citar-se *Mostra d'Art Realitat*, l'any 1974, al Col·legi d'Aparelladors de Barcelona, i entre les segones l'*Homenatge a Rafael Alberti*, el 1976. En aquesta exposició la col·laboració va ser massiva, quedant nombrosos artistes fora de catàleg en tant que s'hi incloïen més de cent cinquanta participants. No importaven estils ni tendències artístiques. El partit comunista era l'aglutinant de tot.

El realisme artístic va significar un revulsiu en el món artístic dels anys seixanta. Era una alternativa a l'informalisme, era una denúncia crítica del món cultural i artístic, era una opció de compromís, era una pretensió de transformació de l'entorn. En els anys seixanta s'entrava en una revisió crítica que, donades les condicions del món artístic —on el mercat és un dels determinants inqüestionables de la situació—, provocaria un fort impacte dialèctic. Tot es qüestionava, tant pel que fa a la pròpia

teoria com en la pràctica de l'art: primer es pensava que hi havia la possibilitat de crear un llenguatge nou, després que fins i tot era possible l'abolició del llenguatge; es pensava que es podia revisar quina era la funció de l'artista i de la creació plàstica; es pensava que es podia canviar el concepte d'obra tradicional i allunyar-se de l'obra única... Així, tot era posat en qüestió, des del llenguatge artístic a l'essència mateixa de l'obra d'art, des del comportament i la funció de l'artista en la societat fins a les bases del mercat. Tot es qüestionava alhora que petits grups intentaven trencar la inèrcia de la situació creant una nova dinàmica. Qüestionar-se tot, volia dir que s'intentava trobar una nova via per incidir de manera eficaç en la lluita de classes, en el canvi de la societat. S'intentava trobar una alternativa al llenguatge de les avantguardes i al sistema social que les sostenia.

Aquesta lluita, més o menys organitzada, més o menys globalitzada en la seva programació —molts artistes estaven d'acord només en alguns d'aquests pressupòsits— era sostinguda pels homes de l'esquerra. Esquerra que en aquells moments era el partit comunista.

Enfront d'aquest intent de creació d'una nova actitud personal de l'artista i d'un nou llenguatge, s'estableix un altre fet molt significatiu: l'adscripció de les avantguardes a l'esquerra. Si el realisme naixia com un afrontament als moviments establerts, naixia afrontat a l'informalisme. Per això cal recalcar, també, l'adscripció de bona part de l'informalisme a la lluita social. Aquesta actitud queda majorment definida per Antoni Tàpies, màxim representant del moviment estètic esmentat i significat lluitador per les llibertats socials i individuals.

En aquesta adscripció de l'avantguarda clàssica a l'esquerra s'hi han d'esmentar, almenys, dos noms: Josep Guinovart i Joan Miró. Aquest va fer el cartell del *Ir de maig de 1968*, obra que produí un fort impacte ja que en aquell moment encara no s'estava habituat a la intervenció dels artistes en els reclams publicitaris i en l'engranatge de l'oposició clandestina. Cal tenir present que fins en aquell moment, J. Miró només havia realitzat dos cartells que no fossin relacionats amb exposicions d'art: l'*Aidez l'Espagne*, fet per encàrrec del govern de la República l'any 1937 i el de l'*Homenatge a Antonio Machado* del 1966, que va tenir lloc a Baeza. L'encàrrec de Comissions Obreres a l'artista barceloní adquiria una dimensió especial.

Caldrà valorar un dia aquesta incidència de l'esquerra, del partit comunista, en la vida cultural catalana, aquesta força per aglutinar una sèrie de llenguatges contraposats, de reunir una sèrie de personatges del món cultural de la més diversa significació. Durant uns anys va ser l'impuls que va mantenir dinàmics una bona part dels artistes catalans.

Militants: la història somiada o la seducció revolucionària

Iris Zaida

*«Si sou feliç, us afusellen!»
Jacques Prévert, a Victor Mora (1)*

I

«¿Quina època o quin fet històric t'hauria agradat viure o presenciar?» Aquesta era una de les 12 qüestions adreçades als responsables polítics del PSUC, fa un quant temps (2). L'anàlisi de les respostes ens ha de permetre saber coses (que potser d'una altra forma no sabriem) sobre els militants del PSUC, sobre la cultura comunista catalana i, també, sobre el sentit de girar els ulls envers el nostre passat col·lectiu.

II

Sorprèn —d'antuvi— la diversitat de les respostes. Temporalment, van des d'aquella que confessa «m'hauria agradat de presenciar el descobriment de la forma de fer foc; allò va ser un gran avenç» (3) (n. 86) fins al nostàlgic del futur: «m'hauria agradat presenciar la implantació del primer estat democràtic espanyol» (n. 83). Hi ha dues respostes a favor de l'època actual (tot i que, de fet, caldria deixar-les a banda, car la pregunta exclou gairebé expressament aquesta resposta). Hi ha, també, una resposta original però significativa, jo diria, d'un conjunt més ampli: és la del militant que voldria viure «la vigília de la revolució» (n. 86). Situada, també, a banda, cal citar la contundència ucrònica de la resposta que expressa no un fet, sinó un desig: «que la República guanyés la guerra» (n. 87). O, jo diria: generalitzant, la resposta que fa «m'agradaria presenciar el fet històric en què, com deia Brecht, «l'home fos amic de l'home» (n. 92).

Entre el descobriment del foc i l'època actual (o el futur), què «surten» a l'enquesta? En primer lloc, Grècia. I: «el matriarcat a Creta». I, «la vida de les ciutats lliures de la Grècia clàssica» (n. 83). Segueix: Un salt fins al Renaixement italià (citada dues vegades). I un nou salt fins «al segle XVIII europeu» i la Revolució francesa, que és, com veurem, un dels 7 fets històrics que tenen més d'un admirador: exactament 3. Com el fet que, cronològicament, el segueix: la Comuna de París.

Tècnica i ciència ocupen un lloc no marginal en les respostes. N'hi ha una (que vindria després de la Comuna) que opta per «l'època dels grans descobriments químics i físics com la radiactivitat; cap a l'any 1900 més o menys» (n. 92). En l'àrea política, a cavall entre el XIX i el XX, hi ha un vot pel «naixement de les organitzacions socialistes i comunistes» (n. 82). I, ben entès, la Revolució d'Octubre de 1917 hi surt molt citada: 7 vegades (sobre 28 respostes). Segons com es comptabilitzi, és el fet singular més destacat. Però, si agrupem «1931», «1934» i «1936», és a dir, la «República», les cites són també 7. I afegint-hi la guerra civil, 10. El conjunt «República i guerra» fóra, doncs, el que és més citat a l'enquesta. Però, recordem-ho, no més un terç dels enquestats ho citen. Seguim: entre la Revolució d'Octubre i el 1936, un vot per a la llarga Marxa dirigida pel partit comunista xinès. Els matisos són importants: «1945» (l'alliberament de París, el triomf de la Resistència anti-nazi) surt citat 3 vegades. Europa, de Creta a París, és, doncs, sempre present.

Després de 1945, tres fets històrics citats (si exceptuem les cites del present com a història). Són: la revolució xinesa (i la «revolució cultural»), la revolució cubana i el Maig del 68.

III

En síntesi: seducció per a algunes de les grans revolucions, pels paradigmes de la revolució burgesa francesa i de la revolució proletària russa, però, també, per «la vigília de la Revolució». I per la pròpia revolució: per la República amb majúscules i sense adjectius. Ara: al costat hi ha des de Creta fins al Maig del 68. Es a dir: un ventall ampli que inclou el Quattrocento, la Il·lustració, la revolució científica del segle XX i el triomf popular de 1945.

Si passem de la perspectiva temporal a la dimensió espacial retrobem les «tres ànimes del comunisme català» que sorgien a «El món vist pel desig» (4). En efecte: hi ha èpoques i fets que cal localitzar a Europa, a l'Europa mediterrània, de Grècia a França, de «el segle XVIII europeu» a Brecht. Hi ha, en segon lloc, la seducció per la revolució russa. Hi ha, en darrer lloc, la passió del Tercer Món: de la Llarg Marxa a la revolució cubana (i, si fem cas de la primera pregunta de l'enquesta, per Nicaragua). Fóra difícil, doncs, entendre el PSUC, cinquanta anys després, sense tenir en compte, alhora, simultàniament, aquestes tres seduccions històriques (5). Menysvalorar-ne (o voler prescindir fins i tot) alguna és greu, és amputador i porta, sens dubte, a desgavells no desitjats.

IV

La qüestió següent —la número 4— de l'enquesta era «Tres noms —o més— del món de la música». Amb aquesta afirmació tan genèrica hi havia, sens dubte, la voluntat d'incloure compositors i intèrprets i, com en el cas de la història, de dins i de fora, i de totes les èpoques.

M'interessa, primer, una anàlisi individualitzada dels resultats. Oscillen entre la no-resposta, acompanyada en algun cas del comentari sobre la sordesa musical del qui contesta, fins a la resposta amb precisions (per exemple: Bach, «Les cantates i oratoris», Mozart: «Els concerts», Beethoven: «Les òperes»). Passant per respostes que, ho veurem tot seguit, s'acosten a la mitjana resultant («Els Beatles, Raimon, Mozart» (n. 81)).

Una síntesi ràpida dels resultats ens diria que el nom més citat és Beethoven. Segueixen Mozart, els Beatles i Raimon. Tot seguit: Bach, Casals, Falla, Moustaki, Llach, Serrat. Amb dos vots: Dvorák, Mike Oldfield, Víctor Jara, Pilar Cuesta (coneguda com «Ana Belén»). Amb un sol vot, una trentena de noms més.

Ordenant els resultats per períodes és possible descobrir paral·lelismes, però també dissimilituds amb l'anàlisi de la qüestió anterior. En primer lloc, hi hauria els músics del «segle XVIII europeu», de la Revolució francesa i del Romanticisme. Citats concretament: Albinoni (6), Vivaldi, Bach, Mozart, Beethoven, Chopin, Wagner, Verdi, Brahms, Txaikovski. Aquí la correspondència amb la qüestió anterior és clara.

En segon lloc, el grup que segueix, situat a cavall entre els segles XIX i XX és molt menys definible (i molt menys nombrós): Dvorák, Puccini, Falla, Bartók. En negatiu, ni Stravinski, ni Prokofiev, ni Xostakòvitx surten mai citats. Ni Mompou.

V

Els anys 30, tan importants per a la història política, ho serien molt menys per a la música, si seguim els resultats de l'enquesta. Només, i encara, agafats amb pinces, hi podem referir quatre noms: Glenn Miller, Pau Casals, Xavier Cugat i Lluís Millet. Quelcom semblant es pot dir de la música que correspondria al desvetllament del Tercer Món, a la tercera de les tres ànimes de la cultura comunista catalana actual: només trobem citats La Nueva Trova Cubana, Víctor Jara i genèricament la «música brasilera» (i no Maria Creusa, per exemple).

En canvi, la música popular actual, en especial la cançó, ocupa gairebé la meitat de la llista de noms citats. Hi ha un predomini clar dels músics catalans (Raimon, Llach, Serrat, Maria del Mar Bonet, Pi de la Serra, Marina Rossell, La Plateria (7)) seguit de molt a prop per la música anglosaxona (Pink Floyd, The Who, Dylan, Lou Reed, els Beatles i els Rolling, benentès). Ni italians, ni portuguesos, ni gairebé francesos o grecs (Moustaki, Teodorakis, Brassens, citats un sol cop). Només dos noms de la resta de l'Estat espanyol (Ana Belén i Miguel Ríos).

Hom diria que, situats en el camp de la cultura musical, l'interès «històric» per França (que de 1789 a 1968 és el país més citat en la pregunta 3 de l'enquesta) es desplaça vers el món anglosaxó (absent, en canvi, en la pregunta anterior).

Ara: la presència important de la cançó catalana (hereva, en certa forma, de la francesa a l'inici, amb ressonàncies «mediterrànies», més tard) matisaria aquesta afirmació.

En resum: pel que fa a la música, les tres ànimes del comunisme català tenen un pes diferent. La «música europea» hi ocupa un lloc molt gran. La música eslava (rusa i no russa) no ocupa pràcticament cap lloc. L'espai musical del Tercer Món fóra, també, molt petit, si no fos perquè, de fet, una part important de la música catalana hi connecta.

VI

Ni flamenc (només en parla un dels enquestats), ni sardanes (no en parla ningú). Però les emissores municipals del Baix Llobregat i del Vallès van plenes de sevillanes, i gent com per exemple Josep Fontana han estat, als anys cinquanta, uns sardanistes, com diria Pla, considerables. La conclusió és que les respostes dels quadres del PSUC a l'enquesta de *Nous Horitzons* tenen un doble caràcter: són, per una banda, una confessió personal i, per l'altra, una «recomanació». I dins la recomanació, hi cap un cert desig d'allunyar-se de la música folklòrica, per bé que aquest tipus de música ompli un lloc no gens menyspreable en la Festa de Treball, per exemple (8).

VII

La història (i la música) omplen un lloc especial en la visió del món de la gent del PSUC. Quan Rafael Vidiella escriu una novella històrica, *Los de ayer* (1918) (seguida, uns anys després de *Los mismos de ayer* (1947), o quan Josep Torres Clavé s'interessa pel maquinisme i el Pla Cerdà (vegeu el n. 25 de la revista A. C. (1937) de la qual era editor), Francesc Fàbregas escriu sobre Pi i Margall (a *Nous Horitzons*, n. 4, 1961) i Amadeu Bernadó sobre la vaga general de 1855 (als números 2, 3 i 4 de *Quaderns de Comunisme* (1946); s'assenyalen unes línies de reflexió que, és clar, seran seguides més tard.

I la música? El cançonero de la guerra d'Espanya, els discs sol·licitats a la R.E.I., el vot popular a *Se'n va anar*, el Ball de l'Estatut, Felip Palma, les nits de rock de Montjuïc, la història no s'escriu sense música. El PSUC és, decididament, «sonor». Com la «vigília de la Revolució».

1. Victor Mora: *Converses a Paris*. Barcelona, Bruguera, 1969. Presentació d'Àngel Carmona (que, el 1967, havia publicat, a Ariel: *Dues Catalunyes. Jocfloralescos i xaions*). Entre els entrevistats hi ha Pablo Neruda (autor l'un poema dedicat a la Vaga dels Tramvies de 1951 publicat a la revista *Per Catalunya* de l'Havana), Louis Aragon (autor d'una *Santa Espina*, publicada el 1963, al número 3 de *Nous Horitzons*), Raimon, Francesc Candel, Xavier Fàbregas... Fàbregas explica, a *Europa, Europa!* (Barcelona, Edicions 62, 1982), el seu viatge a París amb Candel convidat per l'Ajuntament comunista de Saint Denis. (Els llibres de memòries, d'entrevistes llargues, o curtes, les biografies, les novel·les «històriques» amb gent del PSUC o del seu entorn com a protagonistes són extraordinàriament abundants a hores d'ara. Una llista (incompleta) a: Francesc Roca (i Emili Gasch): «La cultura comunista catalana», *Nous Horitzons*, n. 92).

2. Constava de dotze preguntes, fou contestada per: Jaume Puig (El Raval, Barcelona), Germinal Ros (Lloret), Ramon Casòliva (Sallent), Josè Manuel Parra (Sant Quirze de la Serra), Joan B. Beltran (Alcanar), Antoni Gallego (Esparreguera) (al número 81 de *Nous Horitzons*), Josep Coma (Olíana), Jordi Samarra (L'Ametlla de Mar), Maria Serra (Llagostera), J. Xufré (Poble Sec, Barcelona), Josep Canal (Mataró), Llàtzer Cañizar (Rubi), Joan M. Balada (Sant Cugat del Vallès), Lluís Carrizosa (Monistrol), Andreu Mayayo (Montblanc) (al número 83), Daniel Gràcia (Bages), Domènec Martínez (Terrassa), Eulàlia Barceló (Barcelona), Josep Armenteras (La Pobla de Claramunt) (al número 86), Josep Anguera (Vilanova d'Escornalbou), Emili Muñoz (Badalona), Jordi Guillot (L'Hospitalet) (al número 87), M. Jesús Bonilla (Santa Perpètua), Xavier Fusté (Gràcia, Barcelona), Francesc Martin (Sant Martí-Verneda, Besòs) (al número 92).

3. Les cites del tipus «n. 86» que segueixen, equivalen a: *Nous Horitzons*, número 86.

4. Aquest mapa mental, conegut a partir de les respostes a la segona pregunta de l'enquesta fou publicat, per primer cop, el 1983 a *Nous Horitzons*.

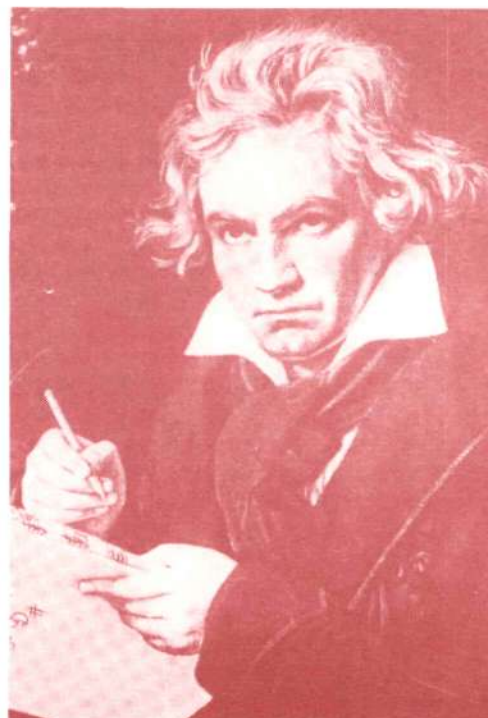
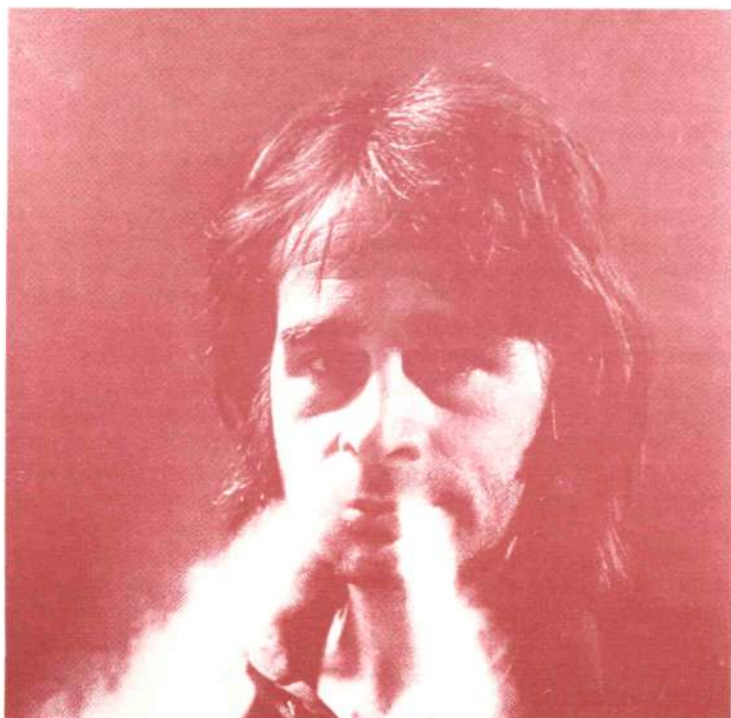
S'inspira directament en un mapa publicat el juny del 1929 a la revista belga *Variétés* titulat «Le monde aux temps des surréalistes». I s'hi assembla força.

5. Una síntesi dels estudis sobre la cultura comunista en el cas italià, al llibre col·lectiu: *L'identita comunista* (Roma, Riuniti, 1983). Un assaig de generalitzar, tot subratllant aspectes molt concrets, al treball col·lectiu: *Comunistes? Sì, metallúrgics torinesos, l'alcalde de Ginebra, espies britànics, ensenyants occitans, pescadors portuguesos, estudiants grecs, undergrounds neerlandesos, ministres finlandesos, rockers berlinesos, diputats hongaresos, empleats soviètics, un poeta empresonat, hidraulicistes uzbeks, físics japonesos, cantants cubans, mestres de Nicaragua, Sudafricans, dones de Moçambic, presos uruguaians...* Publicat als números 90 i 91 de *Nous Horitzons*.

6. El fons musical de l'exposició «Marx, el contemporani» instal·lada pels serveis municipals de cultura a l'església de Sant Joan de Vilafraça del Penedès, era, justament, d'Albinoni.

7. Sobre les relacions entre els joves comunistes i la cançó, vegeu, per exemple, l'entrevista de D. Capella i A. Mayayo a Pi de la Serra publicada a *Ciutat Futura*, número 0 (maig 1981), o «Raimon parla de rock», *Jovenit*, número 9 (1978). Imprescindible: un fragment autobiogràfic d'Ovidi Montllor, «Dels meus primers contactes amb Catalunya fins ara. Molt breument», *Nous Horitzons*, 47-48.

8. Per a quan una monografia sobre les festes (i la música) que el PSUC ha impulsat directament o indirectament? La Festa de Treball (que farà 10 anys enguany), que entre altres coses ha significat una recuperació de Montjuïc (Maragall dixit, precisament, a *Treball*), ha generat, ja, una immensa quantitat de papers, un arxiu que conté variadíssimes informacions de temes ben diversos. Però, també, les grans fires/festes promogudes per ajuntaments comunistes, en especial la Fira de la Candelera de Molins de Rei i la Fira d'Abril de Barberà del Vallès. La feina, en la meua opinió, depassa l'antropòleg, necessita, implica, l'historiador. Sobre els aspectes espacials vegeu: Ricardo Pèrdigo: «Proyecto para la Festa de Treball de Rafael Cáceres, Ricardo Pèrdigo y Tomás Rodríguez», *Carrer de la ciutat. Revista d'arquitectura*, número 0 (pp. 13-15). Sobre les contribucions plàstiques: Francesc Miralles: presentació del catàleg: *I Mostra d'Art del Fons d'Art del Partit Socialista Unificat de Catalunya*. Barcelona, 16-19 de març de 1985. Algunes hipòtesis a: Iris Zaida, «Fira, festa, futur», *Nous Horitzons*, número 98.

Del PSOE al PsoE

Francesc Roca

Si el «NO FUTURE» que és escrit a moltes parets dels barris de les ciutats catalanes no és cert, és a dir, si cal pensar, sense recança, en el futur, cal fer-ho des de l'anàlisi de la realitat actual. Els fets són tossuts: el nombre de treballadors ocupats ha baixat, els aturats són més i els inactius han crescut molt en els darrers anys.

Quadre 1

Espanya	Ocupats	Aturats	Inactius
1981	10,8	1,9	13,5
1986	10,3	2,9	14,4

(en milions)

Font: Banco de España: *Informe*, 1986.

Els ocupats han rebut salaris reals amb creixement negatiu. És a dir, els salaris dels ocupats han baixat. Fins i tot la fixació del salari mínim i inter-professional ha anat per sota de l'increment dels preus:

Quadre 2

Espanya	Preus *	Salari mínim *
1981	77	830
1985	123	1.239

* Base 1983 = 100 En pessetes

Un càlcul senzill ens indica que el salari mínim hauria de ser el 1985 de 1.325 pts.

La sort dels aturats no ha millorat:

Quadre 3

Espanya	Percentatge d'aturats amb subsidi
1981	43,01
1986	30,93

El resultat és que la situació del conjunt dels treballadors —ocupats, aturats, inactius amb pensions retallades— ha empitjorat netament en els primers quatre anys de govern del PSOE. Així de clar. Així de curt.

Ara, per als empresaris financers i no financers l'evolució de la situació és tota una altra història. Hi ha hagut, en primer lloc, un lleuger descens d'empresaris, uns 30.000, és a dir, un petit augment de la concentració, mentre els autònoms es mantenen estadísticament iguals (gairebé 2 milions d'autònoms front als 330.000 empresaris amb assalariats). En segon lloc, el creixement dels resultats econòmics de les administracions públiques, que és negatiu, contrasta amb el creixement positiu dels resultats de la banca privada i del conjunt de les empreses no financeres (i les famílies).

Quadre 4

Espanya Capacitat (+) o necessitat (—) de finançament

	1983	1984	1985
Sector públic	— 1.128	— 1.279	— 1.746
Banca privada	360	445	499
Empreses	779	1.524	1.934

(en milers de milions)

Tal com diu, eufemísticament, el Banc d'Espanya «el excedente tradicionalmente positivo de las restantes instituciones financieras (= banca privada) experimentó un pequeño aumento absoluto en 1985» (*Informe*, 1985, pàgina 101).

Quatre anys essent «fort amb els dèbils i dèbil amb els forts» tenen resultats palpables, al marge de qualsevol retòrica.

Ben entès, els treballadors (és a dir la majoria) gaudeixen de drets i llibertats. Ara, 1) aquests drets i llibertats no són del 82, no són una aportació específica del PSOE, i 2) es troben, sovint, amb notables entrebancs fins i tot legals, tal com és fàcil de veure anant pel carrer o llegint l'article d'Antoni Gutiérrez publicat al n.º de *Nous Horitzons*.

Així, la idea, tan repetida en una certa premsa, que el partit socialista espanyol, el PSOE, és avui, encara, un partit d'esquerra, que fa una política d'esquerra, és una idea literalment estrafolària. Car, com dirien els vells existencialistes, un partit no és el que és o diu ésser: un partit és el que fa. I en els darrers quatre anys el govern del PSOE ha fet una política de dretes. I punt.

Ara, fer una política de dretes suscita una qüestió: quina és, etiquetes a banda, la veritable funció del PSOE?

Pel meu compte i risc vaig llençar fa un parell d'anys, en el marc d'unes sessions acadèmiques, una hipòtesi. Una hipòtesi que era el resultat d'un raonament, jo penso que

ben lligat, sobre el poder de la burgesia a Catalunya. La meua conclusió (el text, infra) era que la «borghesia di stato» és, avui, la burgesia dominant, articuladora, a Catalunya (i a Espanya), i l'expressió política d'aquesta burgesia és, ara, el PSOE.

L'èxit electoral del PSOE el 22 de juny, a desgrat d'haver perdut més d'un milió de vots (i el fracàs correlatiu del partit que es presentava com a alternativa liberal-conservadora, el PRD), semblen confirmar la meua anàlisi de fa dos anys: no hi ha espai per a dos partits amb un programa semblant quan un és l'expressió de la burgesia d'estat, i l'altre, el PRD, és l'expressió d'una burgesia regional que, en els darrers 10 anys ha perdut la no pas gran quota (un 22 %) de poder econòmic que tenia a Catalunya.

Un partit petit...

Per fer una política de dretes, la cúpula del PSOE necessita un partit petit i format, si és possible, per quades i càrrecs de l'administració, que sigui, per tant, incapaç de presentar discrepàncies o fissures. Aquest propòsit ha reeixit: el PSOE té, efectivament, pocs afiliats (si comparem amb els 600.000 del partit socialista italià que només treu el 10 % dels vots) i en el seu darrer congrés, els delegats eren majoritàriament càrrecs públics.

Al costat d'un partit petit, la cúpula del PSOE necessita un sindicat —l'UGT— amb baixa afiliació, escassa tradició i una total submissió al partit.

... cohesionat pel nacionalisme

Com la dreta tradicional espanyola, el PSOE utilitza com a principal element de cohesió política el nacionalisme. El PSOE és, ara per ara, el principal partit nacionalista. El seu nacionalisme és més fort —i més eficaç— que el dels mal anomenats partits nacionalistes (que són, de fet, simplement regionalistes). El nacionalisme espanyol del PSOE s'expressa a tots nivells, es filtra en tots els teixits socials. La *borghesia di stato* espanyola aspira a fer de burgesia nacional espanyola. Allò que mai no ha existit a Espanya, una burgesia nacional, és a punt de quallar. Per exemple, per primera vegada a la història, existeixen grans mitjans de comunicació d'abast nacional espanyol: TVE, RNE o *El País* que, amb subtileces o sense, defensen el projecte polític del PSOE: la construcció de la nació espanyola.

... d'un nacionalisme fàcil

Candel, a *La nostra utopia* explica que, al 77, la gent del barri del Port deia:

— Que ice el pezuc que tenemos que aprender catalán.

Aleshores, espanyolisme i franquisme s'identificaren i l'única forma d'exercir l'antifranquisme era fer el que deia el PSUC. I el PSUC deia que calia aprendre català.

El PSOE ho ha fet més fàcil. Ja no cal aprendre català. La crisi i les *noves tecnologies* ho fan inútil. Espanya ja no és l'Espanya de Franco. El castellà és la llengua comuna. El PSOE no obliga ningú a fer res. No fer res és tan fàcil...

... bregat en la petita política

Com la dreta d'arreu, el PSOE utilitza per mantenir-se en el poder els vells procediments de la petita política. Encén les brases de la discòrdia en els rivals potencials (UCD, PNB, PCE), magnifica la figura d'un impresentable Fraga que és tractat de cap de l'oposició, atreu als seus rengles figures importants dels moviments populars (seguint l'exemple del PRI mexicà) i silencia (o calumnia) els qui es resisteixen (o, senzillament, no hi caben), converteix el PSC en víctima de CDC (que és acusada de victimisme!), etcètera.

... sense recanvi

A l'Estat francès, el partit socialista en el poder ha perdut les eleccions. Tenia —té— recanvi. A Espanya, no. No ha calgut. El PSOE no va fer d'entrada una política d'esquerres com el partit socialista francès (que, a més, governava en coalició amb el partit comunista). El PSOE autogestionari i contrari a l'OTAN va ésser ràpidament substituït pel PSOE privatitzador, atlantista i armamentista. El recanvi per la dreta del PSOE ha estat el propi PSOE, pel fàcil camí del penediment de la seva cúpula dirigent i l'adhesió al conservadorisme liberal (que ha entusiasmat, en silenci, al franquisme sociològic). Miterrand no és, ara per ara, això. I les coses són, lògicament, més difícils per a ell.

Qui fa de burguesia a Catalunya avui?

Francesc Roca

El text que segueix és el de la conferència inaugural d'un cicle sobre la societat catalana organitzat per l'ACS, secció d'una filial de l'Institut d'Estudis Catalans. A l'inici del text es descriu globalment la situació de les burgesies a Catalunya fa uns 10 anys (secció 1). I, tot seguit, als anys 50 (secció 2). I als anys 60 (secció 3). Els canvis són notoris entre un període i l'altre. Però, són encara més forts de 1974 ençà (secció 4). Car la burgesia territorialment catalana esdevé residual (secció 5) i per a sobreviure no pot basar-se només en la Generalitat, prescindint de l'estat central (seccions 6 i 7). Especialment si hom té en compte que és mancada de poder municipal i de poder sindical (secció 8). Això no significa, és clar, que hi hagi un buit de burgesia a Catalunya. Hi ha, de fet, una nova burgesia, una *borghesia di stato* que, políticament, s'expressa, primer, amb la UCD i, després, amb el PSOE (secció 9). Ara, aquesta burgesia per governar ha de comptar amb altres grups socials (secció 10).

Parlar de burgesia és parlar de poder. I parlar de poder, en darrera instància, és parlar, també, de propietat.

1. Fa 10 anys: un 20 % de la burgesia era «burguesia catalana»

Quan fa uns deu anys llegíem que «només poc menys del 20 % de les societats industrials que operen a Catalunya compleixen les tres condicions de no dependre ni del capital estranger, ni de la gran banca, ni d'una seu externa a Catalunya» (1), el pes de la burgesia territorialment catalana semblava fixat. El pes, equivalia al poder? Però, com es podia mesurar el poder en una situació com la del règim franquista que es podia definir justament per la seva opacitat? (2).

Ara, la major part d'indicis semblen indicar que la burgesia territorialment catalana tenia un ben escàs interès a exercir, fins i tot amb mediacions i intermediaris, un poder autònom, propi (3). Per una banda, fins i tot en el terreny cultural, amplis sectors d'aquest 18-20 % participaven en projectes culturals aliens (la Universitat de Navarra, per exemple). Per altra banda, algunes personalitats destacades que volien fer política catalana es veien obligades —de grat o per força— a col·laborar amb membres de l'oposició antifranquista (políticament partidaris de la fi de (qualsevol) poder burgès). Amb tot, la burgesia no territorialment catalana era àmpliament dominant. Caldrà dedicar-li, doncs, un interès ben superior al que palesa l'estat actual de les investigacions.

2. Als anys 50: 1/3 de la indústria espanyola és catalana

A la dècada dels anys 50 —i vist, és clar, a distància— l'esquerra era, aparentment, simple. Catalunya representava 1/3 de la producció industrial espanyola. I la indústria catalana era el tèxtil. La burgesia catalana era la burgesia tèxtil. I les 8 peticions que el 1954 sis institucions burgeses catalanes adrecen al govern tenen una intenció clara i única: alliberar la indústria catalana de la tutela política de la burocràcia franquista i, al mateix temps, millorar, ben modestament, les condicions generals de producció (electrificació del vuit català, dic sec al port de Barcelona, un edifici per a l'Escola de Comerç) (4). Ben entès, existien, de molt abans, grans empreses multinacionals que actuaven a Catalunya sovint, ben articulades en el teixit industrial català (5). I el domini de la gran banca espanyola havia esdevingut molt gran, d'ençà el reguitzell d'absorcions de bancs amb seu a Catalunya iniciades l'endemà de 1939 (6). Amb tot, des de la nostra òptica actual, el llarg predomini de la burgesia tèxtil, que utilitza i és utilitzada, al mateix temps, per l'aparell de l'estat (amb una funció bàsicament coercitiva) i l'aparell de l'església catòlica (que assaja repetidament, crear hegemonia), sembla un fet difícilment discutible. Al mateix temps, el centre de les preocupacions de l'oposició antifranquista, encapçalada pel partit comunista, és, des de 1939, el futur del tèxtil (7).

3. Als anys 60: Creixement amb triple dependència

1959 representa un canvi important, també per al poder de la burgesia. La funció dels «catalans de 1959» —un Ferràs, un Vicens, un Sardà, un Estapé— és, vint-i-cinc anys després, objecte de polèmiques (8) i de recerques que inclouen fins i tot l'exhumació i publicació de texts (9). En qualsevol cas, l'economia catalana —i doncs les classes, i el teixit de relacions que s'estableixen entre elles— inicia un rapidíssim procés de creixement, que serà la versió autòctona del Llarg Auge (10). Auge produït, justament, per contacte —impossible abans de 1959— amb les societats que, d'ençà 1945, adopten un nou model políticoeconòmic, que és, en síntesi, fruit de la presència, per primera vegada, de les forces de l'esquerra comunista i socialista en la direcció de la vida econòmica i moral de la major part dels països europeus (11).

Aquest creixement per contacte produirà un extraordinari dinamisme en l'economia catalana. Ben aviat, però, serà possible detectar-ne els trets bàsics: la tendència a la concentració i a la centralització del capital, la triple dependència en relació al capital estranger, a la gran banca espanyola i al capital públic espanyol. En aquest sentit, els articles de Gabriel Arrom (12), reeditats, en part, recentment (13), tenen, vistos amb perspectiva, a més d'un esquema analític que ha demostrat la seva solidesa, una capacitat de predicció ben considerable (14).

D'ençà 1959-62, el fortíssim creixement de l'economia catalana, acompanyat d'un fort moviment de renovació

científica, tècnica i cultural, imprimirà un conjunt de canvis —complex i contradictori— en l'estructura de poder de la burgesia.

Per una banda, la penetració del capital europeu —i nord-americà— tindrà com a resultat que el poder de la burgesia a Catalunya sigui, cada cop més, el poder de la burgesia de l'Europa dels Sis, i, sobretot, el poder de la burgesia de la RFA. Els *burgesos catalans* viuen, en bona part, ben a la vora del Rin. Per altra banda, la gran banca espanyola (la madrilenya i la basca) i el capital públic espanyol augmenten progressivament les seves quotes de control sobre l'economia catalana. Alhora, el *retorn al mercat* propiciat per les mesures de política econòmica de 1959-63 (per la llei bancària de 1962, per exemple) permeten el sorgiment i l'enfortiment d'una banca amb seu social a Catalunya i amb interessos econòmics regionals ben superiors als plantejats per les institucions burgeses de 1954. El resultat és la radiografia de 1974 citada a l'inici d'aquest text.

4. Avui: Més dependència, menys creixement

Què ha succeït deu anys després? ¿Com ha modificat el poder de la burgesia el lent creixement econòmic iniciat el 1973-74, que anomenem impròpiament *crisi*, potser per simple comoditat intel·lectual? ¿Com fer un balanç de la transició a la democràcia des de l'òptica dels canvis, de qualsevol tipus, en el poder?

Hi ha una munió de fets, d'arguments, d'interpretacions per respondre a aquests interrogants. Ara: possiblement, mesures com la desaparició de la limitació del 50 % en la participació estrangera en la inversió en una societat, adoptada a final de 1976, o com l'inici, el 1978, de la desaparició d'obstacles per a l'entrada, la segona entrada, de la banca estrangera a Espanya, tenen un pes que difícilment es pot minimitzar.

El resultat serà ràpidament detectat pels analistes de la banca privada, un dels quals confegiria el següent quadre:

Quadre 1

FACTORS DE CREACIÓ DE BASE MONETÀRIA. ESPANYA

1962-1976	1977-1978
Sistema bancari: 24.593	— 66.447
Sector públic: 14.412	88.315
Sector exterior: 15.403	222.924
Altres: — 326	— 12.676

Font: Seub, 1979 (15).

El poder de la gran banca espanyola disminueix (és l'avís de la crisi bancària de 1982). El sector públic, amb

la transició, es dispara. I és lògic, car la seva importància relativa era molt petita en relació a Europa. El sector *exterior* que, legalment, ha tornat al status jurídic que tingué fins el 1939, experimenta un creixement notori. En altres paraules, la història de les multinacionals a Catalunya (que als anys 10-20 arribà en un punt àlgid) entra en una nova etapa caracteritzada pel salt endavant. En aquest sentit, si bé fóra intel·lectualment abusiu suggerir que la inversió estrangera, les grans empreses multinacionals, han apuntalat la jove democràcia espanyola en el moment de la transició, fóra igualment incorrecte creure que els problemes macroeconòmics han sorgit per la seva banda. De fet, la caiguda de la inversió ha estat produïda, fonamentalment, per la caiguda de la inversió privada interna. El resultat fóra un afermentament del poder de la burgesia multinacional sobre l'economia, i, doncs, sobre la societat catalana. El fet que aquest poder pugui combinar-se (o complementar-se) amb el de la burgesia territorialment catalana esdevé, així, una qüestió d'un interès gens marginal. En qualsevol cas, les fonts disponibles no ens permeten anar més enllà de 1976. En aquell moment la situació era, pel que sembla, així:

Quadre 2

GRANS EMPRESSES A CATALUNYA: CONTROL EXTERIOR

	Nombre d'empreses (unitat)		Ingressos (percentatge)	
	Catalunya	Espanya	Catalunya	Espanya
Total	357	1.215		
CEE	71	212	23,2	20,6
Europa sense CEE	14	42	6,4	3,4
EUA i Canadà	31	130	12,4	18,2
Resta	1	6	—	—
Sense control ext.	240	825	58,1	57,8

Font: CEP: La industrialització a Catalunya. Barcelona, Caixa de Pensions.

A Catalunya, gairebé 1/3 de les grans empreses existents depenen (1976) de la burgesia internacional (espanyola exclosa). Ara, aquest terç (117 grans empreses) representen el 42 % de la xifra total d'ingressos de les grans empreses. D'altra banda, aquest terç, o aquest 42 %, correspon als sectors més dinàmics de l'economia catalana.

La procedència de la inversió estrangera ha estat, també, objecte de reflexió. La major presència relativa del capital europeu a Catalunya (29,6 %) front a Espanya (23 %), ha estat posada de relleu sovint. L'*europeisme* de la societat catalana trobaria, en aquest punt, una certa base, que es compensaria amb la menor incidència del capital nord-americà. L'esquema es complica si hom recorda, breument, que Nissan Motor (la 10a. empresa del món no nord-americana) i Yamaha Motor (la 205a.) penetren a Catalunya d'ençà 1979. Segons Cabana, «Motor Ibè-

rica és la principal inversió europea de Nissan» (16). El fet que alguns economistes comencin a estudiar japonès (i alguns japonesos, català) no és estrictament anecdòtic.

En definitiva, pel que sabem fins ara, la tendència a l'augment del poder de la burgesia internacional (de l'Europa dels sis i, en especial, d'Alemanya) és un fet. Que aquest poder ve de lluny (un bon nombre de multinacionals s'installen a Catalunya a les dues primeres dècades del segle) i que, fins a cert punt, no és un poder estrany, sembla, també, raonablement defensable.

5. Avui: La burgesia territorialment catalana esdevé residual

Ara, potser la crisi bancària de 1982, filla de la crisi industrial, però, també, de la crisi d'un sector de la construcció molt —massa— lligat a l'especulació del sòl, introdueix matisos nous. Si la transició s'ha caracteritzat pel creixement de la penetració estrangera en el poder burgès, també és possible afirmar que la transició ha significat la fi (pràctica) del sistema de bancs amb seu social a Catalunya i no vinculats a la gran banca madrilena, o basca. El 1980 gairebé la meitat dels dipòsits (el 43,9 %) de la banca territorialment catalana (que era, és clar, minoritària dins l'àrea catalana) pertanyien a bancs lligats a la gran banca, en especial als grups: Rumasa, Banesto, Central, Bilbao, Santander i Hispano. De fet, en aquell moment, només els grups Mas Sardà i Catalana estaven exempts de vinculació exterior. Tres anys després, el 1983, com a resultat de la solució monopolista triomfant en la crisi bancària (que afecta especialment a la banca petita i mitjana), el 43,9 % de 1980 passa al 80,1 %. Els grups Mas Sardà i Catalana han passat a dependre dels grups Bilbao i Biscaia, respectivament (i el Banc Atlàntic, del grup Rumasa, canvia de vinculació: l'Àrab Banking Corporation, hi participa en un 75 %) (17).

El poder de la burgesia bancària territorialment catalana esdevé gairebé residual. (Això no significa, però, que la Mas Sardà o Catalana deixin d'adreçar-se al mercat català, fins i tot utilitzant la llengua pròpia de Catalunya. Ara, en darrera instància, el control és exterior i les conseqüències possibles d'aquest fet són evidents). El paper jugat tant aquí com en el salt endavant que les multinacionals, pels successius governs espanyols (primer el minoritari d'UCD, amb el suport intermitent de CiU, més tard el majoritari del PSOE) ha estat, és clar, decisiu.

6. Avui: Creixement de l'Estat, insignificància econòmica de la Generalitat

I aquesta constatació ens porta al tercer element que pot ajudar a modificar la visió de 1974 del poder de la burgesia, o si es vol de les bases econòmiques d'aquest poder. Es tracta de endinsar-se en les (possibles) modificacions dins l'àrea catalana del capital públic (del capital monopolista d'estat).

La transició a la democràcia ha significat un important creixement del sector públic. I aquest fet, d'una admirable tossuderia, és molt més fort que la ideologia (i la política) que, des de fora del sector públic (i, també, des de dins!) proposa un desmantellament de la gestió pública en moltes àrees d'activitat (18).

Les sollicitacions del model democràtic combinades amb les necessitats de respondre, en diversos fronts, a la crisi, han estat el motor d'aquest creixement que té, ben entès, un caràcter multidireccional molt acusat.

Ara, l'inici d'un procés simultani; en un cert sentit paral·lel, de descentralització econòmico-administrativa, per la lentitud del qual les autonomies, i doncs, els sectors públics autònoms, estiguin sòlidament establerts (excloent fins i tot qüestions com la reforma de l'estatut de 1979). El resultat és que el creixement —ben considerable— del sector públic s'ha traduït, sobretot, en el creixement del sector públic central.

Quadre 3

SECTOR PÚBLIC A CATALUNYA-REGIÓ. 1981 (milions de pessetes)

	Ingressos		Despesa	
	propis	%	directa	%
Governos locals	82.299	8,3	138.615	17,5
Generalitat	66	0,01	56.769	7,1
Sector públic central	943.368	91,6	596.578	75,3

Font: Banc de Bilbao: *L'economia de Catalunya, avui i demà*. Barcelona, 1983.

7. L'opció espanyola de CDC: Una necessitat, doncs

Així doncs esdevé del tot impensable el sorgiment d'una *borghesia di Generalitat* a Catalunya, hipotèticament destinada a ocupar l'espai que han deixat lliure la burgesia financera i la burgesia industrial. És en aquest context que cobra sentit l'intent de crear un partit reformista d'àmbit estatal, a partir d'un partit d'àmbit regional-català, i on literalment s'ha produït la *convergència*, l'amalgama, si es vol, d'elements diversos i fins i tot contradictoris (19).

En efecte, la burgesia territorialment catalana que, en el terreny polític organitzatiu i en el terreny electoral ha assolit unes cotes gens menyspreables, s'ha trobat amb la ràpida —inesperada?— desaparició del terra que trepitjava (via penetració de capital estranger, via crisi bancària-industrial, via creixement del sector públic central). Davant la perspectiva d'esdevenir, a mig termini, residual, la resposta —ràpida— només pot ésser una: l'assaig de guanyar en el conjunt de l'estat, a partir de la construcció d'un partit polític reformista de caire estatal (que, inevitablement, connectarà tant amb els seus homòlegs europeus com, per mitjà de Garrigues-Walker, amb sectors de la burgesia nord-americana).

8. Una «lliga regionalista» sense ajuntaments ni sindicats?

L'altra resposta, la de la Lliga de la generació de 1901 (20) és, avui, ben difícil i, en el millor dels casos, a llarg termini. Perquè, de fet, el poder de la burgesia, avui, difícilment pot basar-se en el poder municipal, començant per l'ajuntament de Barcelona. No hi ha cap gran ciutat catalana amb majoria CiU o AP-PDP. L'esquerra socialista i comunista hi sembla ben implantada. La Gran Barcelona de la Lliga Regionalista és avui a la boca de socialistes i (amb matisos importants) de comunistes. I les tensions —ja notòries— entre aquest poder municipal social-comunista i el poder del PSOE al govern de Madrid poden, ben fàcilment, complicar-se en el futur.

D'altra banda, si en el model de 1901 no hi havia sindicats (i això no era greu donat el migrat desenvolupament del moviment obrer català en aquell moment (21)), avui és difícil fer una *revolució dels rics* (contra els pobres, és clar) fins i tot en casos òptims (el Reaganòmic ja ha estat posat en qüestió). Ara, de la mateixa manera que el poder de la burgesia no pot basar-se en els ajuntaments, tampoc no pot basar-se (com, en part, als USA i al País Basc) en un (o més) sindicat(s).

Ara per ara, però, el poder de la burgesia a Catalunya no compta ni amb poder local ni sindical, ni amb un partit estatal que es troba, encara, en fase de proves.

9. Avui, a Catalunya, la burgesia d'Estat és la burgesia dominant i s'expressa políticament amb el PSOE

Això no significa que hi hagi un buit de poder. De fet, qui ordena a Catalunya les relacions entre burgesia internacional (europea, nord-americana, japonesa), burgesia financera madrilenya i basca i sector públic central, és aquella bonica combinació de polítics i d'alts càrrecs de l'administració i de les empreses i els organismes públics que és coneguda amb el nom de *borghesia di stato*. En el terreny estrictament polític la burgesia d'estat s'expressava (1977-1982) per mitjà de la UCD (que a Catalunya, és sabut, tindrà el 1977 i el 1979 uns molt bons resultats). Ara, la impressionant desaparició física d'UCD representà un problema molt clar: com s'expressa —políticament— avui, la burgesia d'estat? Les característiques generals del partit (22), la integració política d'un sector d'UCD al PSOE, l'ascens dels liberals del PSOE al govern central, el neocentralisme que ha manifestat fins i tot en els afers interns (23), poden donar algunes pistes. A Catalunya —i a Espanya— la burgesia d'estat tindria, si aquesta hipòtesi fos certa, una bona representació política. En el benentès que, al darrera de les sigles del socialisme espanyol/català, hi ha posicions diverses i l'opció d'esquerra hi juga un paper important que va més enllà del corrent institucionalitzat denominat *Izquierda socialista*. I amb la certesa que si d'una banda, la identificació entre representació política de la burgesia d'estat i el PSOE no ha de conduir necessàriament a la identifica-

ció del PSOE amb l'Estat, de l'altra, no tot l'Estat és PSOE; car, mancat d'un suport organitzatiu estable, la penetració del poder de la burgesia (de la burgesia que té poder econòmic: la internacional, la madrilenya, la basca) en les estructures de l'Estat és clara. L'anàlisi sectorial (indústria, energia, ensenyament, sanitat, defensa) ho palesa. La tria d'interlocutors socials (CEOE, UGT, i, en canvi, *problemes amb CCOO*) també.

10. Però...

A Catalunya, si bé la burgesia d'estat, amb la seva nova representació política, és la burgesia dominant, cal que compti amb una pre-existent burgesia internacional, amb la burgesia madrilenya i basca, amb la burgesia territorialment catalana i amb l'esquerra política i sindical (amb forta incidència en els governs locals) que tendeix, persistentment, a fórmules sempre renovades de *pacte català*. I, amb la certa incògnita que representen els moviments sorgits dins el grup —divers i contradictori— dels treballadors que reben rendes discontinües, incertes i precàries (treball submergit, joves, dones).

1. A. Montserrat: «Les grans empreses a Catalunya», *Serra d'Or*, 176 (1974). Complementari: «Origen y localización de las empresas internacionales en España», a DD.AA.: *Localización económica y desarrollo regional*. Madrid, Moneda y Crédito, 1975.

2. «El caràcter més marcat dels anys de la dictadura franquista és l'opacitat històrica. Hi resulta difícil distingir veus i posicions històrico-socials...», Tomàs Llorens a DD.AA.: *Katalanische unts des 20. Jahrhunderts*. Berlin, 1978 (reproduït a la veu «franquisme» de: «Un vocabulari del marxisme català», *nous horitzons*, 85 (1983).

3. «Tampoc no volem que s'interpreti que la resta de burgesia més o menys —menys que més realment— està interessada en els problemes diferencials...» Ernest Lluch «Burgesia i economia a Catalunya», a DD.AA.: *Economia crítica: una perspectiva catalana*. Barcelona, Edicions 62, 1972.

4. El text de les vuit peticions de la plataforma burgesa de 1954, i una reflexió global sobre la burgesia i la societat catalanes dels anys 50 a l'informe Moix. Vegeu: Josep Moix: *Per la reconciliació dels catalans*. Lletotges, Imprimerie Rivet Cie, 87 p. (1956). Reproduït, parcialment, a la secció *Documents d'arxiu* del núm. 83 de *nous horitzons* (1983). Per situar l'informe Moix en el context de la cultura econòmica catalana —i espanyola— del moment, vegeu: Francesc Roca: «El viaducte: creixement, desigualtat, crisi», *L'evenç*, 67 (1984).

5. Francesc Cabana: *Les multinacionals a Catalunya*. Barcelona, La Magrana, 1984.

6. El tema fixat als treballs d'Armet-Ribas (a *Banca Catalana*, 39 (1975)). Cabana (*Recerques*, 2 [1974]) i, recentment, a Enric Llarch: *Creixement i dependència econòmica als Països catalans*. Barcelona, La Magrana, 1984.

7. Gràcies a Núria de Alba Ruiz disposem d'un interessantíssim text inèdit d'Estanislau Ruiz i Punseti, escrit a Mèxic el 1934 (i publicat al núm. 85 de *nous horitzons*, amb el títol: «L'economia de Catalunya durant la guerra d'invasió») on la «vigorosa línia d'impulsió del comerç exterior "dels anys 1936-39" és contraposada a la «impotència del feixisme per aixecar el comerç exterior a Catalunya». I comerç exterior significava que «varen

arribar a Barcelona durant el segon semestre del 1938 grans quantitats de cotó en floca (de l'URSS), i com a compensació començaren a sortir expedicions de teixits acabats». L'endemà de 1939 la situació és «emportar-se d'Espanya les primeres matèries per convertir-les a Alemanya en articles manufacturats». Aleshores «davant d'aquesta perspectiva econòmica de tipus colonial ...sols ens resta exclamar amb la més gran tristesa: pobres treballadors de Catalunya i pobres treballadors de Vascònia si aquest règim fos gaire durador» (*Nous Horitzons*, 85, p. 69 i p. 70).

8. Fer un inventari d'articles, conferències, debats televisats, sobre el tema fóra, sens dubte, d'un interès gens menyspreable. Josep M. Bricall i Muriel Casals han escrit sobre Sardà, Lluç sobre Estapé, Barbé i Ros Hombravella sobre tots dos, Pierre Vilar, Josep Fontana, Ramon Grau i Marisa López, sobre Vicens; manca una investigació especial sobre Gabriel Ferràs. Vegeu també, Francesc Roca: «Jaume Vicens i Vives i el marxisme», *Nous Horitzons*, 68 (1980).

9. Per exemple: Jaume Vicens, «El capità d'indústria espanyol dins els darrers cent anys (1958)», *Recerques*, 10 (1958), a J. Ros Hombravella, ed. *Trece comunistas españoles ante la economía española*, Vilassar de Mar, Oiko, 1975; Joan Sardà, «Rússia i el liberalisme» i altres articles (1928-29), *Nous Horitzons*, 80 (1982).

10. Un bon estat de la qüestió dels estudis sobre el Llarg Auge a Andrew Gamble i Paul Walton: *Capitalism in crisis*, London, The Macmillan Press, 1976 (trad. cast. México, Siglo XXI, 1977). Una síntesi a E. García Viñuela: «La crisis económica internacional», *Nuestra bandera*, 95 (1977).

11. Un resum de l'argument a Francesc Roca: L'èxit del model de 1945: les raons de la crisi actual», *Nous Horitzons*, 73-74 (1981).

12. Una llista dels articles més importants és inclosa a la veu «Arrom i Julià, Gabriel» del diccionari *lctineu* (Barcelona, Edicions 62, 1979).

13. Al vol. XV de A. Rovira i Virgili (i J. Sobrequès i Calli-có): *Història de Catalunya*, Bilbao, Gran Enciclopedia Vasca, 1982, amb una inintelligible nota introductòria inicial.

14. Així, al 1964, Arrom escrivia: «... per la seva significació política val la pena que ens detinguem en la Banca Catalana. Aquest banc...» *Nous Horitzons*, n. 5-6, pàg. 15.

15. Servei d'estudis del Banco Urquijo a Barcelona: *La nueva política monetaria española: un análisis crítico*. Madrid, Moneda y Crédito, 1979. El text és de Frederic Segura.

16. *Op. cit.* a la nota 5.

17. Més informació i detalls suggestius al llibre d'E. Llarch citat a la nota 6.

18. Analitzant les xifres del fort creixement de la despesa pública i relacionant-la amb les discussions polítiques sobre el tamany òptim del sector públic, Pere Martínez ha escrit: «los acontecimientos han demostrado ser más fuertes que las ideas». (a.: *El proceso de ajuste de la economía española: 1973-1980*. Madrid, Banco de España, 1982).

19. Demòcrata-cristians sense partit, liberals procedents del grup polític dissolt encapçalat per Ramon Trias (i adherit a la Internacional Liberal), populistes, presidencialistes, socialdemòcrates procedents de l'àrea del desaparegut MSC, ex-franquistes, a nivell local/comarcal configuren una amalgama, si es vol una convergència, però no una síntesi política.

(Nota bene: J. Pujol en un discurs pronunciat el 18 de novembre de 1984 hi afegeix la gent procedent del camp comunista i exclou, en canvi, de la seva llista, els franquistes.)

Així, al davant de qüestions-clau (l'escola pública, l'avortament, el model sanitari, el paper del sector públic i de la planificació, el futur del sistema financer català, etc.), han sorgit opaques divergències (amagades, de vegades, amb la llibertat de vot). Si hom inclou les aliances estretes (UDC) o laxes (ERC), la contradictorietat s'accentua més encara. Per posar només un exemple: Convergència és atlantista, UDC (amb forta vinculació a la societat Opus Dei), vaticanista, i ERC, obertament oposada a l'OTAN.

20. Sobre les relacions entre «1901», la burgesia catalana i els ajuntaments, vegeu els caps. 2, 6 i 8 de Francesc Roca: *Política econòmica i territori a Catalunya, 1901-1939*. Barcelona, Ketres, 1979.

21. Les xifres i les principals argumentacions a: Carme Masana: «Vagues, crides i política», *Recerques*, 9.

22. Recordem aquella observació d'Eric J. Hobsbawm publicada inicialment a *Marxism today* i, després, traduïda i difosa: «l'evident renaixença d'alguns partits socialistes dèbils o en crisi profunda a partir dels anys 70, a França, a Espanya, o a Grècia no ha d'enganyar. Aquests partits no han actuat com a partits de masses de base proletària, sinó com a organismes que poden mobilitzar un electorat socialment heterogeni, unit pel descontent en relació als règims conservadors existents i amb desig de reformes en l'estat, l'economia i la societat».

23. Successivament, Albinyana, Raventós i Escuredó, és a dir, els líders, del partit socialista al País Valencià, a Catalunya i a Andalusia, han desaparegut de l'escena interna del partit.

«DE MES A MES»

Un repte per als diputats del PSC

Francesc Vallverdú

Com el lector pot suposar, a mi els resultats electorals del 22 de juny, especialment a Catalunya, m'han decebut. I el més preocupant no és sols l'escassa incidència de la Unió de l'Esquerra Catalana, sinó també el fet d'agreujar-se la tendència a la polarització, al bipartidisme. En efecte, si l'any 1982 les dues forces majoritàries a Catalunya (PSC i CiU) s'emportaren el 67 per cent dels electors, el 1986 aquesta proporció representa el 73 per cent. En el conjunt d'Espanya, on la tendència al bipartidisme era més marcada, les dues forces majoritàries (PSOE i CP) han passat de representar un 74,5 per cent de l'electorat el 1982 a un 70 per cent el 1986, és a dir, aquí la polarització s'ha atenuat una mica. Caldria estudiar atentament aquest fenomen, que em sembla perillós per al bon funcionament de la democràcia.

Però no era pas de les meves preocupacions que volia parlar, sinó d'un element potser de política-ficció que se m'ha presentat en el curs de l'examen dels resultats electorals. Com és sabut, el nombre de diputats per assolir la majoria en el Congrés és de 176, i el grup socialista n'ha obtingut 184. Es tracta, òbviament, d'una majoria prou còmoda, si bé no tant com la que tenia en l'anterior legislatura, que era de 202 diputats.

Ara, en l'actual legislatura s'ha produït un fet nou: el grup socialista per aconseguir la majoria necessita inexcusablement els 21 diputats del PSC, ja que, si no, li'n queden només 163. Això no passava en la legislatura anterior, en la qual el grup socialista podia prescindir dels diputats del PSC per obtenir majoria en el Congrés: en efecte: si restàvem dels 202 globals els 24 dels socialistes catalans, encara li'n quedaven 178.

Ja sé que tot això és fer volar coloms. Però m'heu de perdonar que hi insisteixi imaginant que els diputats del PSC són plenament conscients de la responsabilitat que els ha caigut al damunt.

En el cas d'una atzagaiada en les iniciatives del govern al Congrés no és el mateix ser-ne encobridor que ser-ne còmplice. Doncs bé, si en l'anterior legislatura el diputats del PSC van ser simples encobridors del feliisme en certes actuacions regressives (sobre política autonòmica, econòmica, internacional, etc.), en l'actual poden ser-ne còmplices sense palliatius. ¿No és hora ja de fer prioritaris els compromisos del PSC envers els seus electors i el seu innegable pes polític dins la societat catalana?

Individus i no classes: la superioritat del socialisme

E. Coll Collet

L'obra * objecte d'aquest comentari s'emmarca dins el debat que es va suscitar, durant les dècades dels anys 20 i 30, en cercles acadèmics occidentals sobre la possibilitat teòrica i pràctica de l'existència del model econòmic socialista.

Per descriure una mica el context de l'obra, direm que l'origen d'aquest debat estava vinculat als radicals canvis de política econòmica que va suposar, per l'URSS, l'adopció de la Nova Política Econòmica (la NEP) el 1921 i, més tard, la seva gradual supressió fins al 1927, any en què va néixer el primer pla quinquenal.

L'economista L. von Mises, membre destacat de l'Escola de Viena, publica el 1922, arran de l'aparent reculada que suposa la NEP en la construcció del socialisme, la seva obra titulada *Socialisme*. En aquesta obra sobretot, i en d'altres com *Liberalisme* (1927), l'autor manté la tesi, anomenada més tard la «primera trinxera», de la impossibilitat teòrica del càlcul econòmic racional en una economia socialista i, per tant, també la d'una distribució racional dels recursos.

Més tard, continuant aquesta línia de raonaments, però debilitada la tesi de von Mises per les aportacions de Dickinson i Barone (aquest darrer fora de la discussió), els professors F. A. von Hayek i L. Ch. Robbins arriben a admetre la solubilitat teòrica del problema del càlcul econòmic en el socialisme, però passen a negar la possibilitat pràctica de la solució.

Es en aquest context que F. M. Taylor pronuncia, el 1928, una conferència titulada «La direcció de la producció en un estat socialista», que esdevé una aportació fonamental per a la superació de la línia exposada per von Hayek i per Robbins. Posteriorment, també apareix l'aportació d'O. Lange que, utilitzant les tesis de Taylor, escriu el 1938 la seva obra «*Sobre la teoria econòmica del socialisme*». Aquesta obra i la d'altres autors com M. Dobb sembla que resolen definitivament el debat.

Per tal de comprendre ben bé el caràcter d'aquest debat, val la pena de remarcar el seu caire eminentment teòric i occidental. Efectivament, en l'únic país on existia

aleshores un model econòmic socialista, la urgència per aplicar una política econòmica que possibilités el ràpid desenvolupament del país fa que, a l'hora de posar en marxa l'aparell productiu, l'assignació de recursos es decideixi de manera centralitzada.

En aquest llibre ens trobem, doncs, amb dues de les aportacions més importants i definitives sobre el tema.

La metodologia seguida pels dos autors és molt semblant, tot i que la complexitat i l'amplitud en el camp d'estudi que ells volen donar (per l'extensió i pel caràcter acadèmic; recordem que es tracta d'una conferència i d'un assaig) a les seves obres són molt diferents. Tant Taylor com Lange parteixen d'una anàlisi microeconòmica, en la qual, utilitzant l'aparell tècnic marginalista, estudien, en primer lloc, l'essència del mecanisme pel qual el model capitalista assoleix l'equilibri general (la «mà invisible» que deia A. Smith), l'exposen despullat de les premisses i dels atributs que li empremten aquell caràcter capitalista i, finalment, l'apliquen a les característiques fonamentals d'un sistema socialista. Es tracta, en definitiva, d'un mètode inductiu amb el qual absteuen el mecanisme d'equilibri de l'economia de la forma concreta que aquesta pren, i també deductiu, en el sentit que apliquen aquest mecanisme al cas concret d'una economia socialista.

Taylor és un dels economistes ortodoxos que, des de Pareto, han defensat la possibilitat de l'aplicació dels principis formals de la teoria econòmica (en aquell temps, el marginalisme) a una economia socialista. El seu estudi va directament encaminat a demostrar (fins i tot abans que von Hayek i Robbins plantegessin les seves tesis), que és possible posar en pràctica, i no només des d'un punt de vista teòric com ja havia fet Barone, un mètode que faci possible el càlcul econòmic i la distribució racional dels recursos.

El treball de Taylor està dividit en dues parts. En la primera part s'hi exposen les normes bàsiques de funcionament de l'economia socialista (les «regles del joc», podríem dir), en essència força paral·leles a les que regeixen en un sistema competitiu (excepte en l'aspecte institucional): el consumidor distribueix lliurement la seva renda entre els béns i els serveis produïts per l'Estat, formulant, així, una funció de preferències que aquest hauria de respectar a l'hora de produir. L'Estat, per la seva banda, ofereix els béns i els serveis a un preu de venda que ha de cobrir els costos de producció (entesos com a reducció dels recursos de la comunitat), i que fa el paper de proporcionar als consumidors la informació necessària per tal que puguin comparar la utilitat que cada bé o servei els reporta amb la disminució que els suposa en la seva renda.

Aquestes normes de funcionament deixen obertes totes les qüestions microeconòmiques fonamentals: la determinació dels ingressos de cada individu, el grau de significació real de l'agregat «funció de preferències» for-

mulada, la determinació de l'equilibri general i la distribució dels recursos, entre d'altres temes, han d'ésser resolts si es vol definir un model econòmic nou. Alguns d'aquests temes i, en general, totes les qüestions microeconòmiques que afecten el socialisme seràn tractades en l'estudi de Lange. En particular, el tema de la distribució dels recursos és abordat en la segona part del treball de Taylor.

La resta de la primera part es dedica a acotar amb comentaris i detalls diversos conceptes emprats i a argumentar la justesa del pla exposat per a la direcció de la producció en un sistema socialista.

Però passem a comentar la segona part de l'estudi on es troba la vertadera aportació de l'autor. Per Taylor, el problema de l'assignació dels recursos entre les diferents branques de la producció rau en l'estimació correcta del que ell anomena la «importància efectiva» dels factors de producció, és a dir, el grau d'importància relativa (relativa als altres) que tenen els factors. Efectivament, aquesta estimació és necessària per calcular el cost dels factors i, per tant, també per determinar el preu de venda del producte que en resulta (segons el principi esmentat anteriorment). Sense aquesta informació, a més, fóra impossible que els consumidors formulessin les seves preferències que, al cap i a la fi, són les que guien la producció de l'Estat.

Així, doncs, sense determinar la importància efectiva dels factors no és possible engegar el procés econòmic. La qüestió, ara, està en com avaluar-la respectant les condicions intrínseques a una economia socialista; en altres paraules, sense un mercat assignador de preus i quantitats. Aquest és el punt crucial de la discussió. La proposta de Taylor és la d'adoptar un mètode de prova i error consistent en adjudicar a cada factor un valor monetari provisional a partir del qual els agents econòmics (Estat i consumidors) elaboraran els càlculs necessaris en l'economia. El procediment apuntat deixa ja entreveure que la provisionalitat d'aquell valor monetari és el punt clau: no hi ha cap problema en què l'autoritat econòmica assigni un «preu» a cada factor, el problema està en si aquesta valoració serà o no correcta en relació a la quantitat disponible del factor en qüestió. En realitat, el que es discuteix aquí és l'eficiència d'aquest mètode respecte del seu homòleg capitalista, el mercat. La solució ve per ella mateixa («ça va de soi», diuen els francesos), la no correspondència dels preus amb les quantitats es traduirà indefectiblement en termes de quantitats: si la valoració ha estat massa alta hi haurà hagut una tendència a estalviar el factor en qüestió i, per tant, n'apareixerà un excedent al final del període de producció; si, al contrari, la valoració ha estat massa baixa, la malversació consegüent del factor en provocarà un dèficit. Excedent o dèficit, l'actuació de les autoritats en conseqüència es veu clara, minvar o augmentar la valoració feta fins que la quantitat utilitzada de cada factor sigui la desitjada. La iteració d'aquest procés portarà a determinar amb exactitud la importància efectiva dels factors, gràcies a la qual,

serà possible calcular els costos de producció i els preus dels béns produïts.

Lange inclou l'estudi de Taylor dins una anàlisi més àmplia de la microeconomia que afecta un model econòmic socialista. Mitjançant l'observació dels principis i relacions econòmics vigents i subjacents en l'equilibri dels sistemes capitalistes, demostra que, en el fons, el mecanisme de la determinació de l'equilibri és, en la pràctica, el mètode prova i error (el mateix que Taylor havia proposat per a una economia socialista) materialitzat sota la forma de mercat competitiu. La pregunta és: pot una economia socialista, i per tant sense mercat, trobar l'equilibri general entre l'oferta i la demanda? El professor von Mises ja havia argumentat que sense un mercat assignador de preus significatius als factors el càlcul econòmic és impossible i, per tant, l'equilibri també. Però, per Lange, la «funció paramètrica dels preus» que utilitzen els agents econòmics per satisfer i maximitzar les seves condicions, no necessita d'un mercat per ésser determinada; una institució econòmica planificadora pot substituir el seu paper adoptant el mateix mètode d'actuació per assignar els preus i corregir els desequilibris: el mètode de prova i error. Per tant, no caldrà tampoc resoldre l'ingent nombre d'equacions que von Hayek i Robbins havien pronosticat necessàries pel càlcul econòmic socialista.

La clau de volta de tota la qüestió, com diu molt bé Lange, està en la naturalesa dels preus que considerem: si, com von Mises fa, considerem els preus merament com una relació d'intercanvi entre dos béns, és clar que només es podran formar en el marc d'un mercat competitiu. En canvi, si els contemplem, amb una visió més general que inclou l'anterior, com els «termes en què s'ofereixen les alternatives» (preus comptables), no caldrà l'existència del mercat, sinó només el funcionament dels principis i les relacions econòmiques que regeixen el comportament dels agents de l'economia. Alguns d'aquests principis i relacions són: a) Principi de racionalitat econòmica; b) Llibertat de consum; c) Llibertat de triar lloc de treball; d) Model de distribució de la renda; e) Model d'acumulació de capital.

Com veiem, aquests principis i relacions econòmics són formalment els mateixos en tots els sistemes, el que varia és el seu contingut (sobretot pel que fa a les relacions econòmiques; els principis són precisament això, principis). Això fa pensar a Lange que es tracta d'un argument més a favor que també el mètode de determinació de l'equilibri ha de ser, en essència, el mateix.

Però tot i ser la part més interessant del llibre, Lange no acaba aquí el seu estudi de l'economia socialista, sinó que realitza incursions en d'altres aspectes de la microeconomia. La distribució dels ingressos i l'avaluació de les alternatives sacrificades en la producció són dos aspectes que venen a trencar, en el pla real, l'analogia formal que l'autor ha establert entre els dos sistemes econòmics i que mostren la superioritat del socialisme. Un sistema basat en la propietat privada dels mitjans de producció

Bamako (Mali) 1985

Helsinki 1950

(causa fonamental de la inferioritat del capitalisme) no pot assolir un benestar social màxim ja que distribuirà les rendes en funció de la propietat i, per tant, amb un biaix de classe. D'aquesta manera, la funció de preferències dels consumidors no serà significativa de les necessitats socials, perquè els preus de demanda mostraran sens dubte aquest biaix. En canvi, en una economia socialista es pot planificar la distribució de les rendes entre els individus de manera que s'assoleixi el benestar social màxim. Lange aporta en el seu llibre un model en aquest punt.

D'altra banda, el capitalisme, com a sistema econòmic, no té en consideració les alternatives utilitzades i les sacrificades en la producció (posteriorment a l'obra de Lange, aquest paper, en certa manera, l'ha assumit l'Estat), i el productor individual no comptabilitza mai (ni tampoc no podria) els costos socials generats per la seva activitat, provocant així agudes externalitats. Totes dues coses són perfectament factibles per a una autoritat planificadora que disposa de gran quantitat d'informació i permet que tots els costos i totes les alternatives siguin tinguts en compte dins el càlcul econòmic. El resultat és que en una economia socialista desapareix el cicle econòmic, car la disminució de la demanda agregada o les pèrdues produïdes en un sector no tenen perquè esdevenir una crisi si aquests fenòmens es localitzen.

Tanmateix, el vertader avantatge del socialisme, no rau, segons l'autor, en el major grau de benestar social o d'estabilitat econòmica que assoleix respecte del capitalisme, sinó en què permet un progrés econòmic més vigorós d'aquell al que pot aspirar el capitalisme en la seva fase actual (recordem que Lange escriu el 1938). L'argument utilitzat per l'autor a fi de justificar-ho és la coneguda discussió sobre l'enfrontament dialèctic entre la tendència a aturar la introducció d'innovacions per tal de protegir el valor de les inversions i la necessitat de promoure noves tecnologies per donar sortida al capital acumulat i augmentar-ne la productivitat.

Per a nosaltres sembla clar que, històricament, el capitalisme va saber trobar la solució, almenys temporal, a aquest conflicte: si més no, la depressió dels anys 30 va fer palesa la necessitat que algú es fes càrrec de les àrees d'inversió on la taxa de rendiment del capital era ja massa baixa, on ningú, per tant, volia invertir i que

amenaçaven atur i deflació constants i generalitzats. Aquest «algú» va ser l'Estat. Tanmateix, aquesta solució no desvirtua gens l'argument de Lange i la prova potser la tenim en la necessitat constant d'expansió de la intervenció estatal en l'economia, intentant substituir al sector privat en les àrees que aquest abandona.

A l'altra cara de la moneda tenim que l'adopció de determinats principis i mètodes econòmics no porta necessàriament a la construcció del socialisme, com s'ha fet ben palès en els països de l'anomenat «socialisme real». L'argumentació de Lange serveix efectivament per rebatre les opinions d'aquells qui negaven la racionalitat i la possibilitat teòrica i pràctica del socialisme, però ara la pregunta és: ens assegura de veritat la construcció del socialisme? El de Lange és un mètode a seguir en política econòmica, per aconseguir d'una manera efectiva l'assignació de recursos i l'equilibri general dins el marc d'una economia socialista. Lange es mou, però, en un pla en el qual no inclou dins els seus arguments cap tipus de raonament marxista ni conceptes tan fonamentals com la lluita de classes, la teoria del valor-treball, la plusvàlua o la composició orgànica del capital, i això pot amenaçar que aquest mètode de política econòmica aconsegueixi el seu objectiu econòmic al preu de reproduir en el si de l'economia socialista relacions de producció capitalistes o, en tot cas, no-socialistes; o, el que és el mateix, traint l'objectiu final que és la construcció del socialisme. En altres paraules, l'assignació racional de recursos és un fi primari per assolir el socialisme, però el mètode proposat per Lange per aconseguir aquell fi primari pot entrar en contradicció amb l'objectiu final.

Recordem el que hem dit al començament, el debat fou eminentment un debat occidental i acadèmic. L'estudi de Lange està fet amb instruments nascuts en el si d'un sistema econòmic capitalista i la resposta a la pregunta que hem formulat serà afirmativa o negativa en la mesura que l'instrument marginalista tingui validesa fora de les premisses en què va nèixer, és a dir, en la mesura que sigui coneixement científic en el sentit més estricte i elevat de l'expressió. Entrem, així, en l'espinós problema epistemològic que T. W. Hutchinson descrivia com «...fins a quin punt el coneixement objectiu (...) és possible en el món social i econòmic...».

* Oskar Lange i Fred M. Taylor: *Sobre la teoria econòmica del socialisme*. B. Empúries, 1984.

Cartes a la redacció

Simone de Beauvoir:
El Comunisme com a
realitat viva

Josep Armenteras

La Pobla de Claramunt, 24-IV-86

Consell de redacció de *Nous Horitzons*:

Vaig redactar unes lletres amb motiu del traspàs de la companya Simone. He entregat còpia d'aquest text d'acomiadament a la «premsa» comarcal, sense esperar-ne la publicació...

Salut!

Josep Armenteras

Se'ns ha mort Simone de Beauvoir, per a molts únicament l'eterna companya d'en Sartre; per a nosaltres, però —vull dir per als qui coneixíem Sartre i gairebé la coneixíem a ella a través d'ell—, la dona que ens ha acabat de deixar era un dels símbols vius de la nostra joventut, una figura exemplar en la qual ens contemplàrem llavors i una persona amiga a la qual, gràcies a la coherència dels seus actes i a llur fidelitat insubornable amb el seu compromís ètic, hem pogut continuar conservant com a mirall i paradigma fins que la mort ens l'ha segrestada per sempre.

Els comunistes, que tothora la tinguérem tan a prop, malgrat el lúcidament crítica que es mostrà en tot moment contra aquells qui des dels nostres propis rengs, amb el seu comportament polític, traïren o desacreditaren un ideal que fou també el seu, estem avui de dol. Com ho estan les companyes feministes que, sense haver de reconèixer-se necessàriament en la totalitat de la seva obra, no podran mai, sortosament, oblidar l'important revulsiu que representà, just l'any 1949, la publicació d'un llibre tan brillant i desmitificador com «El segon sexe». I de dol estarien també aquells qui s'anomenaren existencialistes, si aquest moviment filosòfic, en la seva vessant llatina, no hagués estat —al nostre entendre— *superat* quan dos dels seus més destacats impulsors, Sartre i ella mateixa, l'abandonaren per ubicar-lo dins el marc més ampli del pensament i la tradició marxistes.

Amb Simone se'n va una escriptora que per mèrits propis ocupa un lloc d'honor merescut en la república de les lletres, alhora que desapareix un testimoni excepcional del nostre segle, una assagista intel·ligent, mesurada i serena, i una polemista sovint apassionada i, si s'escau, agressiva. Amb Simone, però, hem perdut sobretot una companya fidel que sabia traduir el seu compromís intel·lectual i moral amb els oprimits, els febles i els explotats, en una pràctica política concreta. Altrament, amb la Beauvoir compartim molts comunistes no sols una mateixa experiència solidària i radicalment d'esquerra, sinó també, paradoxalment i a despit dels anys que la separen dels més joves de nosaltres i singularment dels qui érem joves encara durant la dècada il·lusionada dels seixanta, l'experiència única d'haver conegut Sartre i d'haver de reconèixer, com ella mateixa ho declarava en plena maduresa: «que l'esdeveniment de la seva vida fou Sartre», un Sartre de la mà del qual no pocs de nosaltres —i potser també la pròpia Simone— ens acostàrem a Marx, i amb Marx i amb el marxisme al dur i difícil, però ja irreversible camí, de la militància comunista.

Orfes, com només els llibres saben ser-ho, restaran a partir d'ara en els prestatges de les nostres biblioteques títols com: «La invitada», «La sang dels altres», «Els mandarins» (Premi Goncourt), «Tots els homes són mortals», «La força de l'edat», «Memòries d'una jove formal», «La força de les coses», «Per una moral de l'ambigüitat», «La mesura de l'home», «La cerimònia de l'adéu», «El pensament polític de la dreta», etc., títols, tots plegats i sobretot aquest últim, que convindria rellegir. Entre altres coses per adonar-nos fins a quin punt Simone, la nostra entranyable, valenta i dolça petita-burguesa Simone!, s'anticipà gairebé premonitòriament denunciant les no poques «idees» i «ideòlegs» entestats encara avui a vendre'ns, com una forma original de pensar, la mercaderia avariada, amb flamant embalatge nou, d'una pretesa *post-modernitat* (?) que de fet comença ja a ser tan antiga com la decadència de la ideologia burgesa. I que, en el fons, no és tant una interpretació distinta de la realitat, en pugna i ruptura obertes contra concepcions del món i de la història periclitades, com el darrer i senil esclat d'un pensament caduc i a la defensiva que només ha pogut esdevenir avui hegemònic en la mateixa mesura en què, esportuguts per l'aprofundiment i l'abast de la crisi present, *intellectuals* que haurien en bona lògica d'haver estat hereus i continuadors de la tasca de la gran narradora, ara desapareguda, han desertat de llur missió renunciant a imitar-la i a seguir, més que no pas desenvolupant les seves idees, el seu exemple i l'honestetat i la fermesa del seu compromís militant.

Finalment, a punt ja de cloure aquestes ratlles d'acomiadament, no volem fer-ho sense abans recordar amb afecte i melangia a la Simone polemista, a la Simone advocada i mestra, sense ells mateixos saber-ho, de tants proletaris. A la dona que, entre altres texts de combat no menys directes i reveladors, s'enfrontava indignada al *convers* Merleau-Ponty, antic estalinista (llegiu si no, el seu assaig «Humanisme i terror») que, de tornada ja del que co-

mençava a definir com la utopia marxista, escrivia (planyent-se contra Sartre i renegant del materialisme històric) en *Les aventures de la dialèctica*: «es tracta de saber si per al proletariat el comunisme val el que costa», atès que «sabem el que perdem: ignorem però el que hem de trobar», i subratllava referint-se a la possible (?) *superació* del conflicte capitalisme-socialisme: «s'entreveu una economia generalitzada de la qual l'un i l'altre serien només casos particulars». La rèplica, enardida, amb resoluta contundència i convicció, feia: «En Merleau-Ponty el comunisme es converteix en la utopia que és per a tots els pensadors burgesos. De tal faisó, el món existent, a despit de totes les tares que el fan injustificable, gaudeix d'un prejudici favorable». I afegia, «Però el comunisme no és sols un sistema econòmic, posseeix una dimensió humana: expressa la voluntat de certs homes que exigeixen en primer lloc el dret de determinar el seu propi destí, en lloc de resignar-se a patir la sort que les minories els imposen. La pretensió de fer-los feliços contra la seva voluntat equival a perpetuar l'opressió. La lluita de classes implica la impossibilitat d'englobar la voluntat dels explotadors i la dels explotats en cap economia, qualsevol que sigui el grau de generalització d'aquesta». Sentenciava, per concloure: «Estar amb els proletaris no significa saludar a distància llur misèria i passar a una altra cosa: significa prendre's seriosament la voluntat obrera. Merleau-Ponty s'ubica decidivament al costat dels gossos guardians de la burgesia tan bon punt deixa de veure en el comunisme una realitat viva, arrelada en la necessitat i en la rebel·lió de la classe explotada, per veure-hi un simple joc de la imaginació.»

Confiem en que, aquells qui hagin tingut la paciència de seguir-nos fins aquí, sabran perdonar-nos per una tan llarga cita. Tanmateix, necessitàvem escoltar aquestes coratjoses i engrescadores paraules de Simone en aquesta hora fosca i a la vegada desesperant i desesperançada que travessem. Paraules gens *post-modernes* per cert; estem convençuts que tremendament actuals, com actuals i profètiques, més que no pas contemporànies, són encara bona part de les reflexions espargides al llarg de la seva prolífica obra que des d'avui ha passat a esdevenir patrimoni de tota la Humanitat. I necessitàvem més encara solidaritzar-nos amb el seu esperit, apropar-nos al seu verb i recuperar el seu pensament i el seu missatge, ara que ja no la tindrem al costat nostre per advertir-nos dels nostres errors, vigilar els nostres passos i compartir les nostres derrotes; quan definitivament sabem que fatalment ja no estarà mai més entre nosaltres, malgrat que sí, i per sempre, amb nosaltres!

La Pau

B., 27-5-86

Benvolguts companys:

Us adjunto un text. Suposo que no és pas material el que us manca. Això, però, és un altre tema. Fa més de tres setmanes que no surto de casa si no és per anar al metge, i sembla que encara en tinc per uns quants dies. Però ja estic millor.

Us desitjo tot l'èxit que us mereixeu pel vostre treball.

Reis Bertral

La pau. Bella paraula! Quin esperançador contingut comporten aquestes cinc lletres! I, també, quina angouxa, quan deixen entreveure que la pau és en perill! Sempre és interessant parlar de la pau. Avui, però, potser encara ho és més. Per dues raons: la primera i immediata, perquè ara celebrem els 50 anys del Partit Socialista Unificat de Catalunya i, la segona, perquè avui la pau es troba seriosament amenaçada.

Cinquanta anys del Partit Socialista Unificat de Catalunya, mig segle de vida i de lluita per la pau, pel benestar dels treballadors. Com és sabut, el PSUC neix de la fusió de quatre partits obrers catalans. Aquesta fusió fou rebuda amb satisfacció pels treballadors, car aquest partit era ja portador d'una experiència de lluita sindical, reivindicativa. Caldria parlar, breument, de la República. Per a aquells qui ja tenim molts anys, encara és present la joia de sentir com el nostre poble era capaç de dur a terme un fet tan transcendent com fou la gesta de substituir un règim monàrquic caduc per un règim republicà, democràtic. Noblement, legalment, sense vessament de sang, mitjançant unes simples eleccions municipals. Era el 14 d'abril de 1931. Semblava que aquella República tan pacíficament proclamada no pogués tenir enemics. I tant que en tenia!

Un dels problemes que la República es proposà solucionar de seguida fou la nafra permanent de l'analfabetisme. I ho féu intensament, estenent per tota la geografia la creació d'escoles. Un altre fet que cal destacar és la participació de les dones, que s'incorporaren immediatament a aquesta nova situació. Van captar molt aviat l'enorme importància que podia tenir per a la seva vida personal, familiar i social el reconeixement real i positiu de la seva personalitat. Amb la República, la dona es troba integrada

en el gran canvi que afectà tota la societat. Comença a participar, a interessar-se pels problemes col·lectius, a associar-se als partits polítics. Obté el vot, quan a molts països d'Europa —a França, per exemple— les dones encara no gaudien d'aquest dret. Altres avantatges que obtenien les dones són: la llei del divorci (1932, derogada el 1939); la llei sobre la capacitat jurídica aprovada pel Parlament català (1934); la legalització de l'avortament (1936, era conseller de Justícia Rafael Vidiella). Presentat així, semblaria que la República gaudia d'una absoluta tranquil·litat. Gran error. El Bienni Negre (octubre 1934-febrer 1936) fou un pròleg de la guerra mal anomenada civil espanyola, provocada pels feixistes contra el seu propi poble. Amb la mateixa crueltat, amb la mateixa ràbia —o més— que si fos un enemic.

Ha passat ja mig segle: els problemes que hem d'afrontar, ara, són greus. Desitjaria, però, que tots aquells qui hem sofert la guerra i volem i desitgem la pau fem tot allò que estigui de la nostra part perquè ni nosaltres ni els nostres fills ni els nostres néts no vegem mai més una guerra.

Dit això, permeteu-me que recordi Lina Odena, dirigent de les JSV, caiguda al front de Granada. La Unió de Dones de Catalunya, amb Elísa i Pepita Uriz, Dolors Piera, Maria Palà, Reis Bertral i moltíssimes dones que participaren intensament en la lluita antifranquista. I la figura senzilla i gran de Dolors Ibárruri. I que recomani els llibres de Montserrat Roig (*Els catalans als camps nazis*), Neus Català (*De la resistència a la deportació*), Mercè Núñez (*El carretó dels gossos*), Tomasa Cuevas (*Càrcel de mujeres*). Quants testimonis hi ha en aquests llibres de l'heroisme de les nostres companyes que han sofert tant en aquells camps de mort...!

Després de la segona guerra mundial —que fou la prolongació de la tràgica guerra del nostre poble— pensàvem que ja no es veuria mai més cap guerra. Ara es torna a parlar de guerra, o no se'n parla, però es fan demostracions molt amenaçadores. Potser una nova guerra no és tan llunyana. Desaparegueren monstres com Hitler i Mussolini. Però sembla que la raça dels monstres devoradors de pobles encara no s'ha extingit.

Però no serà possible. Som més els qui volem la pau, tants com, no fa pas gaire, el 12 de març de 1986, vàrem votar NO en el referèndum. Fem que, almenys entre els nostres amics i coneguts, vagi estenent-se el NO a la guerra!

La meva pàtria és internacional

Berlín, 30 juny 1986

Estimat professor:

Moltes gràcies per la seva contribució al llibre *Mein Vaterland ist international*.

Kai Reschke

Front Popular

París, 3-7-1986

Estimats amics:

El nostre Institut organitza el 12 i 13 de desembre de 1986, a París, un col·loqui científic sobre el tema: «Front popular, diversitat nacional i dimensió internacional». Ens agradaria que hi participéssiu, car es tracta d'estimular de forma comparativa les experiències nacionals de Front Popular.

Ben cordialment.

Francette Lazard
Directora de l'Institut de Recherches Marxistes
Roger Martelli, Serge Wolikow,
membres del col·lectiu de direcció de l'IRM

«Barricada Internacional»

Us presentem l'edició a l'Estat Espanyol de *Barricada Internacional*, setmanari del FSLN.

Sandra García, editora
Delegació Barcelona
Ap. Correus 9542

T'AVORREIXES O FAS POLÍTICA

Realment, fan país?

Francesc Artal

Vigila despert
on jeu amagada
l'olla del diner.

Si vols el poder,
fes que sigui teva
i mana després.

Salvador Espriu,
La pell de brau, XLII.

L'esquerra europea està debatent què cal fer per enfrontar l'anomenada tercera revolució industrial, i hom pot preguntar-se si es plantegen la qüestió l'esquerra catalana i l'esquerra espanyola. Però potser aniria bé d'invertir una mica els termes i preguntar-se què està fent la dreta, que es caracteritza per adoptar una actitud mesella cada dia més de vassallatge enfront del capitalisme internacional. Molts aspiren, en efecte, a remodelar una mica la seva empresa per fer-la més atractiva i poder vendre-la al millor oferent de fora. Però si anem deixant que les nostres unitats de producció vagin caient en mans dels grups estrangers més poderosos, què en quedarà, d'ací a poc temps, del nostre capitalisme nacional? Es poden auto-anomenar nacionalistes espanyols els qui actuen d'aquesta forma? ¿Què fan per Espanya tant els qui venen la SEAT a la Volkswagen com els qui parlen constantment d'Espanya i viatgen prou sovint a Miami i a Suïssa? ¿Per què parlen de patriotisme si l'única cosa que saben fer és vendre's a tires la pell de brau?

Al costat del cinisme de la dreta, que posa de fet serioses traves a què la conducció de la política econòmica del nostre país pugui ésser controlada des de dins, hi ha també la ingenuïtat (o no tanta ingenuïtat) del PSOE d'obrir les portes als capitals forasters. En aquests moments hi ha empreses americanes, europees i japoneses de tecnologia avançada que, amb

cada vegada més facilitats, s'estan instal·lant al nostre país, i costa de pensar que aquests nous agents que passen a formar part de la nostra vida econòmica voldran abstenir-se d'exercir una influència i una pressió damunt els ministeris espanyols. Estimen els experts que la inversió estrangera no representa més del 5 % de la formació bruta de capital, però és evident que el govern va avançant en les mesures de liberalització que tendeixin a afavorir l'entrada de capitals. I, més encara, després de l'entrada a la CEE. A partir de 1981 i 1982 (per no parlar de 1984 i 1985, en el cas de la Borsa) les inversions estrangeres a Espanya experimenten un avenç espectacular, i normalment se situen en els sectors més rendibles, sense que es vegin per enlloc les contrapartides, la necessària subordinació dels capitals estrangers als interessos nacionals. A Catalunya, els capitals alemanys, suïssos, nord-americans i holandesos es van assentant, i guanyen terreny en detriment dels capitals del país. ¿Què acabarà fent el Sr. Pujol, si cada vegada va tenint menys burgesia autòctona que li doni suport? ¿Què farà si la burgesia espanyola li gira l'esquena? Doncs convergir, però amb els capitalismes d'Alemanya, Japó i Estats Units, perquè vinguin a casa nostra a crear riquesa. En això consisteix la modernització de CDC?

És urgentíssim que l'esquerra renovada dediqui els màxims esforços a no deixar hipotecar més el capitalisme nacional (perquè sense capitals propis tampoc no hi ha socialisme, perquè el capital propi —nacionalitzat o no— és un factor bàsic de la producció), a estimular una tecnologia autòctona adequada a la potencialitat i a la realitat del nostre context econòmic i social, sense voler començar la casa per la teulada a base d'explicar al país contes de fades. I és igualment urgentíssim que la nostra societat planifiqui racionalment quina ocupació caldrà donar als qui quedïn desencaixats de l'actual revolució tecnològica. Caldrà que hi hagi un sol país: el de tots. Això, la dreta no ho defensa.

Documents d'arxiu

Josep Massana:

Fragments (1968-1970)

*¡Oh, quina alba, l'alba aquella
de la vida i de la llum!
Tota flor era poncella,
tota flaire era perfum.*

*No hi havia a l'hort oruga
ni en lo cor hi havia fel,
lo front no tenia arruga,
ni nuvolades lo cel.*

Jacint Verdaguer

Josep Massana i Camprubí ha deixat arran de la seva mort una enorme quantitat de papers: notes de lectura, notes al marge, traduccions al català (E. Bitsakis, G. Berlinguer, A. Baburov), articles, assaigs. Gairebé tot, inèdit.

D'ascendència a Sallent, nascut el 1908 a Barcelona, metge el 1934, farmacèutic el 1929, ingressà a l'UGT i al PSUC procedent del Partit Català Proletari. La fam de Ramon Turró, *La psicoanàlisi* d'Emili Mira i els clàssics: Voltaire, Hegel, Marx, Engels, Morgan, Rosa Luxemburg, Lenin, foren, des de molt aviat, les seves lectures. Es

passà la vida llegint, descobrint. Als anys 40-50 reféu en secret la seva biblioteca a partir d'edicions sud-americanes: descobrí Luckàcs i el marxisme britànic (Farrington, Bernal, Dobb); es tornà a comprar els volums que trobava de l'obra completa de Freud; va aprendre, pel seu compte, l'alemany, l'anglès i l'italià, i féu de pre-historiador amateur a la conca del Fluvià; no va voler obrir una farmàcia i féu de metge del lumpen al carrer de Sant Pau de Barcelona.

Fou fidel sempre a la música i al moviment (malgrat que no solia ballar, com a conseqüència d'una paràlisi infantil). Li agradava molt, com a bon barceloní, el flamenc i el cante jondo, escoltava sempre música clàssica per ràdio, i anava a tots els concerts públics de sardanes que podia.

Els fragments que publiquem pertanyen a un període enormement interessant de la nostra història recent: 1968-1970. En aquell moment ja són presents —si més no per a ell— molts dels elements que configuren l'aspre debat cultural dels nostres dies. És també en aquell moment quan Josep Massana ja ha sortit del seu aïllament generacional i ha establert una relació informal amb metges joves i amb un grup d'estudiants de la Facultat d'Econòmiques. Més tard començà a parlar amb un futur físic: Antoni Roca. Ramon Espasa, en la seva oració fúnebre al petit cementiri de Sant Mori on fou enterrat el propassat 24 de maig, parlà de les dues grans passions de Josep Massana: Catalunya i el comunisme.

12 de maig 1968

La lluita meritòria d'una avantguarda femenina per tal d'aconseguir un estat igual al de l'home, no impedeix, que, per altres vies, hom estigui desenvolupant tota una *ideologia sobre la feminitat*... Els mass-media, la moda, la publicitat, treballen per presentar com a ideal, novament refet, la *dona-objecte preciós*. És el pseudofeminisme, alienador, de la dona objecte (i no subjecte).

23 de maig 1968

Es que no trobem sempre *consens* sociològic de les classes explotades no conscients? En les societats esclavistes, en la servitud medieval, en la majoria de dones?

...

Esperar, mecànicament, que la base socialitzada ha de canviar l'home en el sentit de l'humanisme comunitari comporta greus perills de retrocés reaccionari; molt més, convertint uns dos terços del món en règim capitalista monopolista.

23 de juliol 1970

Cal ésser *partidista* conscientment, precisament per poder disminuir, o suprimir, aquest *error de perspectiva*, per guanyar una major aproximació a la ciència (a l'objectivitat). El que no pot fer mai un intel·lectual que aspiri al *món nou* és acceptar les bases metodològiques i apriorístiques del *vell* per a la seva praxi teòrica o política.

**VIURE «EN» EL SISTEMA, «DEL» SISTEMA, «CONTRA»
EL SISTEMA, SENSE PENSAR «COM» HOM PENSEA
EN EL SISTEMA**

5 d'agost 1970

La producció dels pretesos *progressistes* que s'autoqualifiquen d'*antidogmàtics*, tan celebrada en els medis intel·lectuals de la societat de *consum*, producció tan discutida —en realitat difosa— per tota mena de *mass-media* occidentals, recorda estranyament l'estèril treball del teixir i desteixir eterns de la mítica Penèlope.

Llur treball, estèril, teòricament negatiu, improductiu com l'esmentat teler de Penèlope, resulta (paradoxalment) útil, productiu, en l'objectivitat implacable del procés històric present, per a la defensa del sistema socio-polític en el qual viuen i escriuen (i en el qual els deixen escriure, sense envoltar-los del mur del silenci). Hom els comenta en els cenacles, els confereix certa respectabilitat acadèmica tot discutint-los, els eleva a la categoria de grans teòrics de la *filosofia de la praxi*, etc. No té massa importància que, alguns d'ells, subjectivament, no cerquin, no vulguin aquesta operativitat objectiva —l'intel·lectual ha de tenir en compte aquesta objectiva independència dels seus productes per a la praxi històrica, contrària a voltes als seus propòsits subjectius, potser sincerament *progressistes*...

L'intel·lectual progressista, millor: aquell qui es fa el propòsit de viure *en* el sistema, *del* sistema i *contra* el sistema, ha de tenir ben present, ha d'aprendre a veure ben clar, que fracassarà en el seu intent (com els que hem esmentat abans) si pensa «com» li ensenya el sistema, com hom pensa en el sistema, si aplica la lògica (mai neutral) del sistema per combatre'l, i per estudiar els problemes que planteja i plantejarà el món nou, bastit sobre una nova base, que pretén promocionar. La metodologia, la lògica, les categories del pensament, fins el *sentit comú* són històrics (lligats per tant a la lluita de classes) i tots nosaltres ens hem criat, educat i estudiat en el món burgès. El descobriment d'aquest *error ideocèntric*, d'origen material i classista, que ha caracteritzat el pensament humà (com més *elevat*, pitjor) en el curs de la història, ha sigut l'aportació més genial dels fundadors del materialisme dialèctic i històric.

Si l'intel·lectual de vocació progressista s'oblida d'aprendre, d'estudiar, la nova lògica, la nova metodologia dialèctico-materialista, la nova gnoseologia, caurà, indefectiblement en qualsevol varietat d'utopisme (moral, tecnològic, sociològic, econòmicista, antropològic, humanista, etcètera), que el portarà objectivament (independentment de la seva voluntat) a un inevitable resultat: al camuflatge apologetic de perpetuació del sistema. I, per un altre costat, a l'afebliment possible de la lluita teòrico-pràctica mundial en el front de la competició ideològica, importantíssim, essencial.

Precisament la *clau* que ha donat la prodigiosa eficàcia històrico-pràctica als grups i a les classes organitzades i aplegades sota la guia teòrica de la dialèctica materialista i històrica, no ha sigut principalment, essencialment, la major o menor fidelitat a qualsevol de les opinions, hipòtesis i previsions expressades en les múltiples obres dels clàssics (deixant a part la, avui també *contestada*, nova organització democràtica de centralisme descentralitzat dels *princeps*), sinó que en el treball teòric, repetim, l'arma essencial, la instrumentació que dóna la *clau* de l'esdevenidor, és precisament la metodologia, la nova lògica, la gnoseologia, creades pels clàssics de la dialèctica.

No n'hi ha prou, doncs, de pensar *contra* el sistema, cal no pensar *com* ho fa el sistema. No podem acceptar-ne —per bé que en conservem els moments valuosos— les categories, els conceptes centrals teòrics, les seves lleis lògiques, la seva metodologia teòrico-filosòfica, ni podem acceptar de deixar-nos situar en els punts de mira, en les perspectives estructurades, *pautades*, pel sistema neocapitalista.

El període que els *mass-media* del sistema han aconseguit que fins molts progressistes hagin qualificat de *dogmàtic*, fou el curt període històric (curt a escala històrica) assentador de sòlides bases materials i *teòriques* en la sisena part del món, i en ocasió d'una praxi constructivo-defensiva històricament excepcional. Fou el *moment* històric de cristallització, o si voleu, de *concreció*, del cos teòric lligat i creat en el període de capgirament del sistema mundial anterior i, amb ell, del conjunt de les seves estructures bàsiques.

El procés d'adquisició de cada nou concepte o sistema de conceptes, així com el de les lleis, és a dir, del guany de nous coneixements, arriba en un moment en el qual ja és possible i, per consegüent necessari, de *definir-los*, de fixar la seva extensió semàntica i afinar-ne la univocitat, tan provisionalment com volgueu, per tal que puguin servir d'*instruments* per pensar (com a dades del coneixement), per tractar de treballar amb ells en la praxi concreta científica, filosòfica, productiva i politico-històrica, principalment. La biologia molecular actual inclou avui la ja clàssica biologia celular, sense invalidar-ne les adquisicions; la física actual, sorgida després d'Einstein i de Planck, ha portat nous coneixements i és més general que la física de començaments de segle, sense, però, anul·lar-la. A ningú no se li acudiria aplicar la relativitat o els quants com a instrument de càlcul en la indústria mecànica, per exemple. Si intentar, millor dit, si aconseguir fer una exposició didàctica, un tractat el més complet possible (de consulta) o un bon *manual* (el cas és que ho sigui de bo), és qualificat de *dogmatisme* equivaldrà a impossibilitar l'ensenyament, la difusió de l'aprenentatge de la nova metodologia, de la nova lògica, de la nova *revolució* teòrica que representa el pensament (la manera de pensar teòricament) segons les pautes de la dialèctica materialista i històrica: creada pels clàssics del marxisme i desenvolupada per l'*intel·lectual col·lectiu*, arrelat en la praxi, representat pel *Príncep* (o *princeps*). No podríem

ensenyar cap ciència (precisament per fer-la evolucionar, progressar) sense *manuals* o *tractats* (llibres de consulta) a l'abast de l'estudiant, ni tampoc si cada professor, cada catedràtic, cada tractadista posés en litigi les bases fonamentals d'aquella matèria (fent quasi únicament crítica erudita). Molt menys encara quan es tracta de la visió panòptica d'una nova era cultural, que, a més d'haver de vèncer la inèrcia de la forma de pensar (i d'investigar!) de les anteriors etapes culturals classistes, ha de lluitar aferrissadament contra la puixant oposició (avui desesperada) de l'anterior estructura secular en descens.

No es tracta de substituir una ideologia per una altra, una cosmovisió per una altra, unes formes estètiques per unes altres (o una moral). Es tracta d'això i molt més, es tracta de pensar i d'investigar d'una altra manera, es tracta d'una metodologia (lògica, gnoseologia, epistemologia) que permet emprendre la tasca de constituir en ciència cada una de les branques del coneixement (que no han depassat l'etapa literàrio-especulativa) i de donar coherència racional al conjunt de totes les ciències.

El coneixement digne d'aquest nom, el coneixement científic, no és mai, no pot ser mai, dogmàtic; sempre és obert a les modificacions i als avenços que el treball damunt la realitat objectiva (la praxi) li descobreixi i exigeixi. Realitat objectiva que comprèn la físico-natural (còsmica), l'estructura social i la cultural...

En qualsevol dels camps del coneixement, la Teoria serveix (tot interpretant provisionalment la realitat objectiva) per transformar productivament el *món*, l'ambient, el medi, natural, social i cultural, en el qual vivim; és a dir, serveix per fer conscient i projectar la praxi. Després de la Revolució Teòrica portada a cap pels clàssics, les perspectives que s'obren són meravelloses. Usant el llenguatge de Bachelard podem dir que, en aquests darrers decennis, ha quedat ben clara la *ruptura epistemològica* totalitzant

(afectant tots els camps del coneixement humà). No es tracta de la ruptura epistemològica que afecta una ciència particular, ni tampoc de la que representà l'abandonament per part de Marx (i Engels) de la *problemàtica* de Hegel, que fa notar encertadament L. Althusser. Es tracta de quelcom més, som davant la ruptura epistemològica general, de la nova metodologia de les metodologies, de la nova lògica dialèctica (la lògica general dels processos materials, socials i del pensament) inseparable de la nova gnoseologia. És a dir, una nova manera, un nou instrumental, general i fonamental, de pensar.

Amb la dialèctica l'home ha copsat les lleis (les regularitats, si volem) més generals que regeixen l'evolució de tots els processos de la realitat (còsmica, biològica, socio-econòmica i cultural). S'ha apropiat del seu valor lògic, heurístic, epistemològic, és a dir, de *guia* teòrica per a les diverses facetes de la praxi (i elevar-se a nous nivells de comprensió). Sols així podran comprendre, per exemple, la gènesi i el condicionament naturals de l'home, la seva historicitat socio-cultural i la de les *categories* del pensament, de les lògiques, de les ideologies, etc. Veuran, estudiant amb la nova lògica la ciència històrica de la societat, com feren els clàssics, aprendran a comprendre la base material sobre la qual s'aixeca el factor històric més dinàmic: la contradicció entre classes antagoniques, les ideologies sobre les quals la lluita d'aquelles recolza (o les que crea). Només llavors podrà defensar-se (i elevar-se per sobre) de l'*error ideocèntric*, reduir de darrer de la darrera de les facetes de l'antropocentrisme. Una societat dividida en classes antagoniques (bàsica, necessàriament antagoniques) ha de produir (necessita) indefectiblement una cultura esquizoide, irracional. Avançarà en coneixements científics parcials per tal d'estimular la producció (que rendeixi benefici al capital), la tècnica (de guerra, de manipulació de les masses, etc.), però mai no s'eleva, per damunt d'interpretacions pragmàtiques, fins a una síntesi racional, coherent.

Josep Massana, a Sant Mori, el 1973

SENSE EMBUTS

No és qüestió de formes

Teresa Pàmies

Sense fer-ne esment, els comunistes hem anat adquirint «tics» i «posats» aliens a la nostra cultura, tal vegada per blanquejar els sinistres colors amb els quals ens van pintar. No són essencials i per això ens hi acomodem sense crear-nos gaires problemes de consciència. Tanmateix, comencen de ser inquietants perquè ens desnaturalitzen, ens acosten cada dia més a les formes de qualsevol partit burgès. Per això no és qüestió de forma. M'explico.

El passat mes de desembre, el PSUC organitzà un homenatge a «Pasionaria» amb motiu dels seus noranta anys. L'acte —com es demostrà a Madrid— podia haver estat una festa-política-unitària de masses, autènticament popular. Però el PSUC optà per l'acte solemne, amb honorable President inclòs. Res a dir quant a la presència de l'amic Josep Terradellas el qual, també hagués participat —fins i tot més content— en un homenatge popular.

El PSUC edità i trameté invitacions, en les quals, les tres oradores hi érem anunciades com a senyores. A la Maria Aurèlia, regidora de l'ajuntament de Barcelona, se li afegia «excel·lentíssima». ¡Siguem respectuosos amb les formes! ¿oi?

Ara, el PSUC, organitza un acte amb motiu dels cinquanta anys de la seva fundació. També opta per la

solemnitat. En fa una cerimònia institucional presidida per Jordi Pujol en tant que president de la Generalitat i per Maragall, batlle de la ciutat. Suposo que la intenció és dimensionar (com es diu ara) la significació del PSUC, transcendir-lo (com diria un finolis) però no serà un acte popular. La concepció s'allunya de la nostra tradició, entenent que no totes les nostres tradicions són bones. Però aquesta sí.

Un partit comunista —i la vocació del PSUC en crear-se fou comunista— té, com tot organisme viu, uns gens, i aquests li donen un contingut, o sigui: determinen les formes. Cal renovar-se, i tant!, però renovar-se no equival a emmotllar-se a les formes burgeses sinó, partint de les pròpies, imaginar-se'n d'altres, però tot això de «senyora», «senyor», «excel·lentíssim», no, gràcies.

Si es tracta d'una tàctica per fer-nos perdonar els «grollers» modals proletaris, el mocador roig com a signe extern de comunisme, el lèxic de les velles cèl·lules «Dimitrof» i «Thaelman», si és aquesta la intenció, quina bajaranada! Allò que la gent respecta, és la coherència, en una persona i en un partit. Es malfia de la disfressa i de les barreges ideològiques. La diplomàcia és una comèdia, la política revolucionària l'exclou. ¿Per què presentar-nos com a senyores i senyors si mai, mai no ho hem volgut ser?

LLIBRES

EL MOVIMENT OBRER D'ARA

I. Z.

V. Achten et al: *Mein Vaterland ist international*. Berlín, Oberhausen, 1986.

Amb l'excusa del centenari del Primer de Maig, un llibre excepcional. Per diverses raons: és una història de tots: Oest i Est, Nord i Sud, escrita per especialistes d'arreu del món, és una història on el text és la imatge: cartells, dibuixos, fotografies, segells, fulls solts. L'accent és posat a Centreeuropa i Escandinàvia, però, per exemple, hi ha fotos recents molt bones de Primers de Maig a Grècia, Sudàfrica, Xile o Xina.

Sobre el Primer de Maig a Espanya hi escriuen Carles Fontseré i Francesc Roca. Ah! com a mínim un error: el «1er. de maig de 1968» de Joan Miró el situen a França.

Maputo (Moçambic) 1981

Nova York 1949

PRESENCIA NO ESCRITA DEL TREBALL

Tot queda, però no tot queda escrit. Ho diu John Gorman, un historiador pràcticament desconegut (ignorat?) per la historiografia catalana. El seu darrer llibre, *Images of Labour* és un magnífic pretext per presentar-lo al lector de *Nous Horitzons*. Gorman és un producte clàssic del barri que el va veure néixer, Stratford (East London). La seva vida laboral començava fent d'aprenent d'estampat de teixits, una indústria que mai no ha deixat. Per cert, el primer dia de treball Gorman s'afilià al sindicat del ram. Des dels seus coneixements tècnics s'abocà a la investigació iconogràfica i el resultat més rellevant va ser incorporar a la historiografia, no solament britànica sinó també europea, la veu voluminosa i acolorida de les representacions escultòriques, les imatges gràfiques, la fotografia i l'art de la impressió a la història dels moviments socials. Aquest esforç es concretava en un volum memorable: *Banner Bright* (Banderes brillants), el primer estudi sobre les banderes del sindicalisme britànic (un estil aquest que trobarà una seguidora important en l'obra d'E. Alessandra Perona *Una altra itàlia nella bandiere del lavoratore*, Torí, 1980). Incorporat al moviment dels History Workshop, edità *To Build Jerusalem* (Construir Jerusalem), una mena de recordatori fotogràfic de la vida de la classe obrera anglesa entre 1875 i 1950. En l'actualitat és un dels principals animadors dels History Workshop i Director del Museum of London, i el seu projecte actual és la creació d'un museu nacional d'art de la classe obrera, una iniciativa que a Catalunya seria perfectament factible realitzar (molt més —òbviament— que un estrany/impossible museu d'art contemporani).

El seu darrer llibre, *Images of Labour*, és precisament una selecció comentada dels possibles materials per al museu en qüestió. Per què és necessari el museu i per què possible? És necessari, diu Gorman, perquè és evident que la història visual de la classe obrera pren diverses formes: Banderes ensenyes, emblemes, toies, ceràmiques, postals, escultures, monedes, certificats, segells, pintures, faixes... i tota la parafernàlia que emergeix de l'organització de la gent obrera. D'altra banda, si el museu és possible, ho és gràcies a que el material ha estat conservat no pels centres acadèmics sinó per historiadors locals o per treballadors que han col·leccionat curosament els objectes polítics produïts per la seva classe. El darrer llibre de Gorman és realment un esforç compilador important, però, sobretot, una profunda incursió analítica en la iconografia del moviment obrer.

UN LLIBRE: «LA VAGA DELS TRACTORS. CONFLICTES AGRARIS A L'URGELL. 1977-78»

Els esdeveniments de la primera setmana del mes d'abril d'enguany, hauran recordat segurament a molts les grans «tractorades» dels anys 1977 i 1978, on participà la major part de la pagesia del Pla d'Urgell o Urgell. De manera automàtica molts hauran establert també la comparació entre aquelles manifestacions multitudinàries i les actuals, convocades per la mateixa Unió de Pagesos, però bastant menys concorregudes. Les circumstàncies han variat notablement i ja se sap que els fets són irrepetibles.

En tot cas, quedaria fora de lloc desacreditar les tractorades recents en funció del poc nombre de tractors que acudiren a la carretera en relació a les «tractorades» passades, per bé que el nombre de participants en un acte reivindicatiu sempre resulta una referència important. Les «tractorades» o vagues de tractors dels anys 1977-1978 es donen enmig de l'ebullició social que acompanya el període de transició política del franquisme a la democràcia. Les respostes massives que donaren els camperols ja no són repetibles avui, passats gairebé deu anys, com tampoc no es repeteixen les grans vagues obreres o les grans manifestacions nacionalistes o autonomistes.

L'anàlisi de les circumstàncies que han canviat al camp en aquests darrers anys ens portaria a una llarga revisió dels fets, i no és aquest el nostre propòsit. El lector que s'entretengui a repassar el llibre «La vaga dels tractors» (aparegut recentment sense tenir cap idea que les «tractorades» s'anessin a repetir) segurament en descobrirà un bon munt. El llibre «La vaga dels tractors», publicat actualment després d'haver passat durant sis anys d'un calaix a l'altre sense trobar editor, és avui actualitat, en bona part gràcies a les «tractorades» recents. Però s'hauria d'apuntar també que aquesta actualitat es troba més en els motius de les «tractorades» que analitza el llibre, que no pas en els fets, els quals han variat notablement.

I, quins són aquests motius d'actualitat?

D'entrada, una part de les reivindicacions de les «tractorades» del 1977 i 1978 continuen vigents actualment: millora de la Seguretat Social Agrària i supressió de les Cambres Agràries, bàsicament. Algunes coses han millorat, però queden temes pendents tan importants com la relació entre els pagesos i l'Administració, amb unes Cambres Agràries entremig que no se sap on aniran a parar. Tant o més important que l'actualitat dels punts reivindicatius de les tractorades del 1977 i 1978, és l'actualitat dels diversos motius que de manera no declarada impul-

Trinitat Escoda

sen els fets. En definitiva, les tractorades d'aquells anys són l'exponent d'una societat agrària que no ha variat en l'essencial i d'unes relacions econòmiques i de poder que tampoc no han experimentat gaires variacions. Això és el que posa en evidència el llibre sobre «La vaga dels tractors».

Amb el llibre comentat no s'ha pretès altra cosa que aportar una reflexió seria sobre la situació de la pagesia del Pla d'Urgell, una situació molt semblant a la de la pagesia d'altres indrets. En aquest sentit, no s'ha pogut estalviar una gran quantitat de dades que en alguns moments fan difícil la lectura; l'absència d'aquestes dades, però, hagués convertit en gratuïtes les afirmacions fetes. Igualment, no s'ha deixat de banda tampoc un esforç teòric, sense el qual els fets i els números no serien gaire comprensibles.

Tot i amb això, «La vaga dels tractors» ha recollit els fets i els documents de les «tractorades». Aquestes han estat un esdeveniment del qual cadascú en guarda el propi record i la pròpia opinió, més o menys borrosa, però del qual no estem en disposició de veure'n la transcendència que la història segurament li concedirà. Les manifestacions dels anys 1977 i 1978 foren decisives en l'arrelament de la democràcia a la pagesia i als nostres pobles. I els protagonistes foren uns: els pagesos, tant a l'Urgell com a Catalunya. Calia deixar-ne constància escrita.

Ignasi Aldomà

REVISTES

Avui del diumenge, 2a. època, n. 10 (Barcelona)
Antoni Batista, **La cara bruta del 92.**

Universitat, juny 1986 (Barcelona)

Cap a una alternativa d'esquerres, cap a la unitat dels comunistes; la lluita per la pau després del 18 de març; per l'organització dels estudiants.

Novagestió, Extra, n. 3 (Barcelona)

DD.AA.: **La Ley SAL, un motor para la economía social.**

Butlletí de la Casa de Nicaragua, agost 1986 (Barcelona)

J. M. Valverde: **Estados Unidos contra Nicaragua: motor para seguir robando**; J. A. Julián: **Una revolución para la vida.**

Política internacional, n. 867 (Belgrad)

M. Sahovic: **Chernobyl**; I. Golob: **Estabilidad y seguridad**; R. Vukadinovic: **La estrategia político-externa de la URSS**; N. Cicanovic: **ONU, crisis financiera**

Teorija in praksa, n. 4-5, 1986 (Ljubljana)

K. Petrovic: **Sport, nacionalistični izpadi in reprimativizacija zivljenja**; DD.AA.: **Razredno-nacionalno.**

Revolt negre, 25 (Cornellà de Llobregat)

Ll. C. M.: **Txernobil**; P. Brichs: **El rugby a Cornellà**; R. Salvadó: **O carrera docent o qualitat d'ensenyament**; F. Prieto: **El futur de Cornellà**; Florenci Mas: **Esquerra?**; Nito Rellisquin: **Això s'acaba.**

Quaderns d'alliberament, 11 (Barcelona)

André Gorz, Francesc Roca, Muriel Casals, Biel Ferré, Enric Llach, X. Garriga i Oriol Homs: **Materials per a un temps de crisi.**

New left review, 156 (Londres)

P. Camiller: **Spanish socialism in the Atlantic Order**; M. Mamdani: **Peasants and democracy in Africa**; R. Samuel: **British communism**; K. Soper: **Beakvoir.**

Afer, 3 (Catarroja)

DD.AA.: **Especial Guerra Civil.**

excomunicats

LA SALA FOSCA

«La historia oficial», de Luis Puenzo

Josefa Contijoch

Si és possible fer una pel·lícula «històrica» barrejant-la amb un fet literari, «La historia oficial» ho aconsegueix plenament. Doncs si el documental pot quedar —encara que no sempre—, a vegades, una mica fred, la implicació sentimental d'una trama sempre ajuda a arrodonir.

L'intent del director era, evidentment, aquest: servir-nos una realitat ben pròxima i ben terrible mitjançant una història «literària».

Des del començament, on se'ns descriu els protagonistes, pertanyents a l'alta burgesia del país, tot queda delimitat. I a poc a poc, a mesura que van passant metres de film, va creixent l'angoixa de la protagonista i l'enervament del seu marit, un home obscurament relacionat amb el poder.

La història està situada en els darrers temps del directori militar a l'Argentina, quan l'assetjament de la població ja comença a posar nerviosos els militars. Amb pinzellades efectives se'ns exposa el context social dels protagonistes: Roberto (Héctor Alterio) és un alt executiu o cosa similar d'una mena d'empresa vinculada a la corrupció (militars, nord-americans...). Ella, Alicia (Norma Aleandro) és la típica senyora d'alta burgesia que no s'ha assabentat de la missa la meitat, i que exerceix de professora d'Història en un Institut.

A través d'una escena cabdal i emotiva on es retroba amb una antiga amiga que torna de l'exili, s'assabenta sobtadament de tot. Entre brometes i alcohol, l'escena presagia tempesta i aquesta esclata quan l'amiga li explica la tràgica realitat del seu martiri. Tota una revelació que a Alicia li capgirarà la seva història oficial. S'adona, de cop, que la seva filla adoptiva pot ser filla d'una mare desapareguda.

A partir d'aquí, Alicia inicia l'escalada de la veritat. Una veritat que li és amagada pel marit, pel confessor, per tot el seu entorn habitual; i és llavors quan les indagacions al carrer la porten fins a las madres de la Plaza de Mayo que li nodreixen el coneixement.

Un coneixement dolorós que obliga Alicia a enfrontar-se amb l'àvia real de la nena, que acaba per aclarir-li la situació. La desconexora Alicia, passa a ser la preocupada i atònita Alicia, per esdevenir, al final, la resoluta Alicia, que pren una determinació tan lògica com difícil.

Una altra escena important és la reunió familiar on el pare —un vell republicà espanyol— posa el contrapunt, tot enfrontant els dos fills, o les dues espècies humanes que representen: un, el perdedor, l'altre, Roberto, el guanyador implacable. Un esquema molt ben resolt de les ideologies típiques, podríem dir, de l'esquerra i la dreta.

Pel·lícula emotiva, però sense defalliments melodramàtics, on allò més important era explicar-nos a tots —als llunyans i als propers— una part de la realitat d'ara mateix que convé saber i no convé oblidar, ja que tal com diu l'alumne rebel a la classe d'Alicia «La història l'escriuen els assassins». I llavors convé que des de l'altra banda, des de la banda de les víctimes, algú aclareixi allò injust que succeí, allò que sembla impossible de tan cruel, però que de impossible no en té res.

I és que, tot i que no sé per quins set sous estan ara de moda les històries «light», cal convenir que la nostra història, la d'ara i aquí, de «light», ben poca cosa.

Editorial

50 ANYS D'HISTÒRIA

El juliol de l'any 36 —ara farà cinquanta anys— esclatà la sublevació militar que portà al país primer a una llarga i sagnant guerra civil i després a un dels períodes més negres de la nostra història.

La resposta de la classe obrera va ésser exemplar. Un poble, sense armes i sense equip, va plantar cara quasibé tres anys a un exèrcit professional que a més a més comptà amb l'ajut de l'Alemanya nazi i la Itàlia feixista.

A Catalunya aquesta resposta es concretà, entre d'altres coses, en la unificació de quatre partits d'esquerra que formen el

CRÒNIQUES MARXIANES

COMBAT

Edita:

PSUC. Agrupació de Mataró

Nº 3 - Gener del 1986 - 3ª època

15 PTES.

A. Mayayo, Ricard Fernández, Maruja Ruiz, Gavilán, Cipriano García, Soledat García, Corominas, Alabart, A. Roca, M. Porter, Teixidor, Jordi López, Batista, Sans, Gallofré, Ribas, Antoni Gutiérrez, F. Roca, López Bulla, Vinyes, Riba, Guillot, Espasa, Amorós, P. Calders, Bonifaci, Palomar, Oltra, «Victor», Vallverdú, T. Pàmies, Alonso, Candel, López Raimundo, Atienza, Zaida, «Ofèlia Dracs»

Coordinació

nous
horitzons

La nostra utopia

PSUC

Cinquanta anys d'història
de Catalunya

Planeta

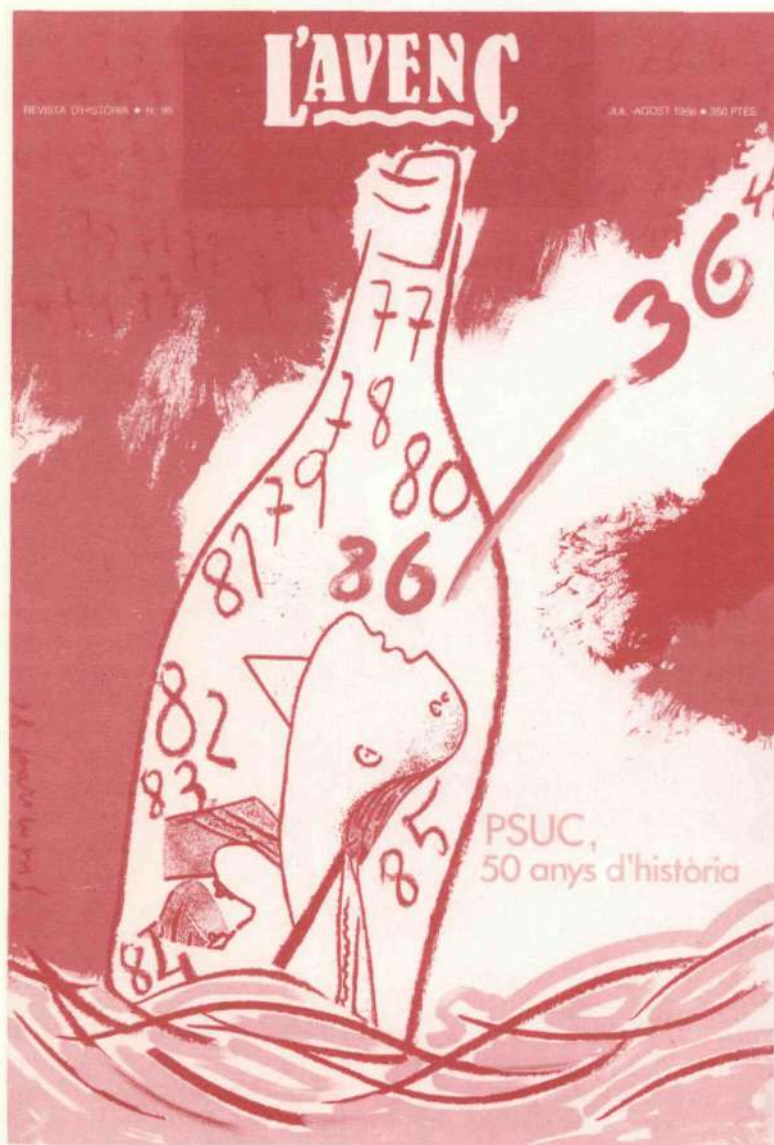
SECCION SINDICAL
Avda. Roma, 75-81 - 28071 (03210)
FED. TRANSP. Y COMUNICACIONES
C/ Padilla - 2460266 (0407)

**DONDE VA
EL DINERO?**

LUIS SOLANA,

ALTOS CARGOS Y OTROS GASTOS

Coordinación
nous
horitzons

Nuestra utopía PSUC

Cincuenta años de historia
de Cataluña

A. Mayayo, Ricard Fernández, Maruja Ruiz, Gavilán, Cipriano García, Soledat García, Corominas, Alabart, A. Roca, M. Porter, Teixidor, Jordi López, Batista, Sans, Gallofré, Ribas, Antoni Gutiérrez, F. Roca, López Bulla, Vinyes, Riba, Guillot, Espasa, Amorós, P. Calders, Bonifaci, Palomar, Oltra, «Victor», Vallverdú, T. Pàmies, Alonso, Candel, López Raimundo, Atienza, Zaida, «Ofèlia Dracs»

Planeta

Ramon Espasa, diputat de la
Unió de l'Esquerra Catalana

Redacció: Ciutat, 7
Tel. (93) 301 06 12
Impressió: GRATESA, Galileo, 347
Terrassa. Tel. (93) 788 74 58
Dipòsit Legal: B-16948-77
Fotocomposició: Fernández, S. A.
Aragó, 141-143
Tel. (93) 254 43 10

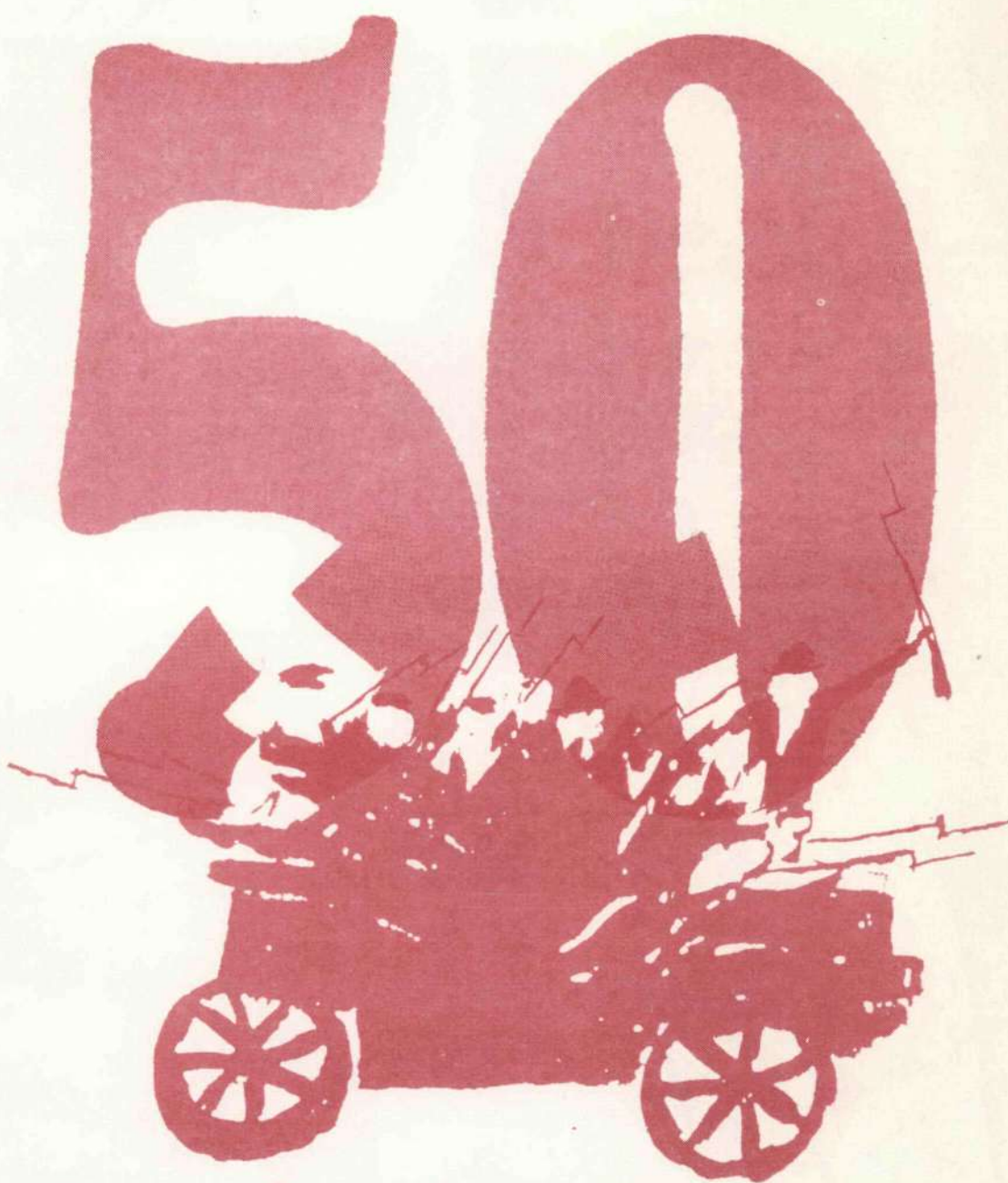
PROLETARIAT DE TOTS ELS
PAÏsos UNITS

treball

ÒRGAN CENTRAL DEL PARTIT SOCIALISTA UNIFICAT DE CATALUNYA

Director: Jordi Guillot
Consell de redacció: Josep M.
Clariana, Alfons Labrador, Marta
Corcoy, Sebastià Guirado, J. M.
Perez Molinos.
Secretària de redacció: Dolors
Estela.
Correcció: M. Àngels Espuny.

Preu: 100 ptes.

ANIVERSARI

nous horizons

A thick, black, wavy line that spans the width of the page, positioned directly beneath the title.